

**GÜZEL SANATLAR VE SPOR LİSELERİ**

# TÜRK SPOR TARİHİ

## YAZARLAR

**Tuncer KURT  
Mahmut KILIÇ  
Muhammet Nuri KILIÇ  
Fatih ÖZBAYRAKTAR**



**DEVLET KİTAPLARI  
DÖRDÜNCÜ BASKI  
....., 2013**

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI .....: 4750  
DERS KİTAPLARI DİZİSİ.....: 1366

13.?.Y.0002.3914

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

**Editör** : Adem HAN  
**Dil Uzmanı** : Fatih ŞİMŞEK  
**Program Geliştirme Uzmanı** : Yrd. Doç. Dr. Ahmet ŞİRİNKAN  
**Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı** : Yrd. Doç. Dr. İlhan ŞEN  
**Rehberlik Uzmanı** : Dr. Fahri SEZER  
**Görsel Tasarım Uzmanı** : Levent ATEŞDENYILMAZ

**ISBN 978-975-11-3335-9**

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 09.11.2009 gün ve 200 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiş, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 03.04.2013 gün ve 439650 sayılı yazısı ile dördüncü defa 2.250 adet basılmıştır.



## İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;  
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.  
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;  
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!  
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?  
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl...  
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl!

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.  
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!  
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.  
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,  
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.  
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,  
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.  
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.  
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...  
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı:  
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.  
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:  
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?  
Şühedâ fişkırarak toprağı sıksan, şühedâ!  
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,  
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüdâ.

Ruhumun senden, İlâhi, şudur ancak emeli:  
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.  
Bu ezanlar-ki şahadetleri dinin temeli-  
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,  
Her cerâhamdan, İlâhi, boşanıp kanlı yaşım,  
Fışkırır ruh-ı mücerred gibi yerden na'sım;  
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!  
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.  
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:  
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;  
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

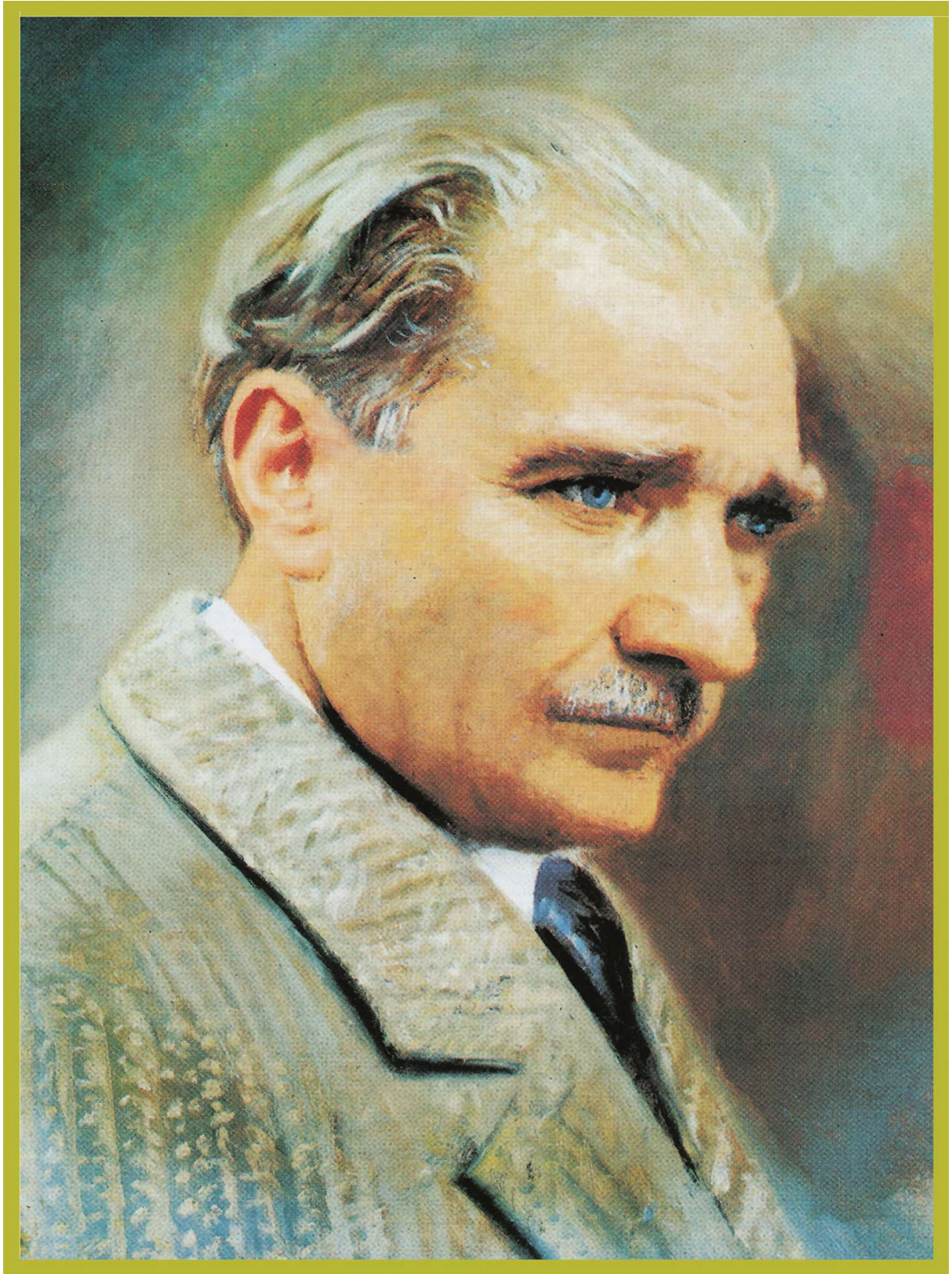
## ATATÜRK'ÜN GENÇLİĞE HİTABESİ

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin, en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden, mahrum etmek isteyecek, dahilî ve haricî, bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok nâmûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın, bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlilerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi, vazifen; Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asîl kanda, mevcuttur!





**MUSTAFA KEMAL ATATÜRK**



## I. ÜNİTE:

### ESKİ TÜRKLERDE SPOR

|                             |    |
|-----------------------------|----|
| Türklerde Spor Tarihi ..... | 9  |
| Türklerde At Kültürü.....   | 13 |
| Eski Türklerde Spor.....    | 15 |
| Hunlar.....                 | 15 |
| Göktürkler.....             | 15 |
| Uygurlar.....               | 16 |
| Oğuzlar.....                | 16 |
| Atlı Türk Sporları.....     | 17 |
| Gökbörü /Oğlak Oyunu.....   | 17 |
| Kızbörü.....                | 18 |
| Beyge.....                  | 18 |
| Çöğen-Çevgen.....           | 19 |
| Mızrak.....                 | 21 |
| Cirit.....                  | 22 |
| Cüdi.....                   | 22 |
| Diğer Sporlar.....          | 22 |
| Okçuluk-Avcılık.....        | 22 |
| Güreş.....                  | 25 |
| Kayak.....                  | 26 |
| Seğirtmek/Koşu.....         | 27 |

## II. ÜNİTE:

### SELÇUKLULAR VE DİĞER TÜRK BOYLARINDA SPOR

|                                                              |    |
|--------------------------------------------------------------|----|
| Selçuklularda Spor.....                                      | 36 |
| Kalmuklarda Spor.....                                        | 38 |
| Kırgız Dinî Törenlerinde Spor.....                           | 38 |
| Özbek ve Hazarlarda Spor.....                                | 39 |
| Dede Korkut Destanı (Oğuzlarda Spor).....                    | 39 |
| Kazak Bayramlarında Spor.....                                | 40 |
| Horasanlılarda Spor.....                                     | 40 |
| Harzemşahlarda Spor.....                                     | 41 |
| Orta Çağ İslam Devletlerinde Spor ve Türklerin Etkileri..... | 42 |

### III. ÜNİTE:

#### OSMANLI DÖNEMİNDE SPOR

|                                                   |    |
|---------------------------------------------------|----|
| Osmanlı Kuruluş Yıllarında Spor Faaliyetleri..... | 50 |
| Güreş.....                                        | 53 |
| Avcılık.....                                      | 55 |
| Ok Atıcılığı.....                                 | 56 |
| Cündilik.....                                     | 58 |
| Cirit Oyunu.....                                  | 59 |
| Tüfenk Atıcılığı.....                             | 60 |
| Diğer Oyunlar.....                                | 61 |
| Gürz Kaldırma.....                                | 61 |
| Labut Atma.....                                   | 61 |
| Tomak Oyunu.....                                  | 62 |
| Top Oyunu.....                                    | 62 |
| Yaya Koşusu.....                                  | 63 |
| Osmanlı Devletinin Son Yıllarında Spor.....       | 63 |
| Okullarımızda Beden Eğitimi ve Spor.....          | 63 |
| Selim Sırrı TARCAN.....                           | 64 |
| İlk Spor Kulüpleri.....                           | 64 |
| Olimpiyatlarda Osmanlı Sporcuları.....            | 65 |

### IV. ÜNİTE:

#### CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR

|                                                      |    |
|------------------------------------------------------|----|
| Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Sporun Gelişimi..... | 70 |
| Türkiye İdman Cemiyetleri İttifak Dönemi.....        | 70 |
| Türk Spor Kurumuna Geçiş.....                        | 71 |
| Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Dönemi.....          | 74 |
| Gençlik Spor Genel Müdürlüğü Dönemi.....             | 76 |
| Kamu Kurumları.....                                  | 77 |
| Gençlik Spor İl Müdürlüğü.....                       | 77 |
| Gençlik Merkezleri Müdürlükleri.....                 | 77 |
| Spor Hizmetleri Şube Müdürlüğü.....                  | 78 |
| Spor Federasyonları.....                             | 78 |
| Spor Eğitim Merkezleri.....                          | 79 |
| Özel Spor Kuruluşları.....                           | 79 |
| Spor Kulüpleri.....                                  | 79 |
| Gençlik Spor Vakfı.....                              | 79 |
| Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu.....    | 80 |
| Spor Dernekleri.....                                 | 81 |
| Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi.....                | 81 |



|                                                                           |    |
|---------------------------------------------------------------------------|----|
| Türk Sporunda Atatürk.....                                                | 81 |
| <i>Mustafa Kemal ve Genç Dernekleri.....</i>                              | 81 |
| <i>Mustafa Kemal'in Spor Kulüpleriyle İlgisi.....</i>                     | 82 |
| <i>Mustafa Kemal'in Sporla İlgili Aldığı Kararlar.....</i>                | 83 |
| <i>Atatürk ve Güreş.....</i>                                              | 85 |
| <i>Atatürk ve Diğer Spor Dalları.....</i>                                 | 86 |
| <i>Atatürk ve Halkevleri.....</i>                                         | 87 |
| Türkiye'de Modern Sporun ve Olimpizmin Doğuşu.....                        | 88 |
| Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi.....                                     | 88 |
| <i>TMOK'un Amaçları.....</i>                                              | 89 |
| <i>TMOK'un Görevleri.....</i>                                             | 89 |
| <i>TMOK'un Yönetim Kurulu.....</i>                                        | 90 |
| <i>TMOK'un Genel Kurulu.....</i>                                          | 91 |
| <i>TMOK'un Konseyi.....</i>                                               | 92 |
| <i>TMOK'un Komisyonları.....</i>                                          | 92 |
| Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi'nin Ülke Sporı İçindeki Yeri ve Önemi... | 94 |
| Olimpiyatlarda Türk Sporcularının Başarıları.....                         | 96 |



## Hazırlık Çalışması

1. İnsan vücudunun belli amaçlar için eğitilmesine sebep
2. Spor branşlarının ortaya çıkışı hakkında bildiklerinizi söy

Öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirmele-  
rini, işlenecek konuyu sezmelerini sağlayacak  
çalışmaları kapsar.



## Tartışalım

Konunun geneline yönelik soruların  
cevaplandırılmasını amaçlar.

Türkler tarihte boğa b  
göğüslü ve büyük elli olarak  
sebebi ne olabilir? Gü



## Cevaplayalım

Türklerde atın sosyal hayattaki yerinin çok fazla olmasının sebepleri neler olabilir?

Öğrencilerin konuyla ilgili fikirlerini bi-  
reysel ya da grup hâlinde tartıştıkları  
bölümdür.



## Etkinlik

Öğrencilerin sınıf dışında bireysel veya grup  
hâlinde yapacakları uzun süreli çalışmalar  
bu bölümde yer alır.

At binenin, kılıç kuşananın  
At ölür meydan kalır, yiğit ölür şan kalır.  
Atta kötü renk bulunmaz.  
At binince Allah'ını, inince atını unutma.



## Yorumlayalım

Aşağıdaki paragrafları okuyarak e

Bugün Moskova Devlet M

Metin ve görsellerin yorumlanmasını amaçlar.



## Gezelim

Çevrenizdeki müzeleri ve nümüze kadar nasıl geldiğini araştırınız.

Konu ile ilgili mekanların gezilerek bilgi edinilmesi amaçlanır.



## Araştır - Paylaş

Alparslan'ın Malazgirt Meydanı'nda atının kuyruğunu salladığı belirtilmektedir. Bu davranışın se

Konu ile ilgili araştırmalar yaparak bunları sınıf içinde sunmaya yönelik yapılan çalışmalardır.



## Ölçme ve Değerlendirme

A- Aşağıdaki cümlelerin karşısına yargılar doğru ise (D),

- 1- Çöğen oyununda oyun alanının kenarlarına çekilen çizgiye ve kale
- 2- Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey mektuplarında kılıcı tuğra olarak k

B- Aşağıdaki cümlelerde Ünite konularıyla ilgili öğrenilen bilgilerin ve kazanılan becerilerin ölçüldüğü çalışmaların yer aldığı bölümdür.



## Bunları Bilelim

Kaşgarlı Mahmut'un adlı eserinde, okun aynı za

Konuyu desteklemeye yönelik bilgilerin bulunduğu bölümdür.



## Performans Görevi

Bulduğunuz ilde uluslararası zeyde başarı elde etmiş sporcular hakkında toplayınız. Hangi turnuvalara katıldıkları dereceleri listeleyiniz. V başarılarına ait fotoğrafları s

Öğrencilerin bilgilerini bir üretim veya aktiviteye dönüştürmesi için verilen görevlerdir.



# 1. Ünite

## ESKİ TÜRKLERDE SPOR





- 
- A scroll of parchment is unrolled, revealing a list of topics in Turkish. The scroll is set against a background of a larger, textured parchment sheet. The list is written in a black, serif font and is preceded by five star symbols. The scroll itself has a slightly aged, yellowish-brown color and is rolled up at the top and bottom edges.
- \* Türklerde Spor Tarihi
  - \* Türklerde At Kültürü
  - \* Eski Türklerde Spor
  - \* Atlı Türk Sporları
  - \* Diğer Sporlar



**Müsbet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde olduğu kadar beden terbiyesinde de kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek ana siyasetimizin açık dileğidir.**

*K. Atatürk*

# ESKİ TÜRKLERDE SPOR

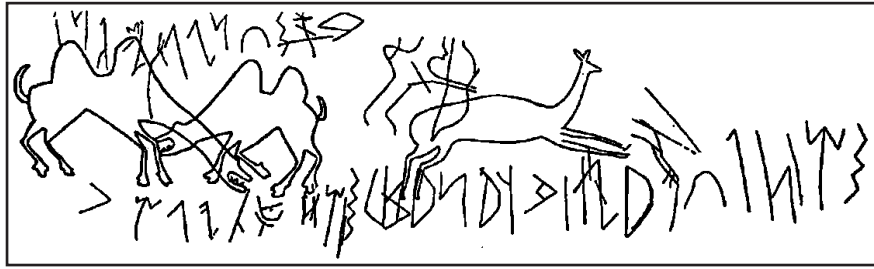


## TÜRKLERDE SPOR TARİHİ



### Hazırlık Çalışması

1. İnsan vücudunun belli amaçlar için eğitilmesine sebep olan etkenlerin neler olduğunu tartışınız.
2. Spor branşlarının ortaya çıkışı hakkında bildiklerinizi söyleyiniz.



Türklerin bilinen en eski uzun metni olan Ulu-Kem, Sülyek kaya yazıtındaki av figürleri.

Sporun tarihi, insanoğlunun zorlu tabiat şartlarıyla tanışarak tabiata egemen olmaya çalışması, yaşamını sürdürebilmek için vücutlarını ve kaslarını geliştirmesiyle başlar.

Hayatta kalma, yeme, içme, barınma ve giyinme gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için tabiat şartları ve diğer canlılarla olan mücadelesinde daha güçlü, daha çevik, daha hızlı olması gereken insanoğlunun çabaları itme, çekme, tırmanma, atma, atlama, koşma hareketlerini ortaya çıkarmıştır. Kendiliğinden ortaya çıkan bu hareketler, zaman içerisinde değişen amaçlara ve bazı kuralları ile günümüzde spor olarak bilinen hareketler bütününün temelini oluşturmıştır.



Birbirleriyle veya hayvanlarla araca gerek duymaksızın doğrudan beden güçleriyle yaptıkları mücadeleler ise güreş ve boks gibi sporların doğmasına neden olmuştur.

Uygarlık tarihinin gelişimine paralel olarak spor olgusu da gelişmiş, toplumlar değişik aktivitelerini kendi kültürel değerleri içinde gelenekselleştirerek nesilden nesile aktarmışlardır. Farklı toplumsal yapılar içinde doğan ve gelişen bu olgular zaman içinde evrenselleşerek toplumların iletişiminde önemli bir araç olmuş ve belirli kurallarla yeni şekline bürünerek geniş kitleler tarafından kabul görmüştür.

Geçmişten günümüze spor yapan, sportif geleneklerini devam ettiren toplumlar,

birlik ve dayanışma içinde olmalarının yanında barışçı, siyasal, kültürel, ekonomik ve bilimsel alanlarda başarılı, dinamik ve yaratıcı olmuşlardır.



### Gezelim

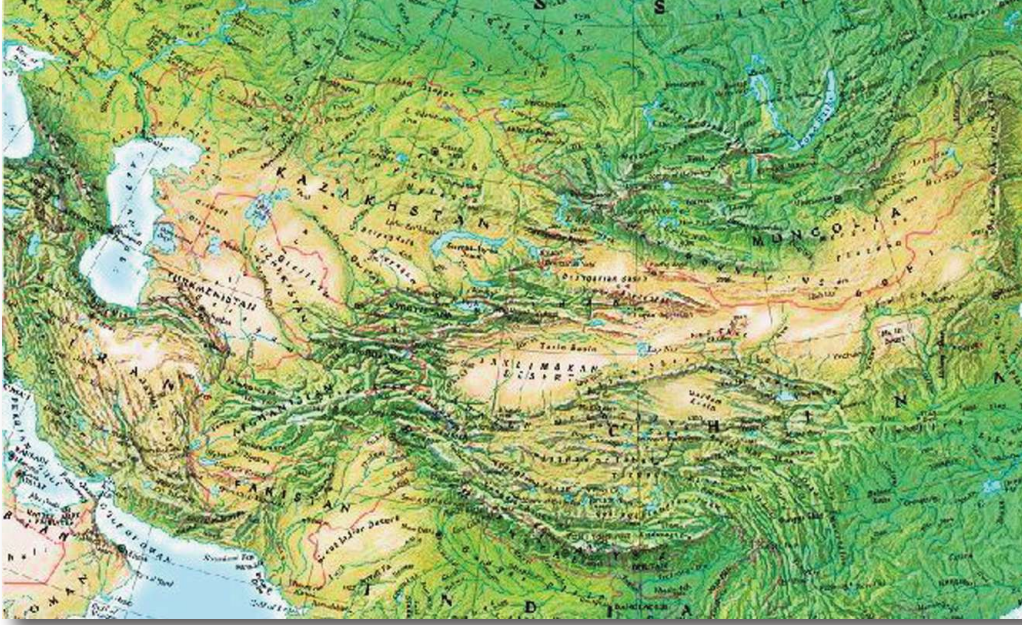
Çevrenizdeki müzeleri ve geleneksel sporların yapıldığı yerleri geziniz. Müzelerdeki eserlerin günümüze kadar nasıl geldiğini araştırınız. Buralarda sporla ilgili edindiğiniz izlenimleri rapor hâlinde sınıfa sununuz.



## ESKİ TÜRKLERDE SPOR



### Yorumlayalım



*Türklerin ilk yerleşim bölgesi olan Orta Asya'nın coğrafi konumunu da göz önünde bulundurarak o dönemin yaşam koşulları, geçim kaynakları hakkında bildiklerinizi söyleyiniz.*

Türklerin ilk yerleşim bölgesi, Orta Asya'da Altay-Sayan Dağları'nın kuzey batısı, Tanrı Dağları'nın kuzeyi, Hazar Denizi'nin doğusu, Sibirya steplerinin güneyidir. Bu coğrafi bölgede karasal iklim hüküm sürmektedir. Zor doğa şartlarında Türklerin, hayatlarını sürdürebilmek için vücut kültürünü sürekli üst düzeyde tutmaları gerekiyordu. Av hayvanlarına yetiştirmek veya kendinden daha güçlü bir hayvandan kaçabilmek için hızlı ve dayanıklı olmak lazımdı. Arazinin engebeli olması da yüksek, uzun ve derinliğine atlamaların bileşik şekillerini, yüksek ağaçlara ve kayalara tırmanma hareketlerini gerektiriyordu. Günlük hayatta yaşanan zorluklar bu hareketlerin hayati değerini Türklerle kavratmış, Türkler güçlerini artırarak ve yeteneklerini geliştirerek değişik alıştırma yapmışlardır. Doğa ile mücadele ederek var olma, Türklerin ruh ve beden yapısını güçlü kılmıştır.



Altay Dağları

Türklerin yaşadıkları bölge bozkır olduğundan göçebe bir hayat sürmüşlerdir. Kısa mesafeli mevsimsel göçlerin yanısıra artan sürüleri için daha bol su ve otun bulunduğu otlaklara da uzun mesafeli göçler yapmışlardır. Atı ehlileştirip binek hayvanı olarak kullanmak, Türklerle yaşadıkları uçsuz bucaksız bozkıra egemen olma imkânı vermiştir. Bu göçlerin vazgeçilmez taşıma araçları at, araba; barınma aracı kolay sökülüp takılma özelliği ile çadır; savunma ve geçim aracı da ok ve yaydır.



MÖ 100 yılındaki eski Çin kaynaklarında, Amur bölgesinde yaşayan Türklerin yaşantısı hakkında bilgi verilirken ayaklarına 15 cm genişliğinde ve 180 cm uzunluğunda tahtalar takarak kar ve buzda av hayvanlarını kolaylıkla avladıkları söylenir. İki büyük nehir arasında yaşayan Hun Türklerinin kayak kullanmada ve yüzmede çok yetenekli oldukları tarihî belgelerde belirtilmektedir. Okçuluk, Türkler tarafından dünyaya tanıtılmıştır. Okçuluk, sadece bir savaş uğraşı değil zevkli bir yarışma olmuştur.

Orta Asya'nın coğrafi koşullarının zorlukları ve Türklerin de savaşçı bir yapıya sahip olması, onların değişik etkinlikler yapmasında etkili olmuştur.



### Arastır - Paylaş

Eski Türklerde kadının spordaki yeri ile Yunanlı kadınların spordaki yerini araştırarak arkadaşlarınızla paylaşınız.



### Cevaplayalım

1. Yaşadığınız çevrede hangi sportif faaliyetler yaygındır? Bu faaliyetlerin gelişmesinde nelerin etkili olduğunu söyleyiniz.
2. Ülkemizde bazı spor dallarına, belli bölgelerde önem verilmesinde hangi faktörler etkilidir? Belirtiniz.
3. Geçmişten günümüze önemini koruyan spor branşlarına örnekler veriniz. Bu branşlar hangi özellikleri ile öne çıkmıştır?



### Etkinlik

Spor branşları ülkelerin coğrafi konumu, kültürel birikimi, siyasal ve ekonomik koşullarına göre farklılıklar göstermektedir. Buna göre yandaki tabloda boş bırakılan yerleri doldurunuz. Tabloda eşleştirdiğiniz ülkelerin belli branşlarla öne çıkmasının sebeplerinin neler olduğunu yorumlayınız.

| ÜLKELER                              | BRANŞ |
|--------------------------------------|-------|
| İngiltere, Brezilya, İtalya, İspanya |       |
| Türkiye                              | Güreş |
| Kore, İran                           |       |
| Avusturya-İsviçre-Kanada             |       |
| Norveç, İsveç                        |       |
| Amerika Birleşik Devletleri          |       |
| Çin, Japonya, Kore                   |       |
| Danimarka                            |       |
| Almanya, Fransa                      |       |
|                                      |       |
|                                      |       |
|                                      |       |



## ESKİ TÜRKLERDE SPOR

Dünya spor tarihinin eski Yunan sporları ile başladığı görüşü yaygındır. Sınırlı kaynaklara dayanmasına karşın eldeki tarihî bulgular ve belgelerde Avrupa'nın henüz uygarlıktan uzak durduğu dönemlerde Orta Asya'da yaşayan Türklerin beden kültürüne ve spor hareketlerine büyük önem verdikleri görülmektedir.



İyi ve temiz ruhun, güçlü ve cesur insanda bulunacağına inanan Türkler, sporu eğlence hâline dönüştürmüşlerdi. Evlenecek gençlerde ata binmek ve güreşmeyi bilmek gibi beceriler aranmakta idi. Doğum, ölüm, tanrıdan yardım dileme, ölüleri anma, hastaların sağlığa kavuşmaları gibi özel günler ve dinî ayinlerde, spor karşılaşmaları düzenlenirdi. Bu karşılaşmalar sayesinde kabile bireylerinin ölünün yasıyla içine kapanıp güçten düşmeleri önlenir, yapılan yarışmalarda başarılı olanlar toplum içinde saygın bir yer edinirdi.

Türkler gerek yarı göçebe, gerekse yerleşik düzende spora çok yakın olmuşlardır. Spora çok zaman ayırabilmiş, tarih boyunca spor faaliyetlerini kadınlı erkekli yapmışlardır. Kadınların da ata binip ok atmaları ve çöğen-polo oynamaları bunun bir örneğidir.



### Tartışalım

**Türkler tarihte boğa boyunlu, geniş omuzlu, geniş göğüslü ve büyük elli olarak tanımlanmaktadırlar. Bunun sebebi ne olabilir? Günümüz sporlarından hangilerini yapanlar bu özelliklere sahiptirler?**

**Dünya milletleri kuvvetten bahsederken "Türk gibi kuvvetli" ifadesini kullanmaktadırlar. Onları, Türkleri bu şekilde ifade etmeye iten nedenler neler olabilir? Tartışınız.**



### Yorumlayalım

**Aşağıdaki paragrafları okuyarak eski Türk kavimlerinde yapılan sportif etkinlikleri listeleyiniz.**

Bugün Moskova Devlet Müzesi'nde bulunan, çok eski Çin yazarı olan Soy-Wer' in eserinde Türkler için şöyle deniliyor: "Orta Asya'da Kıvışka' da üç gün, üç gece süren şöenlerde, pehlivanlar güreşir, gençler koşar, atlar, koşturulur, kılıç-kalkan gösterileri yapılır; top oynanır ve oklar atılırdı. Bir atlas üzerine konulan küçük bir hedefe okunu nişanlayan kişi, o ülkenin, bir günlük hükümdarı ilan olunur ve o gün için hükümdarın tüm hak ve yetkilerini kazanırdı. 'Oku' kadınlar ve erkekler birlikte atarlardı. Top oyununda topa elle dokunulmaz, ayak ya da başla vurulurdu. Bu oyunu, kadın ve erkekler, karşı karşıya ya da yan yana oynarlardı."



## TÜRKLERDE AT KÜLTÜRÜ

### Hazırlık Çalışması

1. İnsanlığın evcilleştirdiği hayvanlar hangileridir?
2. Evcilleştirilen hayvanlardan nasıl faydalanılmıştır?
3. Geçmişten günümüze binek olarak hangi hayvanlar kullanılmış, coğrafi konumun bu tercih üzerine etkileri nelerdir?

Tarih sahnesine at sırtında giren Türkler, bu asil hayvanı her zaman değerli bir varlık ve can yoldaşı bilmiştir. Tarih, Orta Asya bozkırlarında vahşi sürüler hâlinde bulduğu bu soylu hayvanı evcilleştiren ve ona ilk gönül verenlerin Türkler olduğunu yazar. Türkler Orta Asya steplerinde at sırtında dünyaya yayılırken at sevgisini de dünyaya yayan kavim olarak tanınırlar.

Avusturyalı tarihçi Hoopers, atın ilk eğitim ve evcilleştirme hareketinin, İç Asya'da Türkler tarafından yapıldığını belirtmiş, Alman tarihçi Portriatz ise "Eski Çağlarda At" isimli eserinde, atın MÖ 6000 yıllarında, Türkler tarafından evcilleştirildiğini iddia etmiş ve bu iddiası için bazı bulguları kanıt olarak göstermiştir. Bu bulgulara Türkistan'ın Anav bölgesinde ulaşılmıştır. Macar tarihçi Allfoldin ise atın eğitim ve evcilleştirme hareketinin ilk olarak Altay Türklerine ait olduğunu belirtmiştir.

Türkler at sırtında ülkeler fethetmiş, onun üzerinde amansız cenkler vermiş ve büyük zaferler kazanmıştır. Savaşta olduğu gibi barışta da Türkler, atlarından bir an olsun ayrılmamışlardır. Sulh ve sükûn günlerinde eğlencesine, oyunlarına kadar sokmuş ve atına her zaman en büyük önem ve değer vermiştir. Türkün at, avrat, silah inancı da bunun en belirgin kanıtıdır.

Çocuklarını erken yaşta ata binmeye alıştıran Türklerin, 3 yaşından sonra, çocuklarını büyük konyunlara bindirdikleri, 8 yaşında at sırtında gezilere başladıkları, 12 yaşında ise mükemmel binici oldukları belirtilir. Günümüzde çocukların atçılık oynamak istediklerinde, sopayı at gibi kullanmaları, büyüklerin sırtına ata biner gibi oturup oyun oynamaları bu kültürün yansımasıdır.



### Bunları Bilelim

**Eski Türklerde ölen kişinin atının kuyruğu kesilirdi. Bu uygulama Türklerin İslamiyet'i seçişi ile terk edilmiştir.**

Eski Türklerde at yarışı bir spor ve eğlence olarak yapılırdı. Cuma ve bayram günlerinde, düğün, şölen, erkek çocuğun doğumu gibi şenliklerde ilkbahar ve sonbahar aylarında at yarışları düzenlenir, at yarışı yapmayan toplumlar küçümsenirdi.

Eski Türkler, atın antrenmanı ile ilgili, bugün bile uygulaması güç olarak kabul edilen programlar düzenlemişlerdir. Atın koşu süresi, bakımı, beslenmesi, sulanması, tımarı, banyosu ve antrenmanın her bölümünde verilecek yemlerin türlerinden oranlarına kadar detaylı uygulamalar yapmışlardır.



## ESKİ TÜRKLERDE SPOR

Tarihçi E. Marcell, Hunlarla ilgili yazdığı bir eserinde şöyle demektedir: “Türkler süvari savaşında, şimşek gibi hızlı olan atlarının üzerinde, mihli gibi dururlar, yaşantılarını at üzerinde geçirirler. Toplantılarını at üzerinde yaparlar, at üzerinde yerler, içerler, hatta uyku ihtiyaçlarını bile atlarının boyunlarına doğru uzanarak giderirlerdi. Biniciliğe daha küçük yaşlarda alışmış olan gençler yaya yürümeyi adeta onur kırıklığı olarak karşılardı.”

### ? Cevaplayalım

Türklerde atın sosyal hayattaki yerinin çok fazla olmasının sebepleri neler olabilir?



Sultan Alpaslan

### Arıştır - Paylaş

Alparslan'ın Malazgirt Meydan Muharebesi'nde atının kuyruğunu bağladığı belirtilmektedir. Bu davranışın sebebi ne olabilir? Araştıracak arkadaşlarınızla paylaşınız.

### Bunları Bilelim

Türklerde ata ad koymak töredendir. Gök-türk Kağanı Kültegin'in, atına “Azman” adını verdiği Orhun Kitabeleri'nde görülmektedir.

### Etkinlik

At binenin, kılıç kuşananın.  
At ölür meydan kalır, yiğit ölür şan kalır.  
İyi atta kötü renk bulunmaz.  
Ata binince Allah'ını, inince atını unutma.  
Atın dorusu, yiğidin delisi.  
Attan düşen yine atlanır.  
Atına bakan ardına bakmaz.  
Sudan geçerken at değiştirilmez.  
Alma alını, satma kır, sev yağızı, bin doruya  
“Türk sese vurgundur: Davul sesi, kılıç sesi, nal sesi.” (Oğuz Han)  
Kuş kanadın, er atın, at da Türkün kanadıdır. (Kaşgarlı Mahmut)  
“... Yiğit yiğidin yoldaşı / At yiğidin öz kardeşi...” (Karacaoğlu)



Yukarıda at ve atın önemi ile ilgili özlü sözler verilmiştir. Bunlardan başka atla ilgili bildiğiniz özlü sözler varsa listenin altına ekleyiniz. Bu sözlerden herhangi birini açıklayan bir kompozisyon yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.



### Hazırlık Çalışması

1. Hunlar, Göktürkler, Uygurlar ve Oğuzlar'ın yaşadığı coğrafi bölge ve yaptıkları spor faaliyetleriyle ilgili bilgi edininiz.
2. Eski Türklerin yaşadığı dönemde savunma ve savaş amaçlı kullandıkları araçları ve bu araçlarla ne gibi antrenmanlar yapılabileceğini söyleyiniz.

### HUNLAR

Tarihte bilinen ilk Türk devleti olan Hunlar'ın ilk dönemleri hakkında yeterince bilgi bulunmamakla birlikte MÖ III. yüzyılın sonlarında çok büyük bir güç olarak hüküm sürdükleri bilinmektedir. Öyle ki Çin Seddi'nin Çinliler tarafından Hun Türklerinin akınlarından korunmak için yapıldığı bilinmektedir.

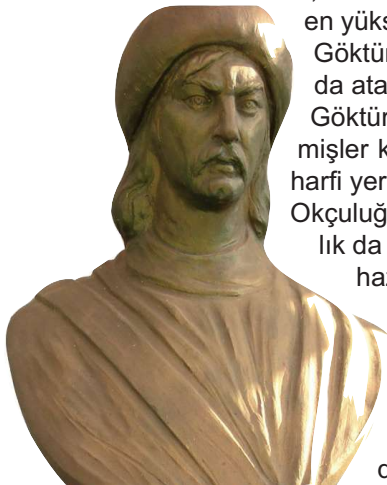
Askeri yönden bu kadar güçlü olan Hunlarda, Türk yurttaşı olabilmek için iyi ata binmek, oku ve kılıcı iyi kullanmak gerekirdi. Bu nedenle ata binme, kılıç ve ok eğitimi çocuk yaşta verilirdi. Sonraki dönemde tavşan ve tilki avına götürülen çocuklar, ilerleyen dönemlerde at üzerinde uçan kuşları vuracak düzeye gelirlerdi.

Hunlar, okçuluk ve biniciliğin yanında avcılık ve güreşte de ustaydılar. Doğum ve ölüm törenlerinde, büyük şöenler ve bayramlarda spor etkinlikleri düzenlerler, ata binme, ok atma ve güreş tutma gibi becerilerini sergilerlerdi.



Bir Hun okçusu

### GÖKTÜRKLER



Göktürk Devleti'nin kurucusu Bumin Kağan

Göktürk Devleti, tarihte Türk adıyla kurulan ilk devlettir. Göktürklerde devlet ve millet olma bilinci en yüksek noktaya ulaşmıştır. Her yönüyle sağlam ve sağlıklı bir toplum oluşturan Göktürklerde, bu disiplin beden kültürüne de yansımıştır. Göktürklerde kadınlar da ata biniyor, ok atıyor, güreş tutup erkeklerle yarışabiliyordu.

Göktürkler okçulukta büyük maharet sahibiydiler. Ok ve yaya o kadar önem vermişler ki Orhun Yazıtları'nı oluşturan Göktürk alfabesinde (K) harfi yerine ok, (Y) harfi yerine de yay işareti kullanmışlardır.

Okçuluğun yanında çok iyi güreş tutan, kılıç ve mızrak kullanan Göktürklerde avcılık da değişmez yaşam biçimiydi. Sürek avı denilen büyük avlarda, savaşlara ön hazırlık çalışması da yapılmaktaydı. Sürek avının sona ermesiyle av etleri birlikte yenir, büyük şöenler düzenlenir, bu şöenlerde gençler top oynar, güreş tutar, okçuluk gibi becerilerini sergilerlerdi.

Yılın büyük bir bölümü karla kaplı olan Orta Asya'da Göktürklerin, çok iyi kayak yaptıkları bilinmektedir. Sığır kemiğinden yapılmış kayaklar kullandıkları için komşuları tarafından "sığır ayaklı Türkler" olarak da anılmaktaydılar.



## ESKİ TÜRKLERDE SPOR

### UYGURLAR

Kökenleri Asya Hunlarına dayanan Uygur Türkleri, ilk zamanlarında Orhun ve Selenga Irmakları çevresinde Göktürklerle bağlı olarak yaşıyorlardı. Başlangıçta dokuz boydan oluşan Uygurlar, daha sonra Dokuz Oğuzların da katılmasıyla On Uygur adını almıştır.

Uygurlarda atlı bozkır kültürü ön plana çıkmaktadır. Atla adeta özdeşleşen Uygurlar, at yetiştirmekte ve binicilikte ustaydılar. Çocuklarına küçük yaşta ata binmeyi, ok atmayı ve avlanmayı öğretirlerdi. Ayrıca Uygurların yaşadıkları bölge göz önünde bulundurulduğunda çok iyi yüzücü oldukları da bilinmektedir.



### Cevaplayalım

Hunlar ve Uygurlardaki çocuk eğitimini günümüz spor alt yapılarındaki eğitim ile karşılaştırarak benzerlikleri söyleyiniz.

### OĞUZLAR

Oğuzlar 10.yüzyıl başlarında Seyhun Nehri, Hazar Denizi'nin doğusu ve Aral Gölü çevresindeki geniş bozkırlarda göçebe olarak yaşıyorlardı.

Hunlar, Göktürkler ve Uygurlarda olduğu gibi Oğuzlar da ata çok büyük sevgi duymuş ve onu kutsal saymışlardır.

Oğuzlarda binicilikle beraber okçuluk, ok ve yay yapımı çok üst düzeydeydi. Oğuzlarda ok o kadar kutsaldı ki Oğuz Han ülkesini çocukları arasında pay ederken okunu parçalayarak ilk üç oğluna (Gün, Ay ve Yıldız) Bozok ve diğer üçüne (Gök, Dağ ve Deniz) Üçok adlarını vermiştir.

Ayrıca Oğuz devlet yönetiminde görev alanların, çevgen oynaması, kılıç gösterilerine katılması ve okçulukta hünnerli olması gerekirdi.

Oğuzlar, "Sigirnam" adı verilen büyük süreklilikli avları düzenlerlerdi. Av ve av hayvanlarına verdikleri önemi değer birimi olan paraların üzerine biçimleyerek yansıtırldı. Oğuzlarda avcı kuşların değeri çok büyüktü. Öyle değerli avcı kuşlar vardı ki bunların takasında çok sayıda at, koyun ve keçi teklif edildiği olurdu. Bazen de savaşta elde edilen esirlere karşılık avcı kuş teklif edilirdi.



### Etkinlik

Türklerin yaptıkları sporları tabloda uygun yerlere yazınız.

| HUNLAR | GÖKTÜRKLER | UYGURLAR | OĞUZLAR |
|--------|------------|----------|---------|
|        |            |          |         |
|        |            |          |         |
|        |            |          |         |
|        |            |          |         |
|        |            |          |         |
|        |            |          |         |
|        |            |          |         |
|        |            |          |         |
|        |            |          |         |

## ATLI TÜRK SPORLARI

### Hazırlık Çalışması

1. Günümüzde yapılan atlı sporlar nelerdir? Bu sporlardan geçmişi en eskiye dayananlar hangileridir?
2. Ata sporumuz olarak bilinen atlı sporların hangileri olduğunu söyleyiniz.

### GÖKBÖRÜ (OĞLAK) OYUNU

Eski totem inancında bir dinî tören olan gökbörü oyunu, zamanla spor biçimini almıştır. Orta Asya Türklerinin düğünlerde ve eğlencelerde oynadığı geleneksel atlı sporlarından biri olan gökbörü, bölgesel değişlere göre gökbörü, kökperi, kokkeri, oğlak oyunu olarak adlandırılmıştır.

Türk boylarında küçük farklılıklarla oynanmasına rağmen özde aynıdır. Eski Türkler tarafından millî spor olarak kabul edilen bu oyun, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde son yıllara kadar "ödül kapmaca" adıyla oynanmakta idi. Tek fark oğlak yerine, pösteki kullanılmasıydı.

Kazakistan'ın Seyhun bölgesinde ve bu bölgenin kuzey tarafındaki bozkırlarda gökbörü oyunu günümüzde de tüm canlılığıyla devam etmektedir. Türkistan'ın da en önemli atlı sporlarından. Özbekler ve Kırgızlar tarafından da günümüzde oynanmaktadır.



Orta Asya'da gökbörü oyunu

Gökbörü oyununun özü at salıp koşarak oğlağı kapmaktır. Oyun alanı, çizilen geniş daire ile belirlenir. Buna "halkal" ya da "adalet çemberi" denir. Oyundaki oğlağın başı ve ayakları kesilerek içine saman doldurduktan sonra karnından dikilir. Doldurulmuş oğlak, oyun alanının ortasına bırakılır. Biniciler aynı uzaklıktan atlarını "şikâr" denilen oğlağa doğru koştururlar. Dört nala atlarını koştururken eğerden kayarak oğlağı yerden kapmaya çalışırlar. Oğlağı yerden kapan, onu eğerin üzerine yerleştirir ve bir ayağı ile kısıtarak sıkıca tutar. Sol elinde dizgin, sağ elinde kamçı olduğu hâlde dört nala kaçar. Diğer atlılar oğlağı diğer atlının elinden almak için takip ederler. Atlı sınırlandırılmış alanın çevresinde, şikâr ile bir tur atabilirse bir sayı kazanmış olur; şikârı yere bırakır. Bu defa bir başka oyuncu olarak kaçar. Oyun böylece sürüp gider. Diğer biniciler, şikâr elinde olan biniciye yettiklerinde her yönden çevresini sararlar. Herkes şikârı ele geçirmek için çaba gösterir. Ellerinin serbest kalması için kamçılarını dişlerinin arasına sıkıştırırlar. Şikârı ele geçirmek için herkes çeker, iter çok çetin bir boğuşma olur. Bazen atlar yuvarlanır, binicisinin öldüğü bile olur. Biniciler birbirlerini attan düşürebilirler.



## ESKİ TÜRKLERDE SPOR

Grup oyunlarında, bir grup binicisi oğlağı kapıp kaçarken aynı grubun binicileri, onu savunur ve dizleri arasında av bulunan arkadaşlarına rahat hareket etme olanağı sağlarlar.

Oyun için belirlenen uzaklığı, oğlak ile aşan ya da alan çevresinde dolaşıp turu tamamlayarak en çok sayıyı toplayan binici veya grup, oyunun galibi sayılır. Oyunun süresi katılan binici sayısına göre belirlenir. Gökbörüde ortaya ödül ya da ödülleri konulur. Uygurlarda oyunu kazanan atlı ya da atlılar, oyunda kullanılan oğlağı, köyün ya da kentin en zengin ve saygın kişinin bahçesine atarak hediye beklerlerdi. Oyun sonrası bir şölen verilir ve parçalanmış olmasına rağmen oyunda kullanılan oğlak da kızartılarak diğer kesilen hayvanların etleri ile birlikte konuk oyunculara dağıtılır.

Gökbörü oyununun bazı bölgelerde, günümüzdeki engelli at yarışlarına benzer şekilde oynandığı da görülmektedir. Ancak bu engelli gökbörü oyunu günümüz engelli at yarışları ile karşılaştırılamayacak kadar zor koşullar taşımaktadır. Gökbörü oyununda atın hızından çok, binicinin kuvvet ve becerisi önemlidir.

Gökbörü oyununa yoksul ya da zengin herkes katılabilirdi. Farklı renkte elbise ya da başlık giydirilen yarışmacıların içinde, bir birine düşman olan yarışmacıların olmamasına da dikkat edilerek seçim yapılırdı.



### Yorumlayalım

Türklerin oynadığı gökbörü oyunu incelendiğinde bölgelere göre küçük farklılıklar gösterdiği görülür. Örneğin Özbeklerde hendekler, su dolu çukurlar ve değişik yüksekliklerin olduğu alanlarda oynanmıştır.

Bu farklılıkların sebepleri nelerdir? Gökbörü oyunu Türklere ne gibi özellikler kazandırmıştır?

### KIZBÖRÜ

Gökbörü oyununun evlenme törenlerinde yapılan türüne, kolbörü ya da kızbörü adı verilirdi. Bu oyunda da kesilmiş oğlak, gelin tarafından çıkarılır, damat ve diğer delikanlılar onu kovalar ve gelin oğlağı kaptırmamaya çalışırdı. Bu oyun çoğu kez gelinin iyi bir binici, iyi savunucu ve güçlü bir yapıya sahip olduğunu kanıtlamak amacıyla düzenlenirdi.

### BEYGE

Beyge oyunu, kasaba ve köylerdeki evlenme çağına gelen genç kızlar için evlenmeye talip olanlar arasından seçim yapmak üzere oynanan bir oyundur. Bütün taliplilere, yapılacak yarışmanın gün, saat ve yeri bildirilir. İster taliplileri, isterse kızı sevip de herhangi bir nedenle talip olmaya cesaret edemeyen gençler de atlarına binerek bu yere toplanırlar.

Kız, en iyi ve süratli koşan ata bindirilir. Verilen işaretle kız atını dörtnala sürer, gençler de onu kovalamaya başlarlar. Kızı eş olarak almak isteyen gençler arasında başlayan yarış, onu yakalayıp atın ter kisine alarak halkın toplandığı yere getirmesiyle sona erer.



Kızın istemediği gençlerden biri kızı terkisine almak için yaklaştığında kız elindeki kamçıyla o gence vurarak kendisinden uzaklaştırır. Kızın istediği genç yaklaşmış ise durum değişir. Karşı koymalar ve kamçı darbeleri daha insaflı ve daha yavaş ancak diğerlerinin dikkatini çekmeden yapılır. Bu durumu anlayan genç, kamçı darbelerine aldırmadan ona yaklaşır ve onu kucaklayarak atının terkisine alır. Sonuçta birbirine kavuşan gençlerin derhal nikâhları kıyılır.

Eski Türkler, kadına büyük önem vermişler, onların da erkekler gibi, sosyal özgürlükten yararlanmalarını ve her türlü etkinliğe katılmalarını istemişlerdir. Bunun sonucu olarak kadınlar da erkekler gibi ata binmiş, ava gitmiş, güreş tutmuş, beyge ve kızbörü oynamışlardır.



### Yorumlayalım

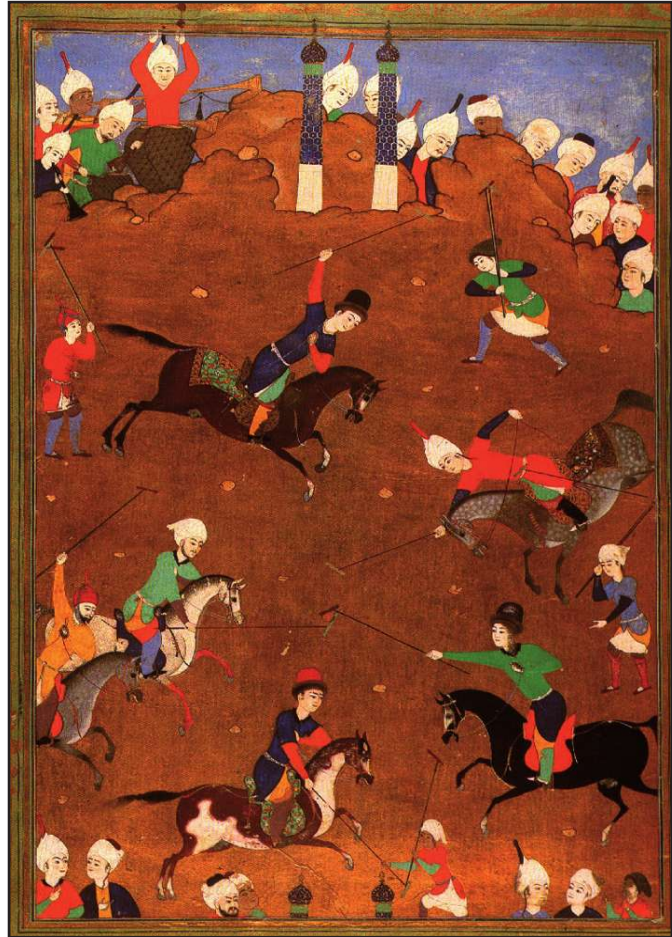
*Kızbörü ve beyge oyunlarında bayanlar da erkekler gibi yarışmaktadırlar. Buna göre Türklerde kadının sosyal hayattaki yeri hakkında neler söyleyebilirsiniz?*

### ÇÖĞEN-ÇEVGEN

Çöğen - çevgen Türklerin Orta Asya'da icad ettiği, atla oynanan millî bir oyundur. "çevgen" in sözlükteki karşılığı "ucu eğri değnek" tir. Kaşgarlı Mahmut Divânü Lügatî't -Türk adlı eserinde Türklerin bu oyuna çöğen dediklerini yazmıştır. Çöğen oyununa bazı yörelerde çevgan, tubuk, tuy, bandal ya da çukanyon da denilirdi.

Bu oyun geniş ve düz bir alanda (yaklaşık futbol sahasının iki katı) en az dört ve en fazla on kişilik takımlar hâlinde, 1,5 metre civarında çevgen ağacı ile takımların kalelerine karşılıklı top atma şeklinde oynanırdı ve en çok gol atanın galip gelmesi, oyunu idare eden hakemin de at üstünde olması, oyunun 15 dakikalık ve daha fazla sürelerle 3 veya 5 devreli oluşu, oyunda mutlaka davul ve zurnanın olması gibi özellikleriyle bilinmektedir.

Oyun alanını belirlemek için alan kenarlarına çekilen çizgiye ve kale taşları arasına gelen ipe "taşıl" adı verilirdi. Sahanın ortasına, söğüt ya da akça ağaçtan yapılmış, ayva büyüklüğünde üzeri deri ile kaplı bir top konur, bu topa da "guy" adı verilirdi.



Çöğen oyununu gösteren bir minyatür



## ESKİ TÜRKLERDE SPOR

Bu oyun at üzerinde oynandığı için at ile binicisi arasında büyük bir uyum olması gerekmekteydi. Çöğen için hazırlanan atlarda, bazı nitelikler aranır ve bunlara özel eğitim yöntemleri uygulanırdı. Atın topa doğru sıçraması, süratle giderken kısa dönüşler yapabilmesi, ani durması ve çabuk hareketlerle rakibini geçebilmesi, binicinin isteklerini çabuk kavraması ve gürültüden ürkmemesi gerekirdi. Çöğen oyunu için atın biraz tıknaz ve yere yakın olanı tercih edilirdi. Ayrıca bedeni geniş, göğsü iyi gelişmiş, boynu adaleli, sırtı kısa, beli geniş, bacakları sağlam, güven dolu ve çabuk hareketler yapabilme nitelikleri aranırdı. Bu becerileri ata kazandırabilmek için de mükemmel bir eğitim uygulanırdı.



### Bunları Bilelim

Yusuf Has Hacıp'in Kutadgu Bilig adlı eserinde, elçilerin bilmesi zorunlu kılınan hey'et (astronomi), hendese (geometri), tıp, yabancı diller ve satranç ile birlikte çöğen oyununda da hüner sahibi olmaları gerektiği belirtiliyor.



### Arastır - Paylaş

Eski Türklerin oynadığı çöğen oyunu günümüzde hangi branş adı altında ve hangi ülkelerde oynanmaktadır? Günümüzde oynanan şekli ile ilgili bulduğunuz resimleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.



### Cevaplayalım

Gökbörü, kızbörü, beyge ve çöğen oyunlarındaki ortak özellikleri söyleyiniz.



### Yorumlayalım

Büyük Selçuklu Devleti döneminde, Mübarek Zengi tarafından yazılan "Ferasname" adlı kitapta da çöğen oyunu ve çöğen atının eğitim ve bakımı konuları ayrıntıları ile anlatılmaktadır.

Eski Türk hükümdarlarından Nurettin Şehit (Nurettin Mahmut) nişancılıkta olduğu kadar çöğen oyununda da çok usta idi.

Nurettin Mahmut yakın dostu olan İbn'ül Esir'e gönderdiği mektupta kendi el yazısı ile şunları yazmıştır: "Tanrı'ya and veriyorum bizi top oyununa çeken ve onunla düşkün yapan şudur: Biz düşman sınırlarının yanı başındayız, biz otururken bir ses işitir, hemen o sesi aramak için atlanırız. Böyle yapmazsak gece gündüz, yaz kış mücadelemizde başarılı olamayız. Atlarımızı yaslarında olduğu gibi bırakarak hamırlar. Kovmakta, kovalamakta hazır bulunmazlar, süvarilerinin arzularını kolaylıkla ifa edemezler. Emin olunuz, bizi bu atlı oyuna sevk eden şey, ancak bu gayenin husulünün teminidir."

Türklerin atlı sporlara önem vermelerinin nedenlerini metinden faydalanarak açıklayınız.





## Bunları Bilelim

### MIZRAK

Eski Türklerde beden kültürüne dayandırılan araçlardan biri de mızraktır. Kül-Tigin kitabesinin doğu tarafının 35. satırında şu cümle vardır: “Sunguk batımı kariğı söküp en....” Bu, “Mızrak batımı kar sökerek.” anlamındadır. Bilge Han kitabesinde de bu yazının aynısı görülmektedir.

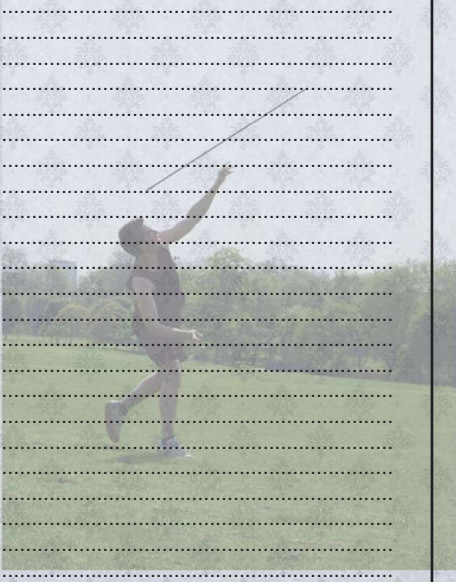
Eski Türklerde “süngü” mızrak ve kemik anlamında kullanılırdı. Bundan dolayı zaman zaman, birbiri ile karıştırılmaktadır. Mızrak yerine “cıda” sözcüğü de kullanılırdı. Paris’te Fransız Ulusal Kütüphanesi’nde bulunan Uygur harfleri ile yazılı Oğuz efsanesindeki bir bölümde “Künlerden bir kün ava çıktı. Çıda birle, yay birle, takı kılıç birle, kalkan birle atladı.” yazmaktadır. Anlamı şöyledir: “Günlerden bir gün ava çıktı. Mızrak ile yay ile dahil kılıç ile kalkan ile yürüdü.”

Eski Türkler, uzunlukları 1.5 ile 2 metre arasında değişen, ucu demir gibi sert maddelerden olan mızraklarla delme ya da toprağa saplama alıştırmaları yaparlardı. Mızrakla uzağa atma yarışmaları yapılır, bu yarışmada başarılı olmak için uzağa atmanın yanında mızrağın yere saplanması gerekmekteydi. Bir başka oyunda iki kişi ya da iki grup elamanları eşit sayıda karşılıklı süngü oyunu oynarlardı. Mızrağın ucunun rakibin vücuduna değdirilmesi ile galip gelinirdi. Türkler mızrağı hem savunma hem de saldırı aracı olarak kullanmışlardır.



## Etkinlik

### MIZRAK ATMA - GÜNÜMÜZ ATLETİZMDEKİ CİRİT

| BENZERLİKLER                                                                        | FARKLILIKLAR                                                                         |
|-------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  |



## ESKİ TÜRKLERDE SPOR

### CİRİT

Cirit takımlar hâlinde at üzerinde oynanan eski bir savaş oyunudur. Bugün Anadolu'nun birçok yerinde oynanan atlı cirit oyunu, eski Türklerin çok sevdiği bir binicilik oyunuydu. Cesaret, algılama sürati, refleks ve denge gibi özellikleri bünyesinde barındıran bu oyun iyi bir binicilik ve ata hâkim olmayı gerektirirdi. Türkler, barış zamanlarında at ve askerlerini zinde ve kuvvetli tutabilmek için atlı cirit sporunu tesis etmiş böylece insanları ruh ve beden en eğiterek yarınlara hazırlamışlardır.

Günümüzde cirit oyununda iki takım bulunur. Bu takımlar 70 ilâ 120 metre genişliğindeki bir alanda karşılıklı olarak alanın en gerisinde 6'şar, 8'er veya 12'şer kişi olarak dizilirler. Ciritçiler bölgesel giyimleriyle atlarına biner. Sağ ellerine atacakları ilk ciriti, diğer ellerine de yedek ve yetecek miktarda cirit alırlar. İki tarafın birinden bir atlı öne fırlar, karşı dizinin önüne 30-40 metre kadar yaklaşır. Karşı tarafın oyuncularından birisinin adını seslenerek meydana davet eder. Sağ elindeki ciriti ona doğru savurur, sonra geri döner, atını kendi dizisine doğru mahmuzlar. Karşı tarafın davet edilen oyuncusu hızla onu takip eder, elindeki ciriti geri dönüp kaçan karşı taraf elemanına fırlatır. Bu kez ilk oyuncunun çıktığı sıradan diğer bir ciritçi onu karşılar. İkinci diziden çıkan, sırasındaki yerini almak için süratle yerine dönmeye çalışır. Bu defa rakibi onu kovalar ve ciritini atar. Oyun böylece sürer. Cirit isabet ettiren ciritçi takımına bir sayı kazandırır. Eğer ciritçi attığı çavkanı rakibine değil de ata isabet ettirmişse bir sayı kaybeder.



### Gözetim

**Bulunduğunuz ilde cirit oyunu oynanmaktaysa bu oyunu izleyerek cirit sahası ve oyunun kuralları hakkında notlar alınız. Cirit oyunu oynanmıyorsa bu oyunla ilgili çeşitli kaynaklardan derlediğiniz fotoğrafları sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.**

### CÜNDİ

Cündi sözcüğü Osmanlılarda yalnız hünarlı biniciler için kullanılmıştır. Eski Türkler kızbörü, gökbörü, beyge, çevgen ve cirit oyunları ile binicilikte ustalaşmışlardı. Cündilik Osmanlılarda usta binicilerin yetiştiği ve yarıştıkları bir teşkilat olmuştur.



### DİĞER SPORLAR



### Hazırlık Çalışması

1. Okçuluk, avcılık, futbol, atletizm ve cirit gibi sporların günümüzdeki yapıma amaçlarıyla geçmişteki yapıma amaçlarını karşılaştırınız.
2. Eski Türklerin atlı sporlar dışında hangi sporları ne amaçla yaptıklarını araştırınız.
3. Geçmişte yapılan bir sporun zamanla bazı değişikliklere uğramasında neler etkili olmuştur?

### OKÇULUK - AVCILIK

Türkler, atlarının seçimi, bakımı ve eğitimine verdikleri önem kadar, ok ve yaylarının seçimine, kalitesine ve atış üstünlüğüne de büyük önem vermekteydiler.

Türklerde, okçuluk sadece bir savaş uğraşı değil, zevkli bir idman ve yarışma biçimiydi. Türkler atlarını dörtnala koştururken uçan kuşları okla vuracak kadar atıcı ve avcı idiler.

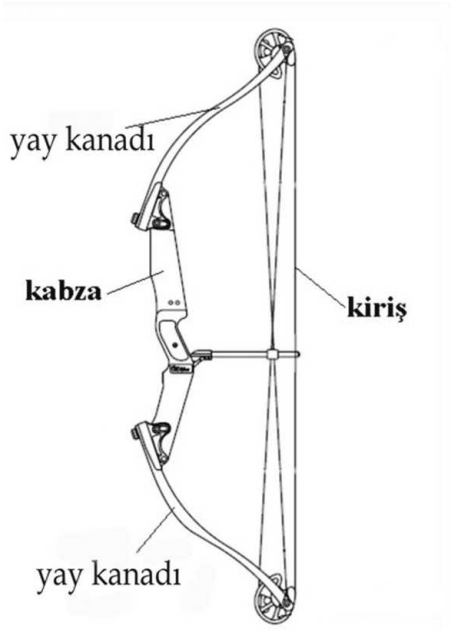


Gobi Çölü'ndeki kaya resimlerindeki av sahneleri

Eski Türkler, bulundukları yerin ve yaşadıkları doğal koşulların zorluğuna alışmak ve çocukları da ona göre yetiştirmek için kız ve erkek çocuklarını ok atma, avlanma ve ata binme eğitime tabi tutarlardı. Çocuklar, çobanlık yaparken küçük yay ve oklarla kuş, sıçan avlamasını öğrenirlerdi. Yaşları ilerledikçe yay ve okları da ona göre geliştirilirdi. Ok atmak kadar boş yayı kurmak ve çekmek de ayrı bir eğitim gerektirdiğinden öncelik bu eğitime verilir. Okçuluğa istekli gençler, iki ayrı bölümde yapılan eğitimle, ok atışlarına hazırlanırlardı. Bunlar yer eğitimi ve at eğitimi idi. Yer eğitimi başarıyla tamamlayan gençler, at üzerinde ok atma eğitimine geçerlerdi.



Eski Türklerin kullandığı bir yay ve ok



**Ok:** Eski Türklerde önceleri hayvan kemiklerinden yapılan ok, sonraları kamış ve ağaç dalından yapılmaya başlanmıştır. Oklar, yarıştta, avlanmada ve savaşta kullanılmasının yanında, işaret vermek için de kullanılırdı. İşaret oklarını ilk kullanan Mete Han'dı. Bu oklara "öten ok" adı verilir. Okun ses çıkarmasını yani ısıklık çalmasını sağlayan sistem, ucundaki temren bölümünde bulunurdu. Bunların değişik türleri vardı. Kurbağa sesi verenler hücumu hazır ol, düz ısıklık sesi hücum, kesik ısıklık sesi ise mola anlamı taşırdı.

**Yay:** Türklerde yay, önceleri düz dişbudak ağacından yapılırdı. Yay yapımı, Hun ve Göktürklerde büyük bir aşama gösterir. Bazı Türk boylarında boynuzdan yapılan yaylara da rastlanır.

**Yay kirişi:** Yay kurmaya, kurulan yayı germeye ve oku fırlatmaya yarardı. Önceleri hayvan bağırsağından yapılan yay kirişi, sıcak-soğuk ve nem sebebiyle özelliğini yitirdiği için daha sonra ham ipekten ibrişimler kullanılmaya başlandı. Yay kirişine bu nedenle "çile" adı verilmiştir.



### Bunları Bilelim

**Kaşgarlı Mahmut'un Divânü Lugat'it -Türk** adlı eserinde, okun aynı zamanda, "pay" anlamına geldiği belirtiliyor. Anadolu Bektaşileri de büyük baş hayvanların paylaşılmasında, ok atışlarından yararlanmışlardır. Değişik kaynaklara göre, paylaşılacak hayvan belirli bir uzaklığa konur ve pay sahipleri, bu hayvana ok atarlardı. Okları hayvanın hangi bölümüne gelirse o bölümü alırlardı.



Türkmenistan'daki Oğuz Han heykeli



## ESKİ TÜRKLERDE SPOR

### AVCILIK

Av, Türklerde bir tutku hâline gelmiştir. Beslenme ihtiyaçlarını gidermek amacıyla yapılan avcılık, aynı zamanda savaşta da hazırlık sayılırdı.

Eski Türklerin büyük avları görkemli olurdu. Av; şahin,doğan, sungur, tavşancıl, çakır, tazı gibi hayvanlarla ve ok, mızrak, kement gibi değişik araçlarla at üzerinde veya yaya olarak yapılırdı.

Cüveyni de "Tarih-i Cinhanküşa" adlı eserinde, Türkler, büyük ava gideceği zaman avlanma zamanı kışın ilk aylarına rastlarsa han ferman vererek çevredeki konaklarda ve etraftaki ormanlarda bulunan askerlerin hazırlanmalarını emrederdi. Ferman gereğince her on askerden birkaçı ava hareket ederdi. Nerede avlanacaklarsa gereken silah ve öteki araçları ona göre hazırlarlardı. Katılan askerler; sağ kanat, sol kanat ve merkez olmak üzere üçe ayrılırdı. Bunların kumandası büyük emirlere verilirdi. Avın kuşatmadan çıkmamasına özen gösterirlerdi. Bir av hayvanı aniden aradan kaçarsa bunun nedeni en ince ayrıntısına kadar soruşturulur ve sorumlu komutan cezalandırılırdı.

"Terke" denilen dizilişin gereklerine dikkat etmeyerek birkaç adım öne çıkan ya da geride kalan kişiyi uyarırlardı. İki-üç ay bu suretle av hayvanlarını belli bir bölgeye sürerlerdi. Halka daralıp birbirine yaklaşınca hayvanlar avlanırdı. Avlanan tüm hayvanlar bir araya toplanırdı.



### Yorumlayalım

Avda fiziksel ve sosyal yönden katılımcıların gelişmeleri amaçlanırken farklı arazi şekillerinde ve zorlu doğa koşullarında ata hâkimiyet, hareketli hedefe hareket hâlinde ok atma, hedefin düzensiz hareketlerini önceden belirleyebilme, avı sürme ve yönlendirme ile kişilerin uyum içinde toplu hareket etmeleri, Türklere neler kazandırmıştır?



### Bunları Bilelim

Avcılık, Türk aile kültürü üzerinde derin izler bırakmıştır. Oğuz Han'ın altı oğlunun avcı kuşlardan seçilmiş birer ongunu vardı. Bu çocuklarından Gün Han'ın Şahin, Ay Han'ın Kartal, Yıldız Han'ın Tavşancıl, Gök Han'ın Sungur, Deniz Han'ın Çakır, Dağ Han'ın Uçkuş'tu. Bu altı oğlunun dört oğlundan olan yirmi dört Oğuz beyi bu kuşlardan birini kendine sembol olarak seçmiştir. Her boy kendi kuşunu kutsal sayar, ona ok atmaz, onu avlamaz ve etini yemezdi. Türk boylarından bazıları kutsal saydıkları hayvanların resimlerine paralarının üzerinde yer vermişler, taşlara işleyerek abidelerini süslemişlerdi. Tarih boyu değişik adlarla oluşan tüm Türk devletlerinin hükümdar saraylarında avcı kuşları besleyen ve eğiten bölümler yer alır.

Arap tarihçi El-Cahiz Türkleri şöyle anlatıyor: "Türk, vahşi hayvana, kuşa, havadaki hedefe, insana, çömeltilmiş veya yere konmuş hayvandan hedeflere, avının üstüne pike yapan kuşlara ok atar. O, hayvanını hızlı sürdüğü hâlde öne, arkaya, sağa ve sola, yukarıya ve aşağıya ok atar. Harici yayına bir ok koymadan, Türk on tane ok atar. Dağdan inerken veya vadinin içine girerken atını haricinin düz yerde sürdüğünden daha hızlı sürer. Düşmanla karşılaşınca başlangıçta geri çekilirler. Bununla beraber çok defa geri dönerler. Türk geri döndüğü takdirde öldürücü bir zehir, insanın işini bitiren bir ölümdür. Zira arkasındaki insana önündeki insan gibi okunu isabet ettirir."



### Performans Görevi

Çevrenizdeki tarihî eserlerde, Oğuz Han'ın oğullarına isim olarak verdiği avcı kuşlara ait kabartmalar var mı? Varsa bunların fotoğraflarını çekiniz. Bu tür eserler yoksa çeşitli kaynaklardan bulduğunuz fotoğraflarla bir çalışma hazırlayınız. Çalışmanızı yapacağınız süreyi, uygulama ve araştırma basamaklarını, değerlendirme kriterlerini öğretmeninizle birlikte belirleyiniz.

### GÜREŞ



Karakucak güreşi

Türklerin en eski sporlarından biridir. Güreş sözcüğünün kökeni, Özbek ve Başkurt Türklerinin "kures" sözcüğüne dayanmaktadır.

Zorlu doğa koşulları ile mücadele eden ilk insanların çoğunda olduğu gibi Türklerde de güreş, adeta günlük hayatın bir parçası olmuştur. Türkler ayrıca totem inanışının ve göçebe yaşam biçiminin de etkileri ile doğaya ve kuvvete düşkün kişiler olduklarından yakın mücadeleyi her zaman ön planda tutmuşlardır. Güçlerini topluma kanıtlamak amacıyla da yakın mücadele sporu olan güreşe sıkça başvurmuşlardır. Düğünlerde, ünlü kişilerin cenaze törenlerinde, ölüm yıl dönümlerinde ve diğer özel günlerde at yarışları ve koşuların yanında güreş, çok önemli bir yer tutmuştur.

Eski Türklerde büyük bir tutku olan ve günlük yaşamdan ayrılmayan güreşin, başlangıç yılları tam olarak belirlenememiştir. Ancak Koryakların tahtadan yaptıkları süs eşyalarının üzerinde güreşçi figürlerinin bulunmasına bakılırsa güreşin ne kadar eski bir spor olduğu anlaşılabilir. MÖ 13. yüzyılda yaşamış Hiyung-Nu Türklerinde güreş, en yaygın mücadele sporuydu. Sümerlerde de güreşin yaygın olduğu ve hatta yılın belli dönemlerinde güreş bayramları yapıldığı tarihî buluntularla kanıtlanmıştır. Oğuz Türklerinde güreşin her türüne yer verildiği de Dede Korkut Hikâyeleri'nden anlaşılmaktadır. Gılgamış Destanı ve Dede Korkut Hikâyeleri, Sümer, Akat tarihleri ve tüm buluntular, güreşin ilk kez Türkler tarafından yapıldığının kesin kanıtlarıdır.

Çin'in batı sınırında Ordos bölgesinde bulunan MÖ 7. yüzyıla ait bir tunç kemer tokası üzerinde iki "alp"ın kurallara dayalı olduğu hemen anlaşılan figürde güreş tutuşları görülür. Türklerin daha ilk dönemlerde güreşi kurallı ve hakemli yapmaları bu konudaki kültür derinliğinin göstergesidir.





## ESKİ TÜRKLERDE SPOR

Göç yolları aracılığıyla batıya yayılan güreş, Türklerin Anadolu'ya göçü ile birlikte buraya getirilmiştir. Türklerin getirdikleri güreş stilleri, bu yöredeki güreş stilleri ile kaynaşmış, özellikle Ege ve Trakya'da yaygın olan yağlı güreş, Türkler arasında da benimsenmiştir. Selçuklular ile başlayan yağlı güreş, Osmanlılarda bir gelenek hâline gelmiş ve günümüze kadar sürdürülmüştür. Osmanlı İmparatorluğu'nda da güreşe özel önem verilmiş, vakıf niteliğinde olan özerk güreş örgütleri oluşturularak bu sporun örgütlenmesi sağlanmıştır. Çeşitli bölgelerde kurulan güreş tekkelerinin çalışma yöntemlerinin günümüzde bile geçerliliğini koruyacak kadar ileri ve modern olduğu görülmüştür.

Yapılan güreş çeşitleri karakucak güreşi, yağlı güreş, aba güreşi, şalvar güreşi, kuşak güreşidir. Halk arasında en çok ilgi gören güreş türleri, karakucak güreşi ve yağlı güreş olmuş, halk dilinde karakucak "Anadolu güreşi", yağlı güreş ise "Rumeli güreşi" olarak adlandırılmıştır.



### Yorumlayalım

Ünlü Amerikalı tarihçi Harold Lamb yazdığı Cengiz Han adlı ünlü eserinde, Türklerden bahsederken "Bu ülkede ata binmeyen, güreş yapmayana kız vermezlerdi." demektedir. Türklerin güreşe bu kadar önem vermelerinin nedeni ne olabilir?

"Türk pehlivan doğar, pehlivan ölür." sözündeki pehlivanlığın ne anlama geldiğini açıklayınız.

### KAYAK

Eski Türklerin yaşadıkları Çin'in kuzey ve kuzeybatısının dağlık ve ormanlık alanlarla kaplı olması, kışın erken başlaması ve uzun sürmesi nedeniyle burada yaşayan insanlar, bu zor doğa koşullarına ayak uydurmak ve yaşamlarını ona göre düzenlemek zorunda kalmışlardır. Eski Türkler, avlanmada, kaçmada, kovalamada, taşımada ve göç sırasında kayak ve kızaktan en üst derecede faydalanmışlardır.

Eski Türklerin kayak yaptıklarını gösteren birçok tarihî belge gün ışığına çıkarılmıştır. Türkler kayak kelimesi yerine "çana", kızak kelimesi yerine de "çanak"ı kullanıyorlardı. Bugün Orta Asya'da yaşayan Kazaklar, uzun tahtalara hayvan derilerini sararak ayaklarına bağladıkları araçlarına "çanga" demektedirler.



Eski tip kayaklar





*Kayağın ortaya çıkışında neler etkili olmuştur?  
Eski Türklerin kayak yapma amacı ile günümüzde  
yapılan kayağın amacı aynı mıdır?*

[illegible]









Eski Türlerde tepük oyununu gösteren bir çizim



## ESKİ TÜRKLERDE SPOR



### Yorumlayalım

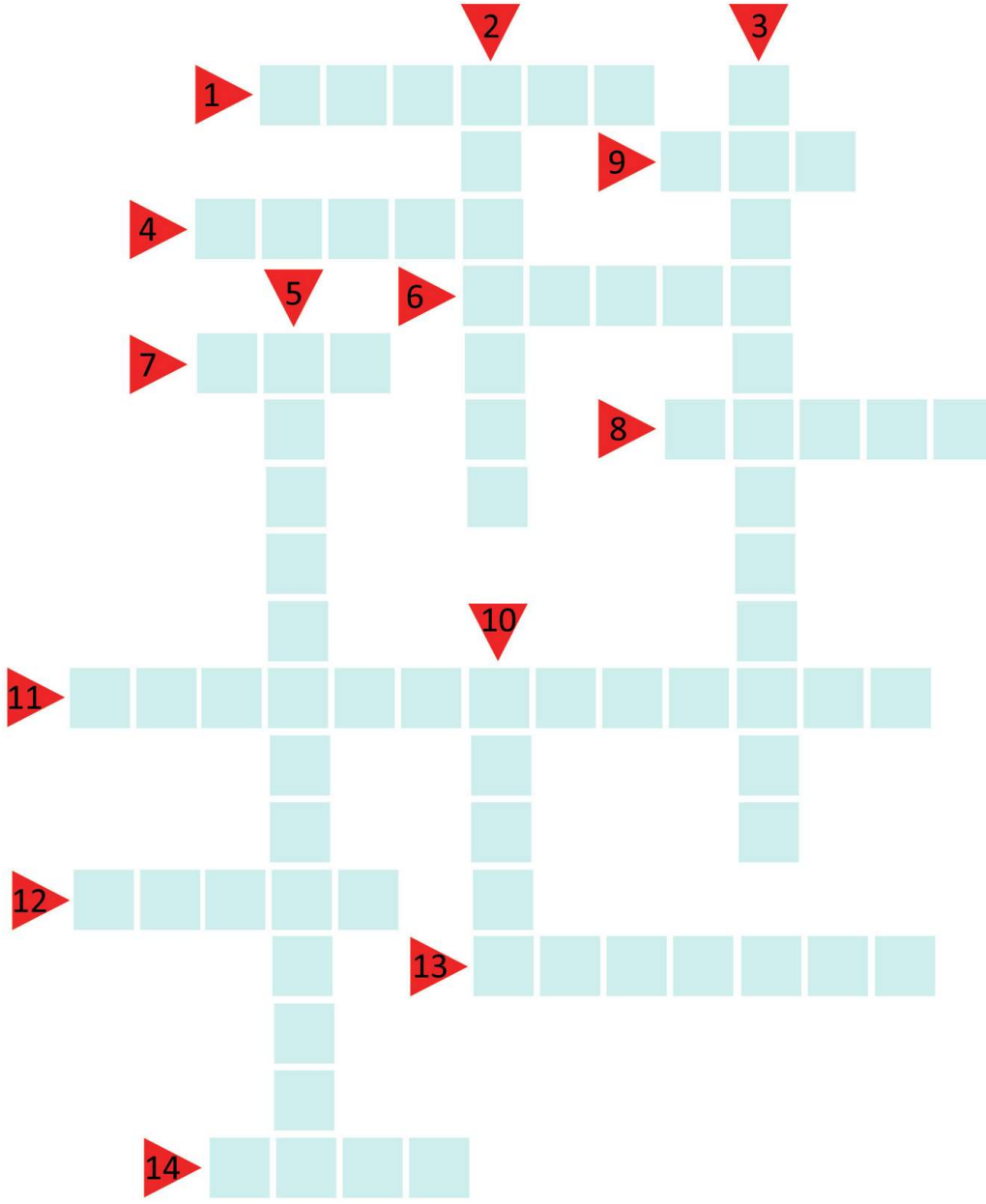
Aşağıda verilen spor faaliyetlerini Türklerin hangi amaçla yaptıklarını örnekteki gibi işaretleyiniz.

|                             | Avcılık | Koşu -<br>Seğitmenlik | Kayak | Mızrak | Güreş | Tepük | Çöğen -<br>Çevgan | Gökbörü | Beyge | Kızbörü | Okçuluk |
|-----------------------------|---------|-----------------------|-------|--------|-------|-------|-------------------|---------|-------|---------|---------|
| Antrenman amaçlı            |         |                       |       |        |       |       |                   |         |       |         |         |
| Eğlence amaçlı              |         |                       |       |        |       |       |                   |         |       |         |         |
| Sosyal amaçlı               |         |                       |       |        |       |       |                   |         |       |         |         |
| Korunma amaçlı              |         |                       |       |        |       |       |                   |         |       |         |         |
| Beslenme amaçlı             |         |                       | X     |        |       |       |                   |         |       |         |         |
| Yarışma amaçlı              |         |                       |       |        |       |       |                   |         |       |         |         |
| Ulaşım amaçlı               |         |                       | X     |        |       |       |                   |         |       |         |         |
| Toplu hareket amaçlı        |         |                       |       |        |       |       |                   |         |       |         |         |
| Güçlü olma amaçlı           |         |                       |       |        |       |       |                   |         |       |         |         |
| Kaçma, kovalama amaçlı      |         |                       | X     |        |       |       |                   |         |       |         |         |
| Taşıma amaçlı               |         |                       | X     |        |       |       |                   |         |       |         |         |
| Avlanma amaçlı              |         |                       | X     |        |       |       |                   |         |       |         |         |
| Binicliği geliştirme amaçlı |         |                       |       |        |       |       |                   |         |       |         |         |
| Savunma amaçlı              |         |                       |       |        |       |       |                   |         |       |         |         |



*K. Atatürk*

Türk milleti anadan doğma sporcudur.  
Henüz yürümeye başlayan köy çocuklarını  
bile harman yerinde güreşirken görürsünüz.  
Ata en çok ve iyi binen yalnız Türk erkekleri  
değildir, Türk kadını da bu işi iyi bilir.



1. Sözlük anlamı, ucu eğri değnek olan atlı Türk sporu.
2. At salıp koşarak oğlağı kapma oyunu.
3. Halk dilinde yağlı güreş olarak adlandırılan güreş türü.
4. Eski Türklerin "çana" olarak isimlendirdiği spor.
5. Halk dilinde "karakucak güreşi" olarak bilinen güreş.
6. Evlenme çağına gelen genç kızlara talipli olanlar arasından seçme yapmak üzere oynanan oyun.
7. Göktürk alfabesinde (y) harfi yerine kullanılır.
8. Gökbörü oyunundaki oğlak.
9. Çevgan oyunundaki topun ismi.
10. Eski Türklerde "kızak" yerine kullanılan kelime.
11. Gökbörü oyun alanı olarak çizilen geniş daire.
12. Eski Türklerin oynadıkları, günümüzdeki futbola benzeyen oyun.
13. Gökbörü oyununun evlenme töreninde oynanan türü.
14. Eski Türklerin yay kirişine verdikleri isim.





## Ölçme ve Değerlendirme

**A) Aşağıdaki cümlelerin karşısına yargılar doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.**

1. Çöğen oyununda oyun alanının kenarlarına çekilen çizgiye ve kale taşları arasına gelen ipe tasıl denirdi. ( )
2. Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey mektuplarında kılıcı tuğra olarak kullanmıştır. ( )

**B) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun şekilde tamamlayınız.**

3. İşaret oklarını tarihte ilk kullanan ..... dir.
4. Oğullarına Üçok ve Bozok adını veren Türk hakanı ..... dir

**C) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.**

5. Göktürk alfabesinde "k" harfi hangi işaretle gösterilmiştir?  
A) Kılıç B) Ok C) Yay D) Mızrak E) Kalkan
6. Yüzme ve kayakçılıkta başarılı olan Türk devleti aşağıdakilerden hangisidir?  
A) Göktürkler B) Uygurlar C) Hunlar D) Karahanlılar E) Kaltuklar
7. Aşağıdaki güreş türlerinden hangisi halk dilinde Anadolu güreşi diye adlandırılır?  
A) Karakucak Güreşi B) Aba Güreşi C) Yağlı Güreş  
D) Şalvar Güreşi E) Kuşak Güreşi
8. I- Kızbörü  
II- Beyge  
III- Tepük  
IV- Gökörü  
Yukarıdakilerden hangisi yada hangileri atlı Türk sporlarıdır?  
A) I-III B) III-IV C) I-II-III D) I-III-IV E) I-II-IV

**D) Aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

9. Türklerin kullandıkları işaret oklarında aşağıda verilen işaret seslerinin ne anlama geldiğini karşlarına yazınız.  
Kurbağa sesi: .....  
Düz ısıklık sesi: .....  
Kesik ısıklık sesi: .....

**E) Aşağıdaki kavramları ilgili olanlarla eşleştiriniz.**

|         |          |
|---------|----------|
| ok      | kolbörü  |
| yay     | kures    |
| avcılık | çana     |
| güreş   | çanak    |
| çöğen   | temren   |
| kızbörü | çile     |
| kayak   | terke    |
| kızak   | çukonyan |

**F) Türklerin yaptıkları sporlardaki ortak amaçları yazınız.**

## ÖZELEŞTİRİ TABLOSU

Bu üniteden önce  
Türk spor tarihi hakkında

neleri öğrendim?

neleri kavrayamadım?

neleri biliyordum?

kavrayamadıklarımı nasıl öğrenebilirim?



## 2. Ünite

# SELÇUKLULAR VE DİĞER TÜRK BOYLARINDA SPOR





- 
- A scroll of parchment is unrolled, revealing a list of sports in various regions. The scroll is set against a background of a larger, textured parchment sheet. The list is written in a black, serif font and is preceded by star symbols. The scroll is tied with a brown cord at the top and bottom right corners.
- \* Selçuklularda Spor
  - \* Kalmuklarda Spor
  - \* Kırgızlarda Spor
  - \* Özbek ve Hazarlarda Spor
  - \* Kazaklarda Spor
  - \* Horasanlılarda Spor
  - \* Harzemşahlarda Spor



# SELÇUKLULARDA VE DİĞER TÜRK BOYLARINDA SPOR

## SELÇUKLULARDA SPOR

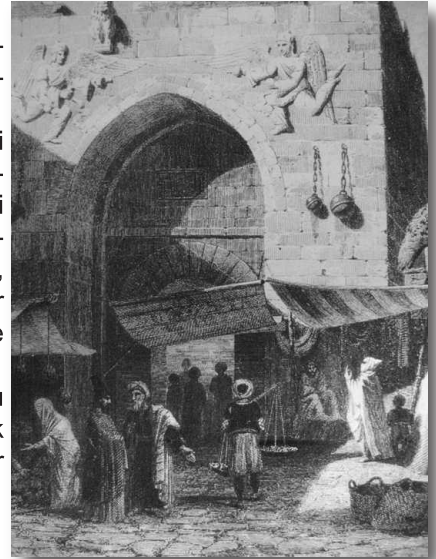
### Hazırlık Çalışması

1. Anadolu'nun coğrafi konumunu Orta Asya ile karşılaştırınız.
2. Selçuklulara ait simgelerden bildiklerinizi söyleyiniz.

Eski Türkler olarak adlandırılan devletlerden Selçuklular Dönemine geçiş sürecinde Türklerin beden faaliyetlerine büyük önem verdikleri görülmektedir.

Büyük Selçuklu Devleti Döneminde Türkler, Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde beden eğitimi ve sporla ilgili çeşitli tesis ve örgütler kurmuşlardır. Konya, Erzurum, Erzincan ve Kayseri'de bu örgütlerle ilgili belgelere ve kalıntılara rastlanır. Konya'da Selçuklu Döneminde ün yapmış idmançıların, idman araçlarını kale kapılarına asarak kente giriş, çıkış esnasında insanların görmesi sağlanmıştır. Konya'da "güreşçiler tekkesi" ve "güreşçiler mahallesi"nin bulunması Selçukluların güreşe ne kadar önem verdiklerini gösterir.

Oğuz Türklerinin töreleri Selçuklularda da devam etmiştir. Bu törelerden biri de "alp"lıktır. Alp, kuvvet, beceri, zekâ ve hünerin birleşik temsilidir. Başka bir anlamıyla kahramanlıktır. Her Türk genci yiğittir ancak "alp" yiğitliğin üzerinde bir semboldür.



Konya'da Pazar Kale kapısındaki güzler



Selçuklu okçusu

Selçuklu tarihçisi İbn-i Bibi'ye göre alp avda okla kaplan vurursa bu kaplanın kuyruğu bileğine asılır, okla yaptığı tek atışta havada kuş vurursa başına "sorguç" takılırdı. Sorguç, kudretin, yiğitliğin ve kahramanlığın sembolü olarak başa takılan kuş tüyüdür.

Selçuklularda bir alanın ortasına dikilen direğin üstüne sabitlenen kabağa ok atışları yapılması simgeleşmiştir. Binici hızla giden atının üzerinden bir okunu direğe yaklaşıırken bir okunu direğin dibinde ve bir okunu da direği geçtikten sonra geriye dönüp hedefe atardı. Eski Türklerde at üzerinde geriye ok atışı benimsemesi Selçuklularda tutkuya dönüşmüştür. Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey'i Nişabur'a girerken Türk hâkimiyetinin simgesi olarak kolunda yay taşıdığı yazılı belgelerde görülür. Ayrıca Tuğrul Bey, özel mektuplarında ok ve yayı tuğra olarak kullanmıştır.

Vezir Nizamülmülk'ün yazdığı Siyasetname'de Selçukluların top ve çevgen oynadıkları, avla uğraştıkları, başarılı olanlara ödülleri verildiğini kaydeder. Selçuklu sultanları da çevgen oynamış, av şenliklerine katılmış, güreş, kılıç, ağırlık kaldırma ve ok atma gibi kendilerini güçlü kılacak sporlar yapmışlardır. Mesela Alparslan çok iyi bir çevgen oyuncusu ve usta bir okçuydu. Ayrıca elinde hep güz taşırdı. Alaaddin Keykubat da iyi ok atar ve haftada iki kez cirit ve çevgen oynardı. Çevgen oyununu çok sevdiğinden döneminde büyük kentlere çevgen alanları yaptırmıştır.

Selçuklu sultanlarının emriyle "çirke" adı verilen sürgün avları çok özenle düzenlenir, emir bey ve diğer devlet büyüklerine davetiyeler çıkarılırdı. Av sonrası ise çeşitli spor etkinlikleri düzenlenirdi.



## SELÇUKLULARDA VE DİĞER TÜRK BOYLARINDA SPOR



### Yorumlayalım

Selçuklu Sultanı Alparslan Anadolu'da bugün hâlâ oynanan cirit oyununu XI. yüzyılda Anadolu'ya taşımıştır. Selçuklular cirdi bir yiğitlik, mücadele ve beceri olarak kabul ederlerdi. Cirdi bu şekilde benimsemelerinin sebepleri neler olabilir?

Selçuklular, savaşçı bir millet olduklarından beden kültürüne önem vermişler ve antrenman olarak ok atıp gürz kaldırmışlardır. Binicilikte maharetli olup yakın dövüş için kılıç talimleri yaparak güreş tutmuşlar ve savaş eğitiminin "sporlaşması" yönünde kendilerinden önceki Türk toplumlarından aldıkları becerileri Osmanlı İmparatorluğu'na aynen aktarmışlardır.



### Bunları Bilelim

Selçuklu sultanlarının tuğra olarak paralarının üzerinde ok ve yay bulundurmaları Göktürklerle dayanır.



### Yorumlayalım

Selçuklularda her sporun temelinde, kol kuvvetinin olduğu düşünüldüğünde gürz çalışmaları ayrı bir önem kazanır. Buna en güzel örnek Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah ile ilgili olaydır. Sultan Melikşah'ın huzuruna 50 men (1 men=977 gr.) ağırlığında bir topuz ve 10 men ağırlığında bir kılıç ile çıkan Karahanlı elçisi şöyle der:

"Ey sultan, han sana diyor ki biz bu kılıçla muharebe değil, bil ki oynarız. Ve topuzla, zırha vursak isabet ettiği zaman, yerin dibine geçiririz. Bu topuzu vurduğumuz vakit de zırh ile ekin yığınını, birbirinden ayırt etmeyiz. Biz bunlarla harp ederiz."

Sultan Melikşah, bir saat sonra, kentin meydanına gelerek, Karahanlı elçisinin ve askerlerinin önünde topuzu alıp başının üzerinde yedi kez döndürerek seksen adım öteye fırlatır. Kılıçla tek vuruşla bir devenin başını kesen Melikşah, daha sonra, yaya bir ok takarak çok uzağa atar. Ve elçiye dönerek seslenir:

"Hana söyle gürz ve kılıç onun olsun, bize kamçı ve yay yeter." Karamanoğulları tarihini yazan Şikari, Sultan Alâeddin Keykubât'ın 130 okka (166,5 kg) ağırlığında gürz salladığını Karaman Bey'in oğlu Nurettin Bey'in ise gürzün üzerine 30 okka (39 kg) ekleyerek kaldırdığını kaydetmektedir. Yine Şikari'nin verdiği bilgiye göre Karamanoğullarından Mehmet Bey de, tahta oturushlarında elinde 80 okkalık (105 kg) gürz tutardı.



Selçuklularda alıcı kuşlarla av

Selçuklu sultanlarının hayatlarına baktığımızda atlı sporlar, kılıç oynama, ağırlık kaldırma, çevgen oynama, avlanma ve ok atma gibi faaliyetlerde bulunduklarını görmekteyiz. Dönemin büyük şenlikleri ve gösterilerine de katılan sultanların diğer katılımcılardan daha güçlü ve üstün olduklarını kanıtlayacak hareketler yaptıkları bilinmektedir. (Doğan Yıldız, 2002)

Yukarıda anlatılanlardan hareketle Selçuklu sultanlarının spora bu kadar önem vermelerinin sebeplerini yorumlayınız.



## SELÇUKLULARDA VE DİĞER TÜRK BOYLARINDA SPOR



### Performans Görevi

Selçuklular ok ve yayı paralarının üzerinde ve tuğra olarak kullanmışlardır. Selçukluların ok ve yay bu kadar önem vermelerinin sebeplerini araştırınız.

Bulunduğunuz bölgede Selçuklulardan kalma eserler varsa üzerlerinde ok, yay ve kartal simgesi bulunan eserlerin fotoğraflarını çekiniz. Yoksa çeşitli kaynaklardan yararlanarak bu tür eserlerin fotoğraflarını sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Çalışmanızı yapacağınız süreyi, uygulama ve araştırma basamaklarını ve değerlendirme kriterlerini öğretmeninizle birlikte belirleyiniz.



Erzurum Çifte Minareli Medrese'deki çift başlı kartal figürü



### KALMUKLARDAKİ SPOR

Eski Türk kavimleri gibi yaşayan Kalmuklar güreş, avcılık, at yarışları gibi sporları daha çok yapmışlardır. Bu faaliyetlere kadınlar da katılmıştır.



### KIRGIZ DİNİ TÖRENLERİNDE SPOR



### Hazırlık Çalışması

1. Kırgızların spor gelenekleri hakkında bilgi edininiz.
2. Manas Destanı hakkında bilgi edinerek Bu destanda geçen spor faaliyetlerini arkadaşlarınızla paylaşınız.

Günümüze kadar varlıklarını sürdüren Kırgızlar, bilinen en eski Türk kavimlerinden biridir. Kırgızlar, diğer Türk kavimlerinde olduğu gibi ata çok önem vermişlerdir. Bundan 3000 – 4000 yıl önce at ve deve yarışları yaptıkları, eğitilmiş aslanları dövüştürdükleri ve bu karşılaşmaların en seçkin millî sporlardan sayıldığı bilinmektedir.

Kırgızlarda günümüzde bütün ayrıntılarıyla yaşayan millî oyun at yarışıdır ve bütün oyunların en yücresi olarak kabul edilmektedir.

Kırgızlarda bir başka önemli spor da avcılıktır. Kırgızlar, avda berkoute (Falco Fuvus) denilen bir kartal kullanıyorlardı. Bu kartallar, kuzu, tilki avlayacak kadar kuvvetliydi. Vahşi hayvanları avlarken ata bindikleri ve birçok köpeğin de onları izlediği nakledilir.



Kırgızlarda kartalla av

Kırgızların efsanevi Manas Destanı'nda at yarışlarının hemen her türlü vesileyle yapıldığı belirtilmektedir. Av törenlerinde, yoğ (matem) törenlerinde, sevinç zamanlarında 6–8 ay süren at yarışları yapıldığı anlatılmaktadır. Manas Destanı'nda Kırgız Hanı Kökatay'ın ölümü üzerine düzenlenen matem törenlerinde uluslararası binicilik, okçuluk, mızrak, kılıç ve güreş karşılaşmalarının yapıldığından bahsedilmektedir. Matem törenlerinde halkı üzüntüden uzaklaştırmak amacıyla gökbörü oyunu da oynandığı bilinmektedir. Ayrıca Manas Destanı'nda Kırgız Hanı Kökatay'ın yoğ törenine davet edilen komşu ulusların katılımcıları için Karakır Yaylaları'na, bugünkü deyimle bir olimpiik köy görünüşlü binlerce çadır kurulduğu belirtilmektedir.

## SELÇUKLULARDA VE DİĞER TÜRK BOYLARINDA SPOR

Matem törenlerinde, uluslararası sportif faaliyetler düzenleme geleneği ve bunları sosyal hayata geçirme düşüncesi, Manas Destanı'nda da görüldüğü gibi Türklerde çok eski devirlere uzanmaktadır. Yine bu nedenle belirtmek gerekirse dünyada ilk büyük çaplı spor organizasyonunu Kırgızlar yapmış ve her türlü tehlikeyi göze alarak düşmanlarını da yarışmalara çağırmışlardır.



### Yorumlayalım

*Türkler; sporu, barışı, kardeşliği ve dostluğu sağlamak için insanların dillerine, dinlerine, ırklarına bakmadan uluslararası bir yarışma hâline getirmişlerdir.*

*Kırgızların matem törenlerinde düzenledikleri spor organizasyonunu, günümüzde yapılan spor organizasyonları ile karşılaştırarak benzerlikleri yorumlayınız.*



### ÖZBEK VE HAZARLARDAN SPOR



#### Hazırlık Çalışması

1. Özbek ve Hazarların yaptıkları sporlar hakkında araştırma yaparak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Diğer Türk boylarında olduğu gibi Özbekler de ata çok önem vermişlerdir. Ata iyi binen Özbekler, gökbörü oyununu zor arazi koşullarında oynayarak usta binici olduklarını göstermişlerdir. Kuş avına düşkün olan Özbekler, kılıç ve hançer taşır, mızrak kullanırlardı.

Hazarlar, ok ve yayı iyi kullanır, boş vakitlerinde av ve at yarışları düzenlerlerdi. At yarışlarını kazananlara sığır, koyun ve elbise hediye edilirdi.



### OĞUZLARDAN SPOR ve DEDE KORKUT DESTANI

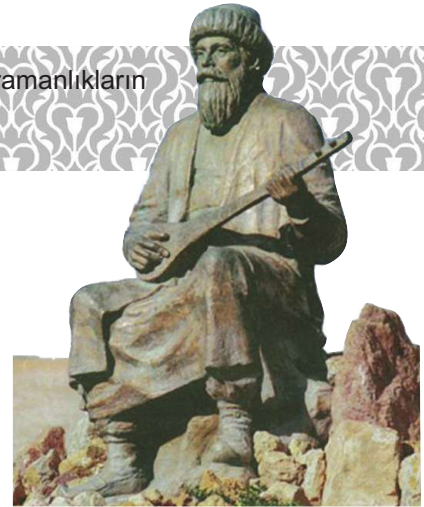


#### Hazırlık Çalışması

1. Dede Korkut Hikâyeleri'ni inceleyerek spor faaliyetlerinin ve kahramanlıkların anlatıldığı bölümleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Dede Korkut Hikâyeleri'nde geçen spor branşlarını listeleyiniz.

Dede Korkut Hikâyeleri'nde Oğuzlar, Oğuz ülkesi ve Oğuz boylarının yaşayışları, fazilet ve meziyetleri, savaşları ve yaptıkları sporlar anlatılmaktadır.

Dede Korkut Hikâyeleri, XV-XVI. yüzyıllarda ismi bilinmeyen bir kişi tarafından yazıya geçirilmiştir. Bu kitap on iki hikâyeden oluşmaktadır.



Dede Korkut heykeli



## SELÇUKLULARDA VE DİĞER TÜRK BOYLARINDA SPOR



### KAZAK BAYRAMLARINDA SPOR



#### Hazırlık Çalışması

1. Kazakların, bayramlarda spor faaliyetleri yapmalarının sebepleriyle ilgili bildiklerinizi söyleyiniz.

Kazaklar, küçük yaştan itibaren ata binmiş, çok sayıda at beslemiş, binicilikte ustalaşmışlardır. Kazakların Kazılık adı verilen atları “hiç yorulmaz” olarak bilinmekteydi. Bunda Kazak atlarının sürüler hâlinde serbest olarak yaşaması ve binicilerinin ustalığının büyük payı vardı.

Kazaklar bayramlarında at yarışları yapar, güreş tutarlardı. Ödül olarak deve, at, koyun ve elbise gibi hediyeler verilirdi. Sonuncu olana bile beş at verilirdi. Kazakların, gökbörü oynadıkları ve diğer atlı sporları da yaptıkları bilinmektedir.



Kazakların atla yaptıkları bir gösteri



#### Yorumlayalım

Kazaklarda yarışmalarda sonuncuya bile ödül verilmesini günümüz spor felsefesine göre yorumlayınız.



### HORASANLILARDA SPOR



#### Hazırlık Çalışması

1. Horasan Türklerinin yaşadığı bölge günümüzde hangi ülke sınırları içindedir? Bu bölgede hâlen yaşayan Türkler var mıdır?

Bazı kaynaklarda Horasan Türkleri kendi meziyet ve kahramanlıklarını anlatırken “Biz; keçe, zırh, üzengi gibi savaş araç gereçleri yaparız. Bizim küçükken çevgen topu oynamak, atlara sıçrayarak binmek; yere çömltilmiş canlı hedeflere, havadaki hedeflere, avının üzerine pike yapan kuşlara ok atmak gibi düşmana hücum etmek ve geri çekildikten sonra tekrar saldırmak için alıştırma ve hazırlıklarımız vardır.” demektedirler. Horasan Türkleri de diğer Türk boyları gibi küçük yaşlardan itibaren binicilik, okçuluk gibi sporlarla savaşa hazırlık ve savunma amaçlı olarak uğraşmışlardır. Ayrıca diğer Türk boylarında oynanan çevgen oyununu oynadıkları ve çok iyi avcı oldukları bilinmektedir.



### Hazırlık Çalışması

1. Harzemşahların yaşadığı dönemde yapılan sporları söyleyiniz.

Harzem Türklerinden İbn-i Sina [(tam adı Ebu Ali el-Hüseyin İbni Abdullah İbn-i Sina el-Belhi, (980–1037)] yazdığı "El-Kanun Fi't-Tıb" (Tıbbın Kanunları) adlı eserinde vücut sağlığı, vücudun korunması ve sağlamlığı hakkında bilgi ve öğüt vermektedir. Kitabında vücut sağlığı için yapılması gereken beden eğitimi ve spor faaliyetlerinden söz etmektedir. Yapılacak sporları ayrıca sınıflandırmıştır. Bu sporları az, çok, hafif, ağır, süratli, şiddetli, yavaş, kuvvetli, aletli, atlı sporlar ve meydanlarda yapılacak olanlar diye yazmıştır. Harzemşahların da yaptığı bu sporlar şunlardır:



İbn-i Sina

1. Güreş,
2. Mubataşa (kuvvetli bir şekilde birbiriyle çekişmek),
3. Yumruklaşma,
4. At dolaştırma,
5. Koşma,
6. Ok atma,
7. Mızrak atma,
8. Atılan bir şeyi tutmak için sıçrama,
9. Bir ayakla sekme,
10. Kılıç ve kalkanla oynama,
11. Ata binme,
12. Ayaküstünde durup iki kolları ön tarafa veya sonra arkaya doğru götürmekle eğilip doğrulma.
13. Ayakta durup salıncak sallanma,
14. Küçük kayıklara binme,
15. Deveye binme,
16. Öküz arabasına binme,
17. Bir meydanın bir ucundan diğer ucuna koşma ve geriye dönerek tekrar koşma, (Her defasında biraz daha az mesafe gidilir ve sonunda meydanın ortasında kalınır.)
18. Gölgesini düşman addederek kılıçla ona hücum etme,
19. Ellerini birbirine vurma,

20. Yukarıya doğru zıplama,
21. Mızrak oynama,
22. Büyük topla oynama,
23. Küçük topla oynama,
24. Raket gibi bir aletle topu atıp tutma,
25. Taş kaldırma,
26. Atı hem karnına vurarak yürütmeye çalışmak hem gemini çekerek durdurmaya çalışmak,
27. İki kişi birbirinin belinden tutarak çekişme,
28. Birbirine koşup göğüs vurma,
29. Birbirinin ensesini tutarak vücudunu eğdirmeğe çalışmak,
30. İki kişi ayaklarıyla birbiriyle sarılarak çekişme.

Harzemşahlar sürati artırmak için değişik çalışmalar da yapmışlardır: iki kişi koşar birbirinin yerini alır. Bunlar evvela bir müddet arka arkaya gidip yine ön tarafa koşarlardı. Bir adamın iki tarafına ve birbirinden bir kulaç uzak mesafede yere iki çuvaldız dikiilir; sonra süratle sağdakini alıp soldakinin yerine ve soldakini de sağdakini yerine geçirir. Bunu git gide süratle yaparak tekrar ederlerdi.

İbn-i Sina'ya göre her egzersiz bir amaç için yapılır. Sürati ve kuvveti çoğaltmak için herkesin bünyesine göre egzersiz seçilmelidir. Her uzvu kuvvetlendirecek çalışmalar yapmak gereklidir.



### Bunları Bilelim

İbn-i Sina'nın yazdığı "El-Kanun Fi't-Tıb" adlı eser Avrupa'da asırlarca ders kitabı olarak okutulmuştur.



## SELÇUKLULARDA VE DİĞER TÜRK BOYLARINDA SPOR



### Yorumlayalım

İbn-i Sina'nın belirtmiş olduğu spor faaliyetlerinden hangilerini günümüzdeki antrenmanlarda ne şekilde ve ne amaçla yaptığımızı örnekler vererek açıklayınız.



### Etkinlik

Aşağıdaki tabloda İbn-i Sina'ya göre yapılması gereken spor faaliyetlerinin günümüzdeki karşılığı olan spor branşları verilmiştir. Buna göre boş bırakılan yerleri İbn-i Sina'nın tavsiyelerine göre örnekteki gibi doldurunuz.

| GÜNÜMÜZDE | İBN-İ SİNA'YA GÖRE |
|-----------|--------------------|
| Halter    | Taş kaldırma       |
| Güreş     |                    |
| Eskrim    |                    |
| Boks      |                    |
| Cirit     |                    |
| Kürek     |                    |
| Okçuluk   |                    |
| Binicilik |                    |
| Futbol    |                    |
| Atletizm  |                    |
| Jimnastik |                    |
| Tenis     |                    |



## ORTA ÇAĞ İSLAM DEVLETLERİNDE SPOR VE TÜRKLERİN ETKİLERİ



### Hazırlık Çalışması

1. Kültür denince aklınıza ne geliyor? Bir kültürün, başka bir kültürden etkilenmesine örnekler vererek açıklayınız.
2. Türklerin yaptıkları sportif faaliyetler diğer milletleri nasıl etkilemiştir?
3. İlk olarak Türkler tarafından yapılan daha sonra başka milletlere geçen sporlar hangileridir?

Türk kavimleri doğuya, batıya ve güneye yayıldıkları zaman, diğer kültür çevreleri ile temasa geçerek yer yer kendilerine özel karakterde medeniyetler geliştirip bu medeniyetler üzerinde beden kültürü ve spor araç gereçleri de dâhil olmak üzere derin izler bırakmışlardır. Bu anlamda Mısır'da Aybey yönetiminde kurulan Eyyubi Devleti ve Türk Kölemen "Memluk" Devleti Nil vadisi ve Akdeniz kıyıları ile Orta Doğu' da geliştirdikleri üstün uygarlık düzeyinde, güçlü olabilmek için beden kültürünü ön plana almışlardır. Atalarının, örf ve adetlerine bağlı kalan Mısır Türkleri bu amaçla birçok tesis yaptırmışlar.



At üzerinde ok atan eski Türkler

leri ile Çin medeniyeti için yabancı bir spor şekliydi. Bu sebeple Türk kağanlarının gönderdikleri Türk elçileri, Çin İmparatorluğu'na hep yanlarında getirdikleri iyi cins av kuşlarını hediye ediyorlardı. Çinliler de bu hediyelere çok önem vererek bu kuşların özelliklerini hemen kendi resmî kayıtlarına geçiriyorlardı. Bu nedenle eski Çin tarihinde bu kartalları bütün özellikleri ile bulmak mümkündür.

Türkler İslam dünyasına girmeye başlayınca, Ön Asya'da da bu çeşit av sporlarının yavaş yavaş yayılmaya başladığını görmekteyiz. Mesela, Arapça sözlüklerde gördüğümüz "şakr" ve "şunkar" gibi kartal ve doğan adları, Türklerin tesiri ile Ön Asya'da da kullanılmış ve yayılmıştır. Bilindiği üzere bu sözler, Türkçe "sungur" ile "çağrı" dan gelmektedir.

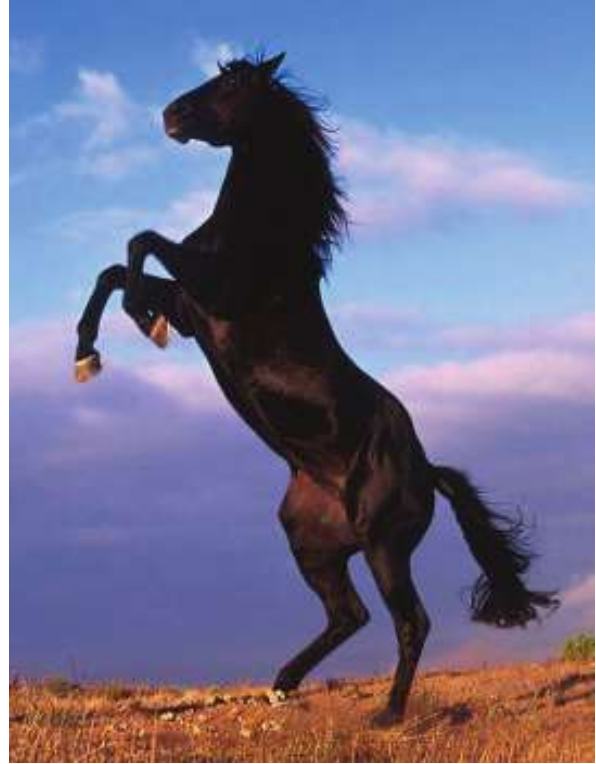
İslamiyet'in yayılışında Türklerin büyük yardımı olmuştur. Bilhassa Türklerin Müslüman olmasından sonra İslam ordularında Türklerle beraber savaşan Araplar, Türklerdeki meziyet, kabiliyet, karakterlerini ve onların savaş güçlerini nasıl elde ettiklerini yakından görmüşlerdir. Abbasi halifelerinden El-Mutasıl kendi muhafız birliğini teşkil eden Türkler için Bağdat civarında Samarra şehrini inşa ettirmiştir. Bu şehirde Türklerin spor yapabilmeleri için at koşuları meydanı, çevgen sahası, ok atma meydanı, güreş ve boks sporları için kapalı spor salonu ve stadyum yaptırmıştır.

Günümüzde "Safkan Arap" ve "İngiliz" olarak adlandırılan yarış atlarının ataları da Türk atlarıdır. Mezopotamya'ya ilk gelen Türkmenler, Orta Asya dan, Kuzey Çin'den göçen Yakutlardır. 676 yılında halife, iyi savaşçı ve güvenilir insanlar olan Türklerden bir birlik kurmuştur. Oğuz Türklerinden iyi ok atan, iyi ata binen iki bin kişi seçilerek Mezopotamya'ya getirilmiştir. Arap atı denilen at türü, Türklerin Orta Asya'dan getirdikleri, Mezopotamya'da yetiştirdikleri atlardır.

Eski Türk spor kültürünün ve medeniyetinin diğer kültür ve medeniyetler üzerindeki izleri arasında spor araç gereç ve anlayışının büyük ölçüde yerleştiği görülür. Eski toplumların aynı zamanda spor araç gereçlerinden olan yay, başka kültürlerde ağaç aksam dışında tasavvur dahi edilemezken Orta Asya'da Hunlar tarafından bir kat kıkırdak, bir kat tahta ve bir kat yassı kemik ile yapıştırılmış olarak ve oku eskisinden 8-10 misli uzağa atabilecek şekilde geliştirilmiştir.

Türklerin kullandığı ok, yay, at ve koşum takımlarının yanında, giyim kuşam malzemelerinin de o çağların spor araç ve gereçleri olduğu düşünülürse Türklerin sporda ne kadar ileride oldukları görülecektir.

Türklerin avcılıkla ilgili ilginç metotlar geliştirdiği ve diğer milletlerin avcılık kültürüne rehber olduğu bilinmektedir. Bunun en tipik örneği kartal avcılığıdır. Kartal ile avlanmak, İslam ve Ön Asya kültür-



Safkan Arap atı



## SELÇUKLULARDA VE DİĞER TÜRK BOYLARINDA SPOR

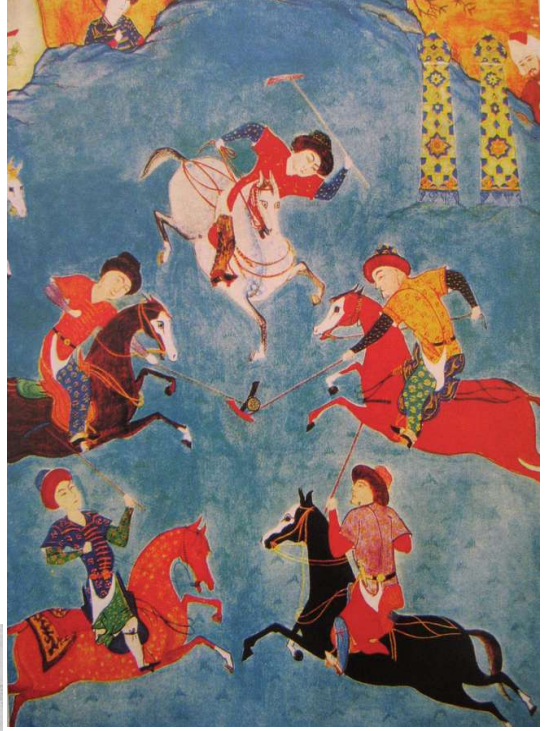
Orta Asya' nın mirası olarak günümüze kadar gelen çöğen de, gelişmiş kurallı bir oyun olarak Orta Çağ'da İran, Çin, Bizans ve Hindistan'da çok sevilen bir Türk sporu olarak oynanmıştır. Kölemen Devleti'ni kuran Aybey de, top ve çöğen oyununu çok severdi. Kıpçak Türklerinden olan Aybey'in Levahur meydanında top oynarken atının tökezlemesi üzerine düşerek öldüğü tarihî belgelerde yazmaktadır. Haçlı askerleri Mısır ve Kudüs'te bulundukları zaman öğrendikleri top ve çöğen oyununu, kendi ülkelerine götürüp küçük bazı değişiklikler yaparak oynamışlardır. Daha sonra İngilizler tarafından küçük değişikliklere uğratılarak olimpiik bir spor hâline getirilmiştir.

J.Burckhardt, "İtalya'da Rönasans Kültürü" isimli eserinde "Rönasans Avrupasının en makbul atlarının Çukurova'da yetiştirildiğini" ifade etmiştir. Avrupa hükümdarları bu atlardan edinmek için Osmanlı padişahlarından özel istekte bulunurlardı.



### Etkinlik

Mısır Türklerinden kalan bir yazıtta "Her işte başarının önde gelen özelliği yürek sağlamlığı ve beden dayanıklılığıdır. Bunların çokluğu iyiliğe, yokluğu kötülüğe sürükler." sözünü açıklayan bir kompozisyon yazınız.



Çöğen oyununu gösteren bir minyatür

Oğuz Kağan, Manas gibi Türk destanları ve Dede Korkut Hikâyeleri, Türklerde beden eğitimi ve spor hakkında kaynak olarak önemli bir yer tutmaktadır. Destanlar köklü bir gelenek olan doğum, evlenme, ölüm ve bayram törenlerinde yapılan sportif faaliyetleri ayrıntılarıyla ele almaktadır. Kırgızların Manas Destanı bunun en güzel örneğini teşkil eder. Manas Destanı'nın önemli bir bölümünde Kırgız Hanı Köketay'ın ölümü üzerine düzenlenen matem töreninde yapılan milletler arası binicilik, okçuluk, mızrak, kılıç ve güreş



Manas Destanı'nı ezberden okuyan bir Kırgız

müsabakalarından bahsedilmektedir. Eski Türkler tarafından organize edilen en geniş kapsamlı yarışmaların ilki olma özelliğini taşıyan bu faaliyetler, ayrıca geleneksel Türk sporlarına da ışık tutmaktadır. Destanda Kırgız Hanı Köketay'ın matem töreninde yapılacak yarışmalara Noygutlar, Hoten Beyi, Yarkent, Ürgenç, Urum, Hokand, Kalmuklar, Kıtaylar, Moğollar ve Çinliler gibi ırk ve din ayrımı yapmaksızın bütün civar illerin hükümdar, han ve beylerinin koşu atları ve güreşecek yiğitleri başta olmak üzere davet edildiği anlatılmaktadır. Böylece yarışmaların milletlerarası sportif karşılaşmalar hüviyetine büründüğü görülmektedir. Oldukça geniş bir coğrafi alan üzerinde yaşayan halkları din, dil, ırk ayrımı yapmadan matem törenine ve törende yapılacak sportif mücadeleye davet etmek, yaşanan dönemde büyük fedakârlıkları gerektirmektedir. Yazıtlar, matem törenleri için birçok kavmin geldiğini kaydetmektedirler. Yarışmalara seyirci ve sporcu olarak katılacakların kalabalık olacağı bilindiğinden ona göre hazırlık yapılmıştır.

Türklerde milletlerarası yarışmalar düzenleme ve bunları sosyal hayatın vazgeçilmez bir parçası yapma fikrinin bir gelenek olduğu MÖ X. yüzyıl kaynaklarından ve Kırgız destanlarından anlaşılmaktadır.



### Bunları Bilelim

Manas Destanı, Türklerin en eski destanlarındandır. Derlenmiş olan mısra sayısı 11.454 olup dünyanın en uzun destanıdır.

## SELÇUKLULARDA VE DİĞER TÜRK BOYLARINDA SPOR

Antik olimpiyat oyunlarında sadece Yunanlı sporcuların yarıştığı, köle, esir ve Yunanlı olmayan nice sporcuların yarışma dışı bırakıldığı bilinmektedir. İlk olimpiyatların MÖ 770 yılında başladığı düşünülürse Türklerin MÖ 1000 yıllarında Çinlilerle okçuluk ve binicilik yarışmaları yapmaları ilk milletlerarası ikili yarışmalar olarak bilinmektedir. Kaldı ki antik olimpiyatlar, MÖ 776'dan MÖ 140 yılına kadar 630 yıl boyunca sadece Yunanlıların katıldığı yarışmalar olarak devam etmiştir. MS VIII. yüzyılda Kırgızların matem törenlerinde yapılan yarışmalar ilk, çok milletli yarışmalar olarak değerlendirilmelidir.



### Yorumlayalım

Eski Türklerin yaptıkları sporların, bünyesinde spor kavramı içine giren her türlü özelliği barındırması, bu sporların diğer kültür sahalarına kolaylıkla girmesini sağlamıştır.

Türklerde spor anlayışının tevazu, müsamaha ve fazilet üzerine kurulduğu ve asırlarca bir gelenek olarak yaşatıldığı söylenebilir. Aynı dönemlerin Batı toplumları ile Türk toplumları arasında kültür açısından da tartışılmaz bir farkın olduğu göze çarpmaktadır. Batılı milletlerin tarihine göz atıldığında şövalyelerin, gladyatörlerin arenalarda birbirlerini parçalayınca kadar süren mücadelelerinin, insanların aslanlarla dövüştürülerek öldürülmelerinin ve bir boğanın kanlar içinde bırakılmasının spor ya da zevkli bir eğlence olarak kabul edildiği görülür.

Türk toplumlarının kültür değerlerinde barbarlık veya insan tabiatına ters düşen hiçbir gösteriye tanık olunamaz. Türklerin en sert sporları olarak görülen cirit, çöğen ve güreşi Batılı milletlerin yukarıda anlatılan sporlarıyla karşılaştırarak yorumlayınız.



### Etkinlik

Tabloda isimleri belirtilen Türk boylarının yaptıkları sporları yazınız. Bu sporlardaki ortak özellikleri ve farklılıkların sebeplerini söyleyiniz.

| SELÇUKLULAR | KIRGIZLAR | ÖZBEK VE HAZARLAR | KAZAKLAR | HORASANLILAR | HARZEMŞAHLAR |
|-------------|-----------|-------------------|----------|--------------|--------------|
|             |           |                   |          |              |              |
|             |           |                   |          |              |              |
|             |           |                   |          |              |              |
|             |           |                   |          |              |              |
|             |           |                   |          |              |              |
|             |           |                   |          |              |              |
|             |           |                   |          |              |              |
|             |           |                   |          |              |              |
|             |           |                   |          |              |              |



*K. Atatürk*

Sizler, yani yeni Türkiye'nin genç evlatları, yorulsanız dahi beni takip edeceksiniz. Dinlenmemek üzere yürümeye karar verenler asla ve asla yorulmazlar; Türk gençliği, gayeye, bizim yüksek idealimize durmadan, yorulmadan yürüyecektir.



## SELÇUKLULARDA VE DİĞER TÜRK BOYLARINDA SPOR



### Ölçme ve Değerlendirme

#### A) Aşağıdaki cümlelerin karşısına yargılar doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

1. Kırgızların millî oyunu at yarışlarıdır. ( )
2. Selçuklular Türk hâkimiyetinin simgesi olarak yayı kullanmışlardır. ( )
3. Alplik, yiğitliğin altında bir semboldür. ( )

#### B) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun şekilde tamamlayınız.

4. ...., kuvvet, beceri, zekâ ve hünerin birleşik temsilidir.
5. Kazaklar atlarına ..... adını vermişlerdir.
6. Selçuklularda sürgün avına .....adı verildi.
7. Safkan İngiliz ve Arap atlarının ataları ..... atlarıdır.

#### C) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

8. Cirit oyununu hangi Selçuklu sultanı Anadolu'ya getirmiştir?  
A) Tuğrul bey B) Nizamülmülk C) Alparslan D) Alaaddin Keykubat E) Melikşah
9. Kırgızlar avcılıkta aşağıdaki hayvanlardan hangisini kullanmışlardır?  
A) Şahin B) Kartal C) Sungur D) Çakır E) Doğan
10.  
I-Ok  
II-Kılıç  
III-Yay  
IV-Mızrak  
V- Gürz

Selçuklu sultanları paralarında yukarıdaki sembollerden hangilerini kullanmışlardır?

- A) I-II B) II-V C) III-IV D) I-V E) I-III
11. Manas Destanı aşağıdakilerden hangisine aittir?  
A) Selçuklular B) Kazaklar C) Özbekler D) Kırgızlar E) Harzemşahlar
12. Atları yorulmaz olarak bilinen Türkler hangisidir?  
A) Horasanlılar B) Özbekler C) Kazaklar D) Kırgızlar E) Selçuklular
13. Milletlerarası yarışmalar düzenleme geleneğini ilk olarak kimler yapmıştır?  
A) Özbekler B) Kırgızlar C) Kazaklar D) Selçuklular E) Harzemşahlar

#### D) Türk spor kültürünün diğer medeniyetlere etkilerini aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....



### ÖZELEŞTİRİ TABLOSU

*Bu üniteden önce Selçuklularda ve  
diğer Türk boylarında spor hakkında*

*neleri öğrendim?*

*neleri kavrayamadım?*

*neleri biliyordum?*

*kavrayamadıklarımı nasıl öğrenebilirim?*



# 3. Ünite

## OSMANLI DÖNEMİNDE SPOR





\* Osmanlı Kuruluş Yıllarında  
Spor Faaliyetleri

\* Güreş

\* Avcılık

\* Ok Atıcılığı

\* Cündilik

\* Cirit Oyunu

\* Tüfenk Atıcılığı

\* Diğer Oyunlar

\* Osmanlı Devleti'nin  
Son Yıllarında Spor

\* Olimpiyatlarda  
Osmanlı Sporcuları





# OSMANLI DÖNEMİNDE SPOR



## OSMANLI KURULUŞ YILLARINDA SPOR FAALİYETLERİ



### Hazırlık Çalışması

1. Osmanlı İmparatorluğu'nun üç kıtada çok geniş topraklara sahip olmasında neler etkili olmuştur?
2. Osmanlılara diğer Türk boylarından gelen spor branşlarını söyleyiniz.
3. Osmanlıdan günümüze kadar gelen spor branşlarını söyleyiniz.

Osmanlı İmparatorluğu'nu kuran Türkler, Oğuzların Bozok kolunun Kayı boyundandır. Kayı kelimesi sağlam, güç ve kuvvet anlamına gelir. Anadolu'ya ilk gelen Türk boylarından olan Kayılar sembol olarak ok ve yayı kullanmışlardır. Osmanlı İmparatorluğu'nun temelleri Kayı boyunun Söğüt, Domaniç ve Eskişehir dolaylarına gelmeleriyle atılmıştır.

1281 yılında Ertuğrul Gazi'nin ölümü üzerine Kayı boyunun başına geçen Osman Bey, 1299 yılında bağımsızlığını ilan ederek Osmanlı Devleti'ni kurmuştur.

Tüm eski Türk devletlerinde olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu'nda da ülke varlığını korumak, hücum ve savunma için dayanıklı, kuvvetli, becerikli ve gözü pek bahadırlar yetiştirmek başlıca amaçtı. Bu doğrultuda Osmanlı Türkleri eski Türklerde olduğu gibi bedensel faaliyetleri daha da geliştirerek devam ettirmişlerdir.

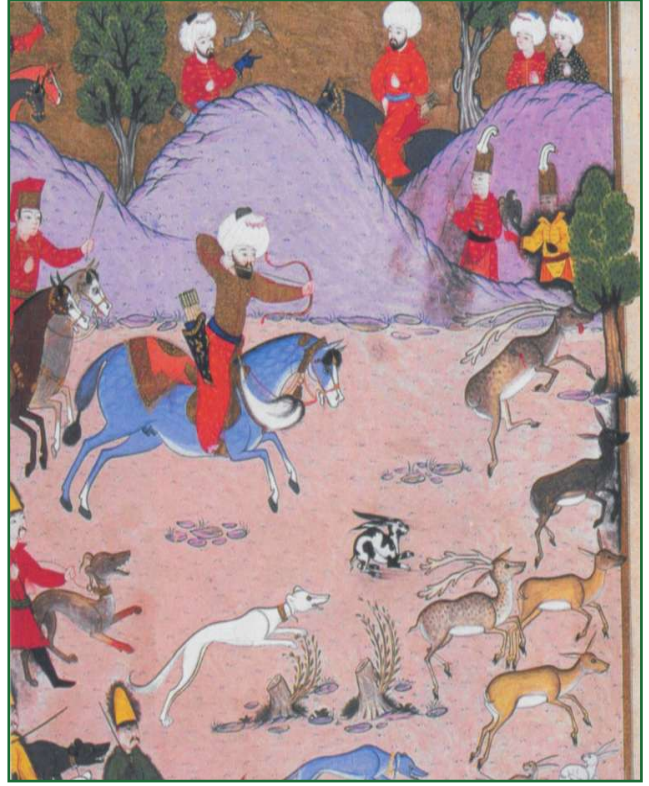
Osmanlılar daha ilk dönemlerinden itibaren toplumun beden kültürünü geliştirmek ve kabiliyetli gençleri yetiştirmek için çok sayıda spor alanları, spor tesisleri yapmış ve bunların devamlılığını sağlamak için de tekke adı altında vakfetmişlerdi. Okçuların eğitim aldığı tekkelere okçular tekkesi, güreşçilerin eğitildiği tekkelere ise güreşçiler tekkesi adı veriliirdi. Şampiyonların yetiştiği bu tekkelerde idmanıcı diye adlandırılan sporcuların uyku ve beslenmeleri bir düzene bağlanır, alacakları besin türleri, bilgili ve deneyimli eski usta idmanıcıların düzenledikleri programlarla belirlenirdi.

Kendisi de çok iyi okçu olan Orhan Gazi, Bursa'yı aldıktan sonra Balıklı Köyü ile Atıcılar arasındaki alanı yarış alanı olarak tahsis etmiş ve burayı vakfetmişti. Bursalılar bayramlarını, atlı sporları ve diğer yarışlarını bu alanda yaparlardı. Yine Bursa ovasında "Atıcılar" adı verilen sahayı Orhan Bey halkın ok atmasına tahsis etmiş ve torunu Yıldırım Beyazıt'a bu alanı muhafaza için vakfetmişti.

Osmanlılarda padişahların tahta çıkışlarını, dönemin savaş ve önemli olaylarını, padişahların ok atışlarını, gürz atmalarını, avlanmalarını, cirit ve çevgen oynamalarını anlatan Hünernâme’de, I. Murat’ın kendisinin de katıldığı üç günlük spor programında şunların yer aldığı görülmektedir:

1. Gün: Hedefe ok atma yarışları
2. Gün: Çevgen oynama ve gürz atma
3. Gün: Cirit oyunu ve zırh giydirilmiş bir kurdu öldürmek.

Yine I. Murat’ın Edirne’de güreşçiler için bir tekke açtığı ve bu tekkede pehlivanların haftada iki kere güreştiği bilinmektedir. Aynı zamanda her yıl hıdırellez zamanı üç gün boyunca diğer Türk ülkelerinden gelen pehlivanlar güreşirdi. Osmanlı Devleti Döneminde güreşin gelişmesinin sebeplerinden biri de padişahların güreşle özel olarak ilgilenmeleri idi. Padişahlar arasında spora düşkünlüğü ile bilinen IV. Murat ve Abdülaziz bizzat güreşen padişahlardır. Vezirler ve diğer devlet adamları hangi yaşta olurlarsa olsunlar zaman zaman güreş tutar, cirit oynarlardı. Tekkelerin dışında vezirler, paşalar, beyler, tımar ve zeamet sahipleri de pehlivan yetiştirmeye önem vermişlerdir. Askeri savaşa hazır tutmak için de Yeniçeri Ocaklarında sık sık güreş müsabakaları yaptırılırdı.



Sultan II. Beyazıt geyik avında

Spor, Osmanlı İmparatorluğu’nda devlet destek ve korumasına Fatih Sultan Mehmet döneminde girmiş ve dönemlerinin en güçlü sporcularının çoğu devlet korumasına alınmıştır. İstanbul’un kuşatılmasında Fatih Sultan Mehmet, Otağ-ı Hümayunu’nu ve karargâhını kurduğu alanı, daha sonra Meydan-ı Tir Endazan (okçular meydanı) olarak vakfetmiştir. Bu alanda Fatih’ten sonra gelen Osmanlı padişahları ok atmış, idman yapmışlardır. Halktan spor yapmak isteyenler de bu alanda ok atmış, cirit oynamış, ata binmiş, kılıç kalkan gösterileri yapmış, tomak oynayıp çeşitli yarışlar yapmıştır. Kanuni Sultan Süleyman Döneminde, güreşteki başarısı ile öne çıkan Turgut Reis’in, leventlikten kaptan-ı deryalığa yükselirken bu başarısının da büyük payı olmuştur. Yine Kanuni Döneminde yeniçeriler tekkelerde spor faaliyetlerine katılabilir ve yeniçerilerin kullandıkları spor alanlarından halk da faydalanabilirdi.



## Gezelim

**Çevrenizde Osmanlılardan kalma sporla ilgili eserler ya da yerler var mı? Varsa buraları gezerek gördüklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.**



## Cevaplayalım

1. Osmanlılarda sporcular için açılan tekkelerin görevini günümüzde hangi kuruluşlar yapmaktadır?
2. Sporun Osmanlılarda devlet koruması altına alınmasını ve iyi sporculara maaş verilmesinin spora olan katkılarını, günümüzde devletin başarılı olan sporcuların ödüllendirilmesini karşılaştırınız.



Ok Meydanında menzil ve hedefe atışları ile anıt taşları betimleyen çizim (XVII. yy, F. Taechner)



## OSMANLI DÖNEMİNDE SPOR



Osmanlılarda cirit oyununu gösteren bir minyatür.

Fatih Sultan Mehmet zamanında, şimdiki Sultan Ahmet Meydanı'nda ata binme talimleri yapılır ve cirit oynanırdı.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Fatih Sultan Mehmet'ten sonra kurulan Enderun-u Hümayun'da, Arapça, Farsça, kıraat, hüsnü hat, musiki eğitiminin yanında idman eğitimi de verilmekteydi. Bu okullarda kemankeşlik (ok atma), cündilik (süvarilik), ciritbazlık (cirit oyunculuğu), tüfek kullanıcılığı ve binicilik eğitimi verilir, bu okullarda yetişen idmancılara devlet tarafından maaş verilir. Yine Osmanlı padişahlarından III. Selim'in iyi bir ok atıcısı olduğu ve döneminde kayak yarışları düzenlediği, Sultan II. Mahmut Döneminde ise sporun günümüz orta-öğretim düzeyindeki okulların dersleri arasına girdiği bilinmektedir.



### Yorumlayalım

Süleymaniye Camii imamlığına atanacak kişilerde, iyi ata binme, iyi idmancı olma, sıhhatli ve yakışıklı olma özellikleri aranırdı. Osmanlıların camilerde imamlık yapacak kişilerde bile spora yatkınlık aramasının sebebini yorumlayınız.

Osmanlıda savaş olmadığı zamanlarda, padişahlar tarafından büyük avlar düzenlenir, genç kuşakların binicilik ve atıcılık gibi iki önemli spor faaliyetini bir arada yapmasına imkân tanınırdı. Sultan I. Murat, Yıldırım Beyazıt, Sultan II. Murat, Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman, Sultan II. Murat, Sultan I. Ahmet, Sultan II. Osman, Sultan IV. Murat ve tarihe avcı lakabıyla geçen Sultan IV. Mehmet ile Sultan II. Ahmet ve Sultan Abdülaziz avcılığa meraklarıyla hatta düşkünlükleriyle tanınan Osmanlı padişahlarıdır .



### Bunları Bilelim

Osmanlılar, günümüzdeki "gülle atma" yarışlarına benzer taş atma yarışı yapmaktaydılar. Yarışmacılar 2-3 kg ağırlığındaki taşı uzağa atmaya çalışır, yaşlı kişilerden oluşan hakem kurulu da taşın düştüğü yere işaret koyardı. Yarışmacılara 3 hak verilirdi.



### Etkinlik

Aşağıdaki tabloya Osmanlılarda taş atma yarışlarıyla günümüzdeki gülle atma yarışları arasındaki benzerlikler ve farklılıkları yazınız.

#### TAŞ ATMA YARIŞLARI - GÜLLE ATMA

| BENZERLİKLER | FARKLILIKLAR |
|--------------|--------------|
| .....        | .....        |
| .....        | .....        |
| .....        | .....        |
| .....        | .....        |
| .....        | .....        |
| .....        | .....        |
| .....        | .....        |
| .....        | .....        |
| .....        | .....        |
| .....        | .....        |



## Hazırlık Çalışması

1. Spor dallarından en eski ve en yaygın olanı sizce hangisidir?
2. Türklerin geçmişten günümüze hangi spor branşlarında başarılı olduğunu ve bunun sebeplerini söyleyiniz.
3. Ata sporu sayabileceğimiz branşları söyleyiniz.

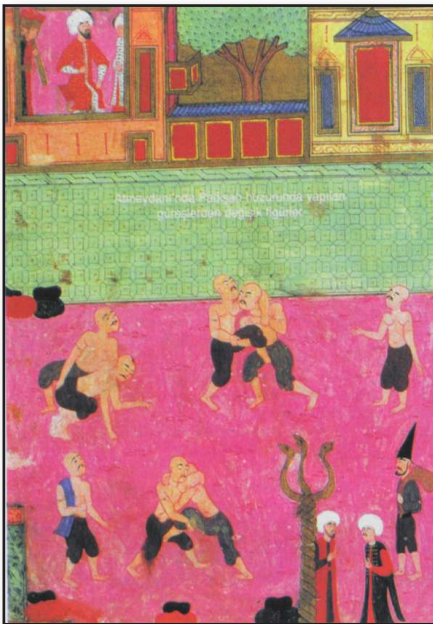
Osmanlılarda güreş, eski Türklerin uygulamalarının bir uzantısıdır. Eski Türklerde olduğu gibi Osmanlılar da güreş ve güreşçiye çok önem vermiş, güreşin gelişmesi için her türlü desteği vererek günümüzde ata sporu olarak bilinmesini sağlamışlardır. Bölgelere göre güreş uygulamasında küçük farklılıklar olsa da Osmanlılarda iki ana güreş türü vardı: Karakucak ve yağlı güreş. Toplum arasında harman güreşi de denen karakucak güreşi çim zeminde, toprak alanlarda veya harman yerlerinde yapılırdı. Yağlı güreş ise genellikle Ege ve Marmara bölgelerinde yoğunluk kazanmaktaydı. Davul zurna eşliğinde yapılan yağlı güreşler, karakucak güreşinin yağ sürülerek yapılan şeklidir.

Tarihî Kırkpınar Güreşleri, Osmanlıdan günümüze kadar gelen en büyük organizasyonlardan biridir. Bunun yanı sıra Hatay yöresinde “aba güreşi” de yapılmıştır. Bu güreşte pehlivanlar üst bölümlerine aba giyerler. Judoya benzer bir güreş türü olan aba güreşinde, yenişmeler ayakta olurdu. Ayrıca “don” veya “şalvar güreşi” denilen bir güreşte pehlivanlar alt bölümlerine geniş bir don ya da şalvar giyerler, üstleri çıplak olarak güreş tutarlardı.

Osmanlı Devleti’nde, ilk güreş tekkesi Orhan Bey tarafından Bursa’da açılmıştır. Edirne’yi alan I. Murat Osmanlılardaki 2. güreş tekkesini burada açmıştır. Özellikle İstanbul’un alınmasından sonra yaygınlaşan güreşçi tekkeleri, dönemlerinin en ünlü pehlivanlarını yetiştirip himaye etmiştir.



Geleneksel aba güreşine günümüzden bir örnek



Osmanlılarda şalvar güreşi ile ilgili bir minyatür



## Cevaplayalım

Güreşin halk sporu olarak bilinmesi ve özellikle köylülerce çok benimsenmesinin nedeni ne olabilir?



## OSMANLI DÖNEMİNDE SPOR

Pehlivan olanlar sosyal yaşamda saygın bir yer edindiği için herkes, küçük yaşlardan itibaren sürekli çalışmalarla kendisini pehlivan olarak yetiştirmeye çalışırdı. Bunlardan başarılı olanlar, yaşamlarını çeşitli yerlerde tuttıkları güreşlerle kazanıyorlardı. Bu idman türü, tam bir halk sporu idi ve özellikle köylülerce çok benimsenmişti. Üstelik bu tür güreşi, boş zaman bulabildikleri her yerde yapabiliyorlardı.

Güreş Osmanlılarda ve diğer devletlerde bir çeşit güçlülük simgesi olarak algılanıyordu. Dönemlerinin ünlü pehlivanlarından olan Koca Yusuf, Adalı Halil ve Kara Ahmet gibi pehlivanlar, devlet desteğiyle yurt dışına gönderilmiş, başarıları ile tüm dünyaya nam salmışlardır.



### Yorumlayalım

*Türk güreşinin kendine özgü özelliklerinden biri, güreş esnasında davul zurna çalınmasıdır. Davul zurnada cenk havası çalınır. Güreşlerin davul zurna eşliğinde yapılmasının önemini belirten "Kız çalgısız oynamaz, pehlivan davul zurnasız güreşmez." sözünü açıklayınız.*

#### HUZUR GÜREŞLERİ

Pehlivanların padişah önünde yaptıkları güreşlere huzur güreşleri denirdi. Genellikle pazartesi ve perşembe günleri olmak üzere haftada iki kere yapılırdı.

#### BAYRAM GÜREŞLERİ

Bayramlarda sarayda padişah huzurunda yapılan güreşlerdir.

#### RAMAZAN GÜREŞİ

Adından da anlaşılacağı gibi ramazan ayında yapılan güreşlerdir.

#### DÜĞÜN GÜREŞLERİ

Evlilik, Türklerde dinî ve millî bakımdan kutsal sayıldığı için evlilik törenlerine çok değer verilmiştir. Düğünlerde davul zurna eşliğinde güreşler yapılmaktaydı.

#### PANAYIR GÜREŞLERİ

Osmanlılarda çeşitli il, ilçe ve köylerde kurulan pazar yerlerine panayır adı verilirdi. Panayirlarda alışverişin yanı sıra güreş, at yarışları ve yaya koşuları gibi spor faaliyetleri de yapılırdı. Panayırılar kurulduğu il ya da ilçenin adıyla anılır, bu panayirlara yeni yetişen güreşçiler ustaları ile beraber katılıp tecrübelerini artırırlardı.

#### HAYIR KURUMLARI YARARINA YAPILAN GÜREŞLER

Osmanlının son dönemlerinde gelirini hayır kurumlarına bırakmak amacıyla yapılan güreşlerdir.



Padişah huzurunda yapılan güreş figürlerini gösteren bir minyatür



Kırkpınar yağlı güreşleri



### Arastır - Paylaş

*Güreşçilerin toplumda ayrı bir yerinin olması ve güreşçilere özenilmesinin sebepleri neler olabilir?*

*Arastırarak arkadaşlarınızla paylaşınız.*



### Hazırlık Çalışması

1. Günümüzde ne tür avcılık faaliyetleri yapılmaktadır?
2. Günümüzdeki avcılık faaliyetlerinin amaçları nelerdir? Söyleyiniz.
3. Avcılık faaliyetlerinin katılımcılara kazandırdıkları nelerdir? Söyleyiniz.



Osmanlı padişahı aslan avında

Osmanlı padişahları avcılığı çok sevip önem verdiklerinden devlet himayesine aldıkları sporlardan birisi de avcılık olmuştur. Osmanlılarda, kendilerinden önce yaşamış Türk devletleri gibi avcılığı savaşa hazırlanmanın bir eğitim yöntemi olarak kullanılırdı. Ayrıca av sırasında halk ile görüşerek halkın dilek ve şikâyetleri dinlenirdi. Türkler, avcılıktan aşırı derecede etkilendiklerinden erkek çocuklarına Alakuş, Akkuş, Çağrı, Aksungur, Tuğrul gibi avcı kuşların isimlerini verirdi. Bu durum, Osmanlı döneminde önceki dönemlere göre daha çok görülmüştür. Fatih Sultan Mehmet'ten önceki döneme ait belgelerde padişahın ava gidişi için "şikâra bindi" deyimini kullanmışlar. "Şikâr" sözcüğü Farsça olup, Türkçesi av, avlanma ve av hayvanı demektir. "Bindi" sözcüğü Türkçedir ve binmekten kasıt ata binmektir. İkisi birlikte at ile ava gitti demektir. Fatih Sultan Mehmet zamanında ise "şikâra gitti" deyimini kullanılmıştır.

Osmanlı sarayında, padişahların av köpeklerine ve kuşlarına sekbanlar ve yeniçeriler bakardı. Yeniçeri Ocağında zağarcılar, saksoncular ve turnacılar gibi avla ilgili bölümler de bulunurdu. Fatih Sultan Mehmet'in Enderunda "bölük oda, (has oda), bölüm hazine, bölüm kiler ve bölüm şahinciyan" adıyla dört avcı koğuşu bulunurdu. Padişahla ava giden ve avcı kuşları eğiten avcılarının oluşturduğu kuruluşa "birundaki şikâr halkı" denirdi. Avlar, törenli ve törensiz olmak üzere iki şekilde yapılırdı. Kısa süre içerisinde az kişiyle ve saraya yakın yerlerde yapılan avlar törensiz yapılırdı. Bu avlar, bir veya iki gün sürerdi. Uzun zaman alacak ve günlerce sürecektir avlar törenli yapılırdı. Bu tür avlar genellikle süreklilikli idi. Avlar genellikle av hayvanlarının çok olduğu Bursa, Edirne ve Rumeli bölgelerinde yapılırdı. Sürekli avına çıkmadan önce şu hususlar göz önüne alınarak gerekli önlemler alınırdı:

1. Av yerine hangi yoldan gidilip döneleceği
2. Gidilecek yol üzerinde av ve sürgün yerlerinin belirlenmesi
3. Yol üzerinde nerelerde yemek yenebileceği
4. Enderun, Birun ve Yeniçeri Ocağından kaç avcı sekbanının katılacağı belirlenmesi
5. Nerede, kaç günlük erzak depolanacağı

Süreklilikli avında avcılar tarafından oluşturulan çember, belirlenen toplanma yerine doğru daraltılır, hayvanlar ürktülmeden çemberin dışına çıkmasına izin verilmeden avlanma yapılırdı. Avın yapıldığı yerde halkın zarara uğraması hâlinde padişah bu zararı fazlasıyla karşılardı.



Alıcı kuş ve köpeklerle ava gidiş (Levni)



#### Hazırlık Çalışması

1. Günümüzde yapılan okçuluk yarışmaları hakkında bilgi edinerek arkadaşlarınızla paylaşınız.



Ok atıcılığı, Osmanlı Döneminde tarihinin en üst düzeyine ulaşmıştır. Okçuluğun Osmanlılarda üst düzeye ulaşmasında Türk milletinin yaşantısı, millî kültürüne bağlılığı ve inançları etkili olmuştur.

İslam dininde ok ve okçuluğun önemli bir yerinin olması kemankeşlerin halk arasında büyük ilgi görmesini sağlamıştır. Hz. Muhammed'in çok iyi okçu olduğu bilinir. Hz. Muhammed'in ok ile ilgili birçok hadisi şerifi vardır. Bunlardan bazıları; "Ok atmayı öğreniniz ve ondan yüz çevirmeyiniz. Zira hedef arasındaki uzaklık cennet bahçesinden büyüktür." Bir başka hadisi şerifte "Allahın anılmadığı her şey batıl bir sehv ve boş bir eğlencedir. Ancak dört haslet bundan müstesnadır. Bunlardan biri bir kimsenin ok atılan yerle nişan yeri arasında yürümesidir. Diğerleri atın eğitilmesi, yüzmeyi öğrenmek, ehli ile yarış çalışmasıdır." Bu ve benzeri hadisler okçuluğun Osmanlılarda ayrı bir yerinin olmasını sağlamıştır. Orhan Bey, Bursa'da atıcılar alanını yaptırmış ve halka açmıştır. Yıldırım Beyazıt ise bu alanı koruma altına almış ve Gelibolu'da ok meydanı yaptırmıştır. Osmanlılarda ok meydanlarının sayısı zamanla artmış, sarayda okçulara ayrı bir değer ve önem verilmiştir.



#### Burları Bilelim

Okçu tekkelerinde sicil defteri tutulur, kemankeşlerin yaptıkları dereceler günübirlik bu defterlere yazılırdı. Bu defterlerde yer alabilmek için en az 900 gez (594 metre) uzaklığa ok atabilmek şarttı. Bu mesafeye ok atanlara, günümüzdeki lisans olarak kabul edilen "kabza" verilirdi. Okçular kanunnamesinde en çok özen gösterilen konu saygı ve centilmenlikti. Tekke ve yarış meydanıyla ilgili tüm protokol kuralları kanunnamede belirtilmişti.

Fatih Sultan Mehmet, Ok Meydanı'nı ok atıcılarına vakfetmiş, düzenli spor örgütünün kurulmasını sağlamıştır. Okçuların kış aylarını boş geçirmemeleri için İstanbul Unkapanı'nda bir tesis yaptırmış, Osmanlı Devleti'nin çeşitli bölgelerinde okçuluk çalışmalarının yapılması için tekkeler kurdurmuştur. Bu kuruluşlara "kemankeş tekkesi", "tendazlar zaviyesi", "atıcılar dergâhı" gibi adlar verilmiştir. Bu tekkeler günümüzdeki spor kulüpleri gibi faaliyetler göstermiştir.

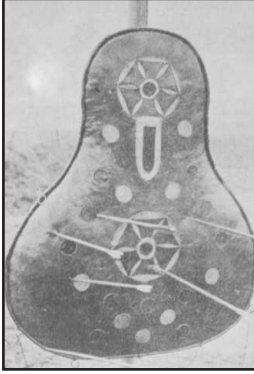


Bir kemankeş



## Yorumlayalım

"Yetenekli çirak usta olur, ustadan da üstat olur." sözünü açıklayınız.



Hedefe atışlarda nişangâh olarak kullanılan puta

Ok yarışları, "menzil atışı" (uzaklık atışı) ve "puta atışı" (hedefe atış) olmak üzere iki şekilde yapıldı. Kemankeşler atışlarını "ayak taşı" denilen başlama yerinden yaparlardı. Okun düşmesine "ok kondu", saplandığı yere "hava yeri" denirdi. Atışlarda üç hakem bulunurdu. Atışlar 52,80 metre genişliğinde bir koridor içinde yapılır, ok bu koridor dışına çıkarsa, atış geçersiz sayılırdı. Bu koridor bayraklarla belirlenirdi. Menzil atışları dört kategoride yapıldı. Birinci kategoride yaşlı okçular yarıştı, ikinci kategoride "dokuz yüzcüler" dokuz yüz ile bin gez arasında ok atmış okçular, üçüncü kategoride "binciler" bin ile bin yüz gez arasında ok atmış okçular, dördüncü kategoride "bin yüzcüler" bin yüz gezi geçen okçular yarıştı.

Yaşlılar beş, dokuz yüzcüler yedi, binciler dokuz, bin yüzcüler on birer atış hakkına sahipti. Okunu en uzağa düşüren yarışçı kazanırdı. Yarışlarda rekor kırmaya "menzil dikmek" denirdi. Rekor kıranların okunun düştüğü yere "menzil taşı", başarıyı yansıtır "anı taşı" dikilirdi. Bu taşın üzerinde kemankeşin adı ve attığı uzaklık yazılırdı.



## Yorumlayalım

Okçuluk, kuvvet ve yetenek gerektiren bir faaliyet olduğu için uzun bir hazırlık dönemi gerektirmektedir. Kemankeşlikte "İdmanı bir gün bırakanı, kemankeşlik on gün bırakır." felsefesi benimsenmiştir. Bu düşüncüyü yorumlayınız.

Hedefe atışlara "nişan atışları", "puta atışı" ya da "puta koşuları" denirdi. Hedefe ok atışlarında kullanılan okun ucunda bulunan temrenin ağırlığı nedeniyle bu tür oklar fazla uzağa atılamazdı. Bu atışlarda okçuların kuvvet, beceri ve teknikle görüşü birleştirmesi çok önemlidir. Nişangâh olarak kullanılan puta veya sepetler 300 gez uzaklığa konulur, bu nişangâhların üzerine çingirak takılırdı. Bu çingirak atışta hedefe isabeti gösterirdi.



Direğin üzerindeki hedefe ok atışı



Osmanlı Döneminin ünlü okçularından Tahir oğlu Mehmet Ağa'nın mezar taşındaki ok ve yay sembolü

Hedefe atış yarışları bireysel ve gruplar arasında yapıldı. Nişangâha en çok isabet ettiren kişi ya da grup yarışçı kazanırdı.

Hedefe atış yarışmalarının değişik türleri vardı. Bunlardan biri de yüksek bir direğin üzerine konulan pirinç top, gümüş tabak, altın elma gibi hedefleri hareket hâlindeki atın üzerinden atılan oklarla vurmaktı. Dörtnala giden at üzerinde küçük bir hedefe atış yapma üstün bir beceri ve koordinasyon gerektiriyordu.

Kemankeşler "darp" vurmak ya da "zarf" atışları denilen bardak, zil, havan, kalın demir levhaları okla vurup delme yarışmaları yapmaktaydılar. Bu yarışmalar özel günlerde yapıldı. Ayrıca at üzerinde okçuluk ve biniciliğin birleştiği çeşitli ok atma yarışmaları da yapıldı.



## Bunları Bilelim

**Gez:** Orta boylu bir kişinin normal olarak attığı bir adım boyu 1 gez olarak kabul edilir. Yaklaşık olarak 66 cm'dir. Bir okun boyu da 1 gezdir.



## OSMANLI DÖNEMİNDE SPOR



### Yorumlayalım

Araştırmacı Payne-Gallewey (Peyn Gelivey), okçuluk üzerine araştırmalar yapmış, Türk okları için şunları yazmıştır: "Türk okları hafif ve zarif biçimde yapılmıştır. Arka kısmı ağaçtan eski bir Türk oku, hiçbir zaman hantal, boynuz görünüşlü bir Avrupa okuna benzememektedir. Avrupa oku Türklerin mükemmel gerilimli yayına dayanamaz ve parçalanır. Binlerce kez kullanılıp atış yapılmış Türk oklarından bir tekinin bile arkasından çatladığına rastlamadım."

Türk oklarının bu kadar sağlam olmasını yorumlayınız.



### CÜNDİLİK



### Hazırlık Çalışması

Dadaloğlu'nun aşağıdaki şiirini yorumlayınız.

Şu yalan dünyaya geldim gelesi,  
Severim kır atı, bir de güzeli.  
Değip on beşime kendim bileli,  
Severim kır atı, bir de güzeli.

Atın beli kısa, boynu uzun,  
Kuru suratlısı, elma gözünü,  
Kızın iplik iplik süt beyazını,  
Severim kır atı, bir de güzeli.

Atın höyük sağı, kalkan döşlüsü,  
Kalem kulaklısı, çekiç başlısı,  
Güzelim dal boylu, samur saçlısı,  
Severim kır atı, bir de güzeli.

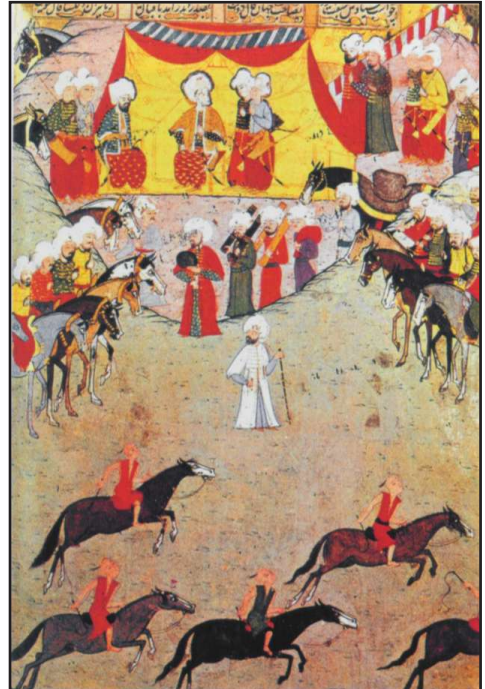
Dadaloğlu'm hile yoktur işinde,  
Yiğit olan yiğit görür düşünde,  
At dördünde, güzel onbeş yaşında,  
Severim kır atı, bir de güzeli.



Osmanlılarda atlı askerlere "sipahi" denirdi. Hünerli biniciler içinse "cüdi" sözcüğü kullanılırdı. Osmanlı sarayında cüdi adıyla bilinen bir bölüm bulunmuyordu. Cüdi yalnız sıfat olarak iyi ve hünerli binicileri tanımlıyordu.

Enderunda spor yapmak zorunlu olmayıp isteğe bağlıydı. Ancak yükselmek ve seçkin biri olmak, önemli bir makama atanmak için iyi bir sporcu olmak gerekiyordu. Bu nedenle herkes bir sporu mutlaka yapmaya çalışıyordu. Enderunda her koğuştaki cüdi bulunuyordu. Birundakilerden hevesli veya yetenekli olanlar eğitilirdi. Cündilerin başında cündibaşı adı verilen kişi bulunurdu. Cündibaşının görevi alaydaki cündileri eğitmek, padişah cirrit veya cündilik oyunu seyretmek istediğinde oyunu yönetmektir.

Cündilik öğrenmek isteyen bir acemiye ilk önce ata binme ve at üzerinde oturma öğretilirdi. Bunun için de "baba taşı" denilen at biçimi verilmiş taş üzerinde oturtulup dizgin tutmak öğretilirdi. Bunu öğrenen acemi, gerçek ata binerek çabuk ve çevik inip binmeyi, yürütmeyi, yavaş ve hızlı koşturmayı iyice öğrendikten sonra at üstünde ok atma, sıriğin tepesine bağlanmış kabağı okla vurma, ucu sivri çubuğu kuma saplama çalışmalarına başlardı.



At yarışlarını betimleyen minyatür



Bu çalışmaları başarılı bir şekilde yaptıktan sonra cümdi, ağalarının önünde becerisini kanıtlayarak acemilikten çıkıp önce “kâmil” daha sonra da “keskin” cümdi olurdu.

Keskin cümdi olunca eğitim bitmezdi. Uçan kuşu vurmak, demir tel üzerine sarılmış (70–80 kat) ısılatılmış kar keçesini kılıçla kesmek, at koştururken labutu yere vurarak yüksek ağaçların tepesine çekilmiş ip üzerinden aşımak, cirit ve mızrak oynamak ve at üzerinde çeşitli hareketler yapmak gibi çalışmaları olurdu.



### Bunları Bilelim

Kabağa ok atma yarışının amacı düşmandan kaçıyormuş gibi manevra yapıp geriye ok atarak onu vurmaya çalışma eğitimidir. Bu sporun yapıldığı bazı yerlere “kabak meydanı” denilmiştir.



Kanuni Sultan Süleyman'ı avda gösteren bir minyatür

Osmanlı Devleti'ne cündilikte başarılı olmuş, ün kazanmış pek çok cümdi hizmet etmiştir. Sultan Mahmut, gelişen savaş tekniği karşısında bu tür eğitimin yararlı olmayacağını görerek cündiliği kaldırıp Avrupa devletlerindeki süvari birlikleri gibi süvari bölükleri kurmuştur.



### CİRİT



### Hazırlık Çalışması

1. Ülkemizde atlı ciridin oynandığı iller hangileridir? Bu şehirlerde ciridin hâlâ devam etmesinin sebebi ne olabilir?
2. Atletizmdeki cirit atmada kullanılan ciridin özelliklerini ve bu yarışmanın kurallarını söyleyiniz.



Osmanlı döneminden bir ciritçinin temsili resmi

Cirit, kabuğu soyulmuş hurma ya da iyi cins sert ağaç dalından yapılır. Boyları 1–1,5 metre arasında olurdu. Cirit ağacı, budaksız, uçları ise ovaldi. Atıldığı zaman rüzgârın etkisiyle yön değiştirmemesi için biraz ağır olurdu.

Cirit atlı ve yaya olmak üzere iki türlü oynanırdı. Atlı cirit, Osmanlı sarayında en çok yapılan spordu. Padişahlar bu sporu yabancı elçilere göstermekten gurur duyardı. Osmanlı şehirlerinin hepsinde diğer spor tesisleriyle birlikte cirit alanları da bulunmaktaydı.

İlkbahar ciridi, düğün ciridi ve derici ciridi gibi adlarla yapılırdı. Osmanlı sarayında oynanan ciride ise “harkari” denirdi.

Cirit oyunu hızla koşturulan at üzerinde rakibin attığı ciritlere hedef olmaktan kaçınmak ya da gelen ciridi yakalamak, eldeki çöğen denilen sopayla savunma şeklinde oynanırdı. Cirit oyunu at ile binicinin tam bir uyum içinde olması, seri ve çabuk hareket etmeyi, dengeli ve ata hâkim olmayı gerektiren bir spordu.

Enderundaki cirit ile halk arasında oynanan cirit arasında küçük farklılıklar olmasına rağmen özde aynıydı.



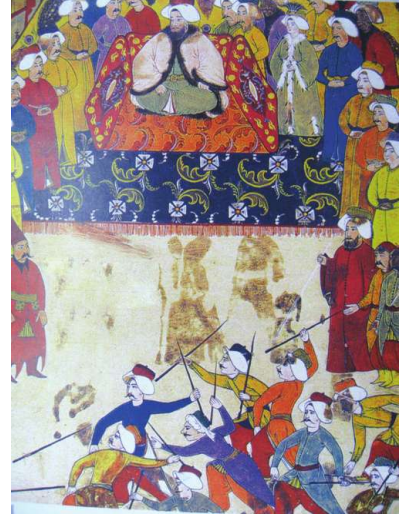
## OSMANLI DÖNEMİNDE SPOR



*Padişah huzurunda, mehteran eşliğinde cirit oyununu gösteren temsili resim*

Binici not taşına gelir gelmez atını yana kırarak rakip ekibin üzerine doğru yönelir. Ve ilk cirdi atar. Geriye dönerek kaçması sırasında, cirit atılan ekipteki bir oyuncu ileriye doğru atılarak rakibini kovalar. Oyun alanının ortasındaki not taşına gelene kadar rakibine yetişirse cirdini arkasından atıp vurmaya çalışır. Cirdini rakibin sırtı, omuzu ya da atının sağrısına isabet ettirebilirse 1 sayı alırdı. Not taşına kadar yetişip cirdini atamaz ise yavaş yavaş karşı ekibe doğru sokulur ve içlerinden birine cirdini atar. Aynı biçimde dönerek kaçır. Bu kez karşı rakipten biri onu kovalar. Oyun iki bölüm olarak yaklaşık 1,5 saat sürer. En çok sayı yapan takım, oyunu kazanır.

Osmanlı Devleti'nde "menzil cirdi" adı verilen ve yaya olarak yapılan cirit, Enderunda büyük ilgi görmekteydi. 1,5 metre uzunluğunda özel olarak yapılan cirdi, bir çizgiden en uzağa atma şeklinde yapılırdı. Özellikle sarayda yapılan bu tür yarışmalar Osmanlı Devleti'nin son 200 yılında görülür. Sultan II. Selim ve Sultan II. Mahmut zamanlarında bu oyun, büyük bir ilgi görmüştür. Sultan II. Mahmut bu oyunu teşvik amacıyla 1814 yılında Gülhane'de cirit atma yarışmaları düzenletmiştir.



*Menzil cirdini gösteren bir minyatür*



### Cevaplayalım

*Cirit oyununun oyunculara kazandırdığı özellikler hakkında neler söyleyebilirsiniz? Menzil cirdi ile günümüz atletizmindeki cirdi karşılaştırarak benzer yönlerini ve farklılıklarını söyleyiniz.*



### TÜFENK ATICILIĞI



#### Hazırlık Çalışması

1. Ateşli silahların icat olmasıyla Osmanlı Devleti'nin asker gücünde ne gibi değişiklikler olmuştur? Söyleyiniz.

Ateşli silahların etkisini anlayan Yıldırım Beyazıt ve ondan sonraki Osmanlı padişahları askerin tüfenk eğitimine önem vermişlerdir.

Sultan II. Mahmut Döneminde usta tüfenk atıcıları yetişmiştir. Sultan III. Ahmet zamanında tüfenk atışları en üst düzeye ulaşmıştır.



Osmanlılarda tüfenk atışları yapan kişilere “silahendaz” denirdi. Padişahlar her zaman Alibeyköy, Bahariye ve Dolmabahçe kasrıları önünde tüfenk atışları yapılmasını teşvik etmişler ve başarılı olanlara ödüller vermişlerdir.

XV. yüzyıldan sonra ortaya çıkan tüfenkler, 150 adımlık mesafede etkili olurken okun etkinlik mesafesi 1000 geze kadar çıkmaktaydı. 1850’ li yıllarda tüfenkler 800 metreye kadar etkili olmaya başlamıştır.

Osmanlı Devleti, tüfenk atıcılığı eğitimi için oluşturduğu meydan ve talimhanelerde barut, fitil, tüfenk ve nişangâh olarak kullanılan malzemeleri ücretsiz olarak karşılamaktaydı. Osmanlı Devleti’nde otuz dört yerde tüfenk atış alanı bulunuyordu. Tüfenk atıcılığında ok meydanlarında da yararlanılıyordu. Ateşli silahların sayısı XX. yüzyılda Osmanlıda artınca tüfenk ve tabanca atış yarışmaları ordu ve halk arasında ayrı bir yer edindi. Avcılıktada çok kullanılan bir araç oldu.



Tüfeğin Osmanlıdaki ilk yıllarını gösteren temsili resim

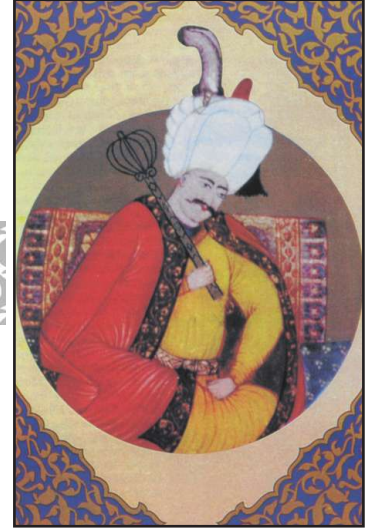


### DiĞER SPORLAR



### Hazırlık Çalışması

1. Osmanlıların savaşlarda kullandıkları araç gereçler nelerdir? Bu araç gereçleri daha iyi kullanmak için yaptıkları çalışmalar nelerdir? Söyleyiniz.



Yavuz Sultan Selim ve güzünü gösteren temsili resim

### GÜRZ KALDIRMA

Gürz, düşmanı yaralamak veya zırhını parçalamak amacıyla yakın çatışmada kullanılan, üzerinde boğumlar olan, bir ucu öbürünen çok daha kalın bir silahtır. Demir bakır veya bronzdan yapılır.

Osmanlılarda savaş aracı olarak kullanılan güzr, savaş harici zamanlarda idman aracı olarak kullanılmaktaydı. Savaşta kullanılan güzrlere göre daha hafif ve kullanımı kolaydı. Dönemin pehlivanlarının, ciritçilerinin ve okçularının idmanlarda kullandıkları güzrlere daha ağırdı. Bu güzrlere halterde olduğu gibi ağırlık eklenebilmekteydi.

Osmanlılarda yeniçerilerin çalışma programlarında güzrle ağırlık kaldırma vardı. Osmanlı padişahlarından Orhan Gazi’nin güzr kaldırmada çok başarılı olduğu, Hünername’de yazılmaktadır. Yine Osmanlı padişahlarından Sultan I.Ahmet’in de bu sporda çok başarılı olduğu tarihî kaynaklarda belirtilmektedir. IV. Murat’ın Bağdat seferine giderken, kendisinin de katıldığı askerî idmanda askerlerine ağırlık kaldırma hareketleri yaptırdığı bilinmektedir.

### LABUT ATMA

Labut, 85–90 santimetre boyunda ve 4–5 santimetre kalınlığında kabuğu soyulmuş kuru meşe değneğidir. Uzağa ve yükseğe atılabilmesi, yaş ağaçlara saplanabilmesi için de uç kısmı altı köşeli olarak sivriltilmiştir. Bu şekilde büyük bir kaleme benzediğinden “kalemlî” ismiyle de anılır. Ciritten farkı daha kısa ve kalın oluşudur.

Labut, tüfeğin kullanılmasıyla önce binicilerin yanlarında taşıdıkları bir savaş aracıydı. Küçük yaşından beri yaş ağaçlara ve kaplara saplayarak eğitim yapmış sporcu gençler ve cündiler, savaşta düşmanı ve atını labut saplayarak düşürürlerdi. Tüfeğin yaygınlaşmasından sonra, labut önemini kaybetti ve yalnız cündilerin spor gösterilerinde ve yarışmalarda kullandıkları bir spor aracı hâline geldi.



## OSMANLI DÖNEMİNDE SPOR

Labut atma yarışlarında, karşılıklı iki yüksek ağacın tepesine ip çekilir, labut ipin üzerinden geçirilmeye çalışılırdı. Bu yarışlarda ip çok yükseğe çekildiğinden atı koşturmadan labutu ipin üzerinden geçirmek imkânsızdı. Labut atmaya elverişli atlar hızla koşturulurken atın hızından kuvvet alınıp labut ipin üzerinden aşırılmaya çalışılırdı. Başarılı olanlara değerli hediyeler verilirdi.

At koştururken labut atmak ayrı bir teknik gerektirdiğinden, bu alanda başarılı olmuş usta cünderden ders almak gerekiyordu. Bu teknik eğitim şöyle verilirdi:

Binici ipin uzağından atını koşturarak ipin orta kısmına doğru yaklaştığında eğilerek elindeki labutun arka ucunu yere dokundurur ve üzengiden de kuvvet alarak ayağa kalkar ve labutu havaya fırlatırdı. Atın süratini, atılacak uzaklığı ayarlamak ve atış açısını labuta verebilmek çok önemliydi. Bu tekniğe ulaşabilmek için az sayıdan başlanarak her gün atış sayısı artırılır ve bu suretle aylarca hatta senelerce sonra istenilen en yüksek rekora ulaşıldı. Bu çalışmalar yapılırken antrenmana hiçbir gün ara verilmezdi.

Osmanlı padişahlarından spora düşkünlüğüyle bilinen IV. Murat'ın cündiliğin diğer branşlarında olduğu kadar labut atmada da çok başarılı olduğu bilinmektedir.

### TOMAK OYUNU

Tomak oyunu Osmanlı Devleti'nin son iki yüz yılında oynanan saray oyunlarından biridir. Sultan I. Mahmut'tan Sultan II. Mahmut'a kadarki Osmanlı padişahlarının bu oyundan çok hoşlandıkları bilinmektedir. Enderunu Hümayunda oynanan tomak oyunu Yeniçeri Ocağının da idman programı arasında bulunmaktaydı.

Tomak oyunu, "tomak topu" ile oynanırdı. Tomak topu, içi kar keçesi ile doldurulmuş, yumruk büyüklüğündeki meşin topun, kamçı şeklinde sırmadan örülmüş bir sapa bağlanmasıyla yapılırdı. Tomak oyununu oynayan oyunculara "tomakçı", usta oyunculara "tomakçıbaşı" denirdi.



Tomak oyunu

Tomak oyunu altışar kişilik iki takım arasında oynanır, bazı durumlarda oyuncu sayısı artırılabilirdi. Oyunculara birer tomak verilir, oyunu idare eden çavuşun işareti ile oyun başlatılırdı. Oyuncular tomak topunu birer kamçı gibi kullanarak birbirlerine hamle yapar ve sırtlarına vurmaya çalışılırdı. Her vuruşa hamle etmek denir, rakip oyuncular da tomak topunu sırtlarına vurdurmamak için kolları ile savunma yapardı. Tomak topu sırtına vurulanlar oyun dışı kalırdı. Çabukluk, çeviklik ve becerinin geliştiği tomak oyununda rakibin sırt bölgesi dışına vurmamak yasaktı. Oyun boyunca Enderun saz takımı oyuncuları coşturucu şekilde saz eserleri çalar, oyun Çavuşun "çek" sözü ile sona ererdi. Oyun bitiminde oyuncular padişah tarafından ödüllendirilirdi.



### Etkinlik

Tomak oyunuyla hangi özelliklerin kazanılmaya çalışıldığını defterinize yazınız.

### TOP OYUNU

Osmanlıların "Alay Topu Oyunu" da dedikleri top oyunu ayakla değil elle oynanırdı. Oyun, içine kar keçesi doldurulmuş yuvarlak ve el ile tutulabilecek büyüklükte toplarla oynanırdı. "Alay" adı verilen takımlar karşılıklı iki çizgi üzerinde durur, başlama işareti ile topları karşı alaya doğru atmaya başlardı. Atılan toplar alayların önüne ve arkasına düştüğünde kural dışı sayıldığından topların karşı alaya ulaşacak şekilde atılması gerekirdi. Kurallara uygun şekilde atılan topu tutamayıp yere düşüren takım mağlup sayılırdı.

Bu oyun genelde padişah huzurunda yapılır ve "alay" adı verilen takımlar 50–100 kişiden oluşabiliyordu.



### Cevaplayalım

Tomak oyunu ve top oyununu günümüzde oynanan eğitsel oyunlarla karşılaştırınız. Bu oyunların hangi branşlara yönelik oyunlar olduğunu ve ne amaçla oynandığını söyleyiniz.

### YAYA KOŞUSU

Osmanlılarda yaya koşuları, genellikle düğünlerde veya sadrazam tarafından padişah ve elçilere verilen ziyafetlerde yapılırdı. Belli kurallara bağlı kalmadan yapılan koşu yarışlarında, koşulacak mesafe belirlenir ve büyük, küçük dileyen herkes istediği kıyafetle katılabilirdi. Yarışta birinci gelenler ödüllendirilirdi.

Osmanlılar da “peyk” veya “şatır” adı verilen koşucu haberciler bulunurdu. Dönemin posta görevlileri olan peykler, özel kıyafetleri, bel ve dizleri altına bağlı olan zilleri ile bir ellerinde balta diğer ellerinde gül suyu olduğu hâlde uzun mesafe koşarlardı. Maraton koşan sporcular kadar mesafe kat edebilen peykler koşu esnasında yanlarında bulundurdıkları gülsuyu ve şekerle enerji ihtiyaçlarını karşılardı.



Osmanlılarda peyk adı verilen haberci (temsili)

### OSMANLI DEVLETİNİN SON YILLARINDA SPOR

#### OKULLARIMIZDA BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR:

Okullardaki ders programlarına beden eğitimi (jimnastik) konulması ve uygulaması Sultan Abdülaziz Döneminde olmuştur. Bu dönemde sporla ilgili yabancı eserler tercüme edilmiştir.

Galatasaray Sultanisinde (Galatasaray Lisesi) beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapan Fransız Cürel’le başlayan jimnastik sporu, 1860 yılında zorunlu ders olarak programa konulmuştur. Maarif-i Umumiyenin aldığı kararla 1869 yılında rüştiyelerde, 1870’te Mekteb-i Tıbbiyelerde, 1877 yılında ise idadilerde jimnastik ve eskrim dersleri konulmuştur. Bu çalışmalar sonucunda Galatasaray Sultanisinde yetişen Faik Bey (Faik Üstünidman) Galatasaray Sultanisinin beden eğitimi öğretmeni olmuştur. Bu nedenle ilk beden eğitimi öğretmeni olarak Faik Üstünidman gösterilmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de ilk modern spor faaliyetlerini uygulayan okul Galatasaray Sultanisi olmuştur.



Galatasaray Sultanisi



## OSMANLI DÖNEMİNDE SPOR

Askerî okulların ders programlarına jimnastik dersi konulmuş, 1908 yılından sonra bu faaliyetler gittikçe artmıştır. 1909'da beden terbiyesi tahsiline İsveç'e giden Selim Sırrı Bey (Tarcan) buradaki spor öğretmen okulunda eğitim görüp diploma alan ilk Türk jimnastik öğretmeni olmuştur.

1911 yılında Darül Muallimde beden eğitimi derslerinin ne şekilde yapılacağı programlarda belirtilmiştir. 1914 yılında İnas Sultanisi (Kız Lisesi) nin ilk ve orta kısımlarının ders programlarına beden eğitimi ve spor dersi haftada iki saat olacak şekilde konulmuştur.

1913 yılında Bursa'da okullar arası futbol müsabakaları yapılmış, 1916 yılı mayıs ayında İstanbul'da okullar arası idman bayramı yapılmıştır.

### SELİM SIRRI TARCAN

Türkiye Millî Olimpiyat Komitesinin kurucusu olan Tarcan, aynı zamanda Uluslararası Olimpiyat Komitesinin ilk temsilcisidir.

1874 yılında doğan Tarcan, Galatasaray Lisesinde öğrenim görürken jimnastik sporuyla tanıştı. Jimnastiğin yanısıra halter ve eskrim sporlarıyla da ilgilenen Tarcan, bu alanlarda büyük başarılarla imza attı. Liseyi bitirdikten sonra Mühendishane-i Berri-i Hümayun'a devam etti ve mezun olduktan sonra orduya katıldı. Eğitimini tamamladıktan sonra komutanların izniyle İzmir Sultanisinde jimnastik öğretmenliği görevini yürüttü. İstanbul'a döndüğü yıllarda ise olimpiyat oyunlarının kurucusu olan Baron Pierre de Coubertin'le (Baron Piyer Dö Kubertin) tanıştı ve Meşrutiyetin ilan edilmesiyle birlikte Osmanlı Olimpiyat Cemiyetini kurdu. Görevini Ahmet İhsan Tokgöz'e bırakarak kendisi genel sekreterliği üstlendi ve Stockholm'deki Yüksek Beden Eğitimi Akademisinde beden eğitimi ve spor eğitimi gördü. Okuldan sonra İstanbul Erkek Öğretmen Okulunda uzun yıllar beden eğitimi öğretmenliği yaptı.

1923'te kurucusu olduğu Türkiye Millî Olimpiyat Komitesinin başkanlığına seçildi ve bu görevini 1927'ye kadar sürdürdü. Uluslararası Olimpiyat Komitesinin Türkiye temsilciliğini ise 1930'a kadar yürüten Tarcan'ın hemen hepsi spor ve beden eğitimi üzerine yazılmış 54 kitabı, çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmış yüzlerce makalesi bulunuyor.

Tarcan, 2 Mart 1957'da İstanbul'da geçirdiği bir kalp krizi sonucunda hayata gözlerini yumdu.



Selim Sırrı TARCAN



Baron Pierre de Coubertin

### İLK SPOR KULÜPLERİ

Osmanlı Devleti'nde ilk spor kulübü, Sultan Abdülaziz Döneminde deniz kuvvetlerinde görevli emekli İngiliz Amiral Hobart Paşa tarafından The Imperid Yachting and Boating Club (Dı Imperit Yaçting End Boting Klap) adıyla kurulmuş olan su sporları kulübü olmasına rağmen halk arasında beklenen ilgiyi görmemiştir. Gerçek anlamda sporun geniş halk kitlelerince tanınması ve sevilmesinde takım sporu olan futbolun etkisi oldukça fazla olmuş ve kısa sürede yaygınlaşmıştır.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde modern futbol ilk defa 1895 yılında İzmir'in Bornova semtinde yerleşmiş olan İngiliz aileleri tarafından oynanmıştır. Futbol yine İngiliz aileleri aracılığıyla İzmir'den İstanbul'a sıçramış ve çok geçmeden halk arasında büyük ilgi uyandırmıştır. Bu süreçle beraber sportif amaçlarla Selanik, İzmir ve İstanbul'da kulüpler kurulmaya başlanmıştır.



Hobart Paşa



Kadıköy Futbol Kulübü'nün kuruluş yıllarındaki futbolcular

Türkiye'de ilk futbol kulübü 1899 yılında çoğu Galatasaraylı gençlerden olmak üzere Black Stocking Football Club (Siyah Çoraplılar) adı altında kurulmuş, fazla bir varlık gösteremeden dağılmıştır. 1900 yılında İzmir'de, Rumlar Panaonios (Panaonyos) ve Apollon Kulübünü, Ermeniler de Dork Kulübünü kurmuşlardır. Daha sonraki yıllarda, 1901'de Kadıköy Futbol Kulübü, 1903'te Beşiktaş Jimnastik Kulübü ve Moda Futbol Kulübü, 1904'de Rumlar tarafından Elpis Kulübü, 1905'te Galatasaray Kulübü kurulmuş ve 1906-1907 sezonunda futbol lig maçlarına katılan ilk Türk takımı olmuştur. 1907'de Fenerbahçe Spor Kulübü kurulmuştur.

İlk Türk kulüpleri, Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe'dir. Bundan sonra Altınordu, Süleymaniye, Vefa, Nişantaşı, Türk Gücü Anadolu kulüpleri tescillerini yaptırmışlardır.

### OLİMPİYATLARDA OSMANLI SPORCULARI

1896 Atina, 1900 Paris ve 1904 Saint Louis'te yapılan olimpiyatlara Osmanlı Devleti'nden sporcu katılmamıştır. 1906'da Yunanistan tarafından düzenlenen ara olimpiyat oyunlarına İstanbul, İzmir ve Selanik'ten 1 Ermeni, 10 İngiliz, 18 Rum, 1 Musevi olmak üzere toplam 30 sporcu Osmanlı Devleti'ni temsilen katılmıştır. 1908 Londra Olimpiyatlarına jimnastikçi Alekao Mulos (Aleko Mulos) katılarak olimpiyatlara katılan ilk resmî sporcumuz olmuştur. 1912 Stockholm (Stokholm) olimpiyatlarına iki sporcumuz katılarak olimpiyat tarihinde ilk kez resmî belgelerle ülkemiz temsil edilmiştir. 1916 Olimpiyatları I. Dünya Savaşı nedeni ile yapılamamıştır. 1920 Anvers Olimpiyatları'na Almanya, Avusturya ve Türkiye I. Dünya Savaşı'na neden olan ülkeler olarak görüldükleri gerekçeyle çağrılmamıştır.



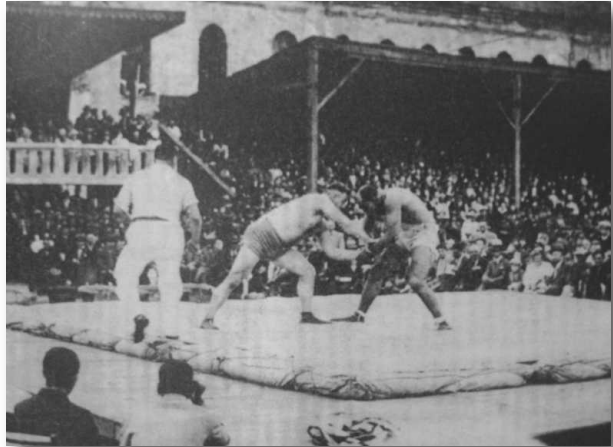
#### Bunlara Bilelim

Türkiye ilk olimpiyat şampiyonluğunu 1936 Berlin Olimpiyatları'nda güreş dalında Yaşar Erkan'la elde etmiştir.



#### Bunlara Bilelim

Futbol oynayan ilk Türk, Fuat Hüsnü Kayacan'dır. İngilizler tarafından kurulan Moda Futbol Kulübünde futbol oynayan Fuat Hüsnü Bey, o dönem Türklerin futbol oynaması yasak olduğundan "Bobi" takma adıyla oynamıştır.



Taksim Stadında minder güreşi





## Ölçme ve Değerlendirme

### A. Aşağıdaki cümlelerin karşısına yargılar doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

- 1900 Olimpiyatlarına Osmanlı Devleti katılmamıştır. ( )
- Osmanlılarda ciritçilere peyk veya şatır denirdi. ( )
- 1906 Atina Olimpiyatları'na ara olimpiyat denir. ( )
- Osmanlılarda atlı ciride menzil ciridi denirdi. ( )

### B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun şekilde tamamlayınız.

- Okçu tekkelerindeki sicil defterlerinde yer almak için en az ..... m uzağa ok atmak gerekirdi.
- Karakucak güreşlerine ..... güreşi de denir.
- Osmanlılarda atlı cirit en az ....., en fazla ..... oyuncuyla oynanırdı.
- Tüfenk atışları yapanlara ..... denirdi.

### C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

- Osmanlılarda sporun devlet himayesine alınması hangi padişah dönemindedir?  
A) Orhan Bey B) Fatih Sultan Mehmet C) II. Mahmut D) III. Selim E) IV. Murat
- Aşağıdakilerden hangisi güreşçilere verilen isimlerdendir?  
A) Küştigir B) Cündi C) Trendaz D) Tomakçı E) Sekban
- I- Ege  
II- Akdeniz  
III- Marmara  
IV- Karadeniz  
Yağlı güreşler genellikle yukarıdaki bölgelerden hangilerinde yapılmaktadır?  
A) I-II B) II-III C) II-IV D) I-III E) I-IV
- Judoya benzer şekilde yapılan güreş aşağıdakilerden hangisidir?  
A) Karakucak Güreşi B) Aba Güreşi C) Yağlı Güreş  
D) Şalvar Güreşi E) Don Güreşi
- I- Türkiye  
II- Almanya  
III- Avusturya  
IV- Fransa  
Yukarıdaki ülkelerden hangileri 1920 Anvers Olimpiyatları'na çağırılmamıştır?  
A) I-III B) III-IV C) I-II-III D) I-III-IV E) I-II-IV
- Aşağıdakilerden hangisi Osmanlılardaki avcı kuruluşlarından biri değildir?  
A) Sekbanlar B) Saksoncular C) Zağarcılar D) Turnacılar E) Küştigiranlar
- Aşağıdakilerden hangisi okçulara verilen isimdir?  
A) Küştigir B) Trendaz C) Cündi D) Harkar E) Silahandez
- Okçuluk yarışlarındaki 3. kategoride aşağıdakilerden hangisi yarışır?  
A) Yaşlı okçular B) Binyüzcüler C) Dokuzyüzcüler D) Binciler E) Genç okçular
- Labut atmada çok başarılı olan padişah hangisidir?  
A) II. Mahmut B) F. Sultan Mehmet C) III. Selim D) I. Ahmet E) IV. Murat
- Tomak oyunu kaçar kişilik takımlarla oynanır?  
A) 4 B) 6 C) 8 D) 10 E) 12
- Aşağıdakilerden hangisi Fatih Sultan Mehmet dönemindeki avcı kuruluşlarından değildir?  
A) Bölük Şıkar B) Bölük Hazine C) Bölük Oda D) Bölük Kiler E) Bölük Şahinciyan



## ÖZELEŞTİRİ TABLOSU

Bu üniteden önce  
Osmanlı döneminde spor hak-  
kında

neleri öğrendim?

neleri kavrayamadım?

neleri biliyordum?

kavrayamadıklarımı nasıl öğrenebilirim?



# 4. Ünite

## CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR





- \* Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Sporun Gelişimi
- \* Türkiye İdman Cemiyetleri İttifak Dönemi
- \* Türk Spor Kurumuna Geçiş
- \* Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Dönemi
- \* Gençlik Spor Genel Müdürlüğü Dönemi
- \* Kamu Kurumları
- \* Özel Spor Kuruluşları
- \* Türk Sporunda Atatürk
- \* Türkiye'de Modern Sporun ve Olimpizmin Doğuşu
- \* Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi
- \* Türkiye Millî Olimpiyat Komitesinin Ülke Sporuna İçindeki Yeri ve Önemi
- \* Olimpiyatlarda Türk Sporcularının Başarıları





# OSMANLI DÖNEMİNDE SPOR



## CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRKİYE'SİNDE SPORUN GELİŞİMİ



### Hazırlık Çalışması

1. Ülkelerin spora verdikleri önemin sebebi nedir?
2. İlinizde kurulmuş olan ilk kulüpler ve yapmış olduğu faaliyetler nelerdir? Bilgi edininiz.

Cumhuriyet Döneminden önce ülkemizde spor özel teşebbüsler aracılığıyla yapılmaktaydı. Büyük şehirlerde özellikle İstanbul'da birkaç spor kulübünün kendi aralarında yaptıkları ve ara sıra Avrupa'dan getirttikleri ekiplerle futbol maçları yapmaları şeklinde faaliyetler yapılmıştır. Futbolla beraber güreş, tenis, eskrim, yüzme, bisiklet ve hokey faaliyetleri ferdî olarak yapılmıştır. Sporun belli bir merkeze bağlanması ve spor branşlarının federasyonlar altında toplanması Cumhuriyet Dönemi ile başlamıştır.



Fenerbahçe Futbol Takımının kuruluş yıllarındaki oyuncuları

Cumhuriyetin ilanından 1936 yılına kadar süren dönemde sporu, Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakının yönlendirdiği görülür. Geçiş özellikleri gösteren 1936 – 1938 dönemindeyse Türk Spor Kurumu öne çıkar. 1938'den sonraki yılları kapsayan dönemde de Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, sporun ulusal ölçekte örgütlenmesi görevini yüklenir. Bu görevi 1986 yılından sonra ise Gençlik Spor Genel Müdürlüğü sürdürmüştür.



## TÜRKİYE İDMAN CEMİYETİ İTTİFAKİ (TİCİ)



### Hazırlık Çalışması

1. Ülkemizde faaliyet gösteren spor kuruluşlarını söyleyiniz.
2. Sporun belli bir merkezden idare edilmesi sizce gerekli midir? Sebeplerini söyleyiniz.

Ülkemizdeki ilk spor teşkilatı Türkiye İdman Cemiyeti İttifakıdır. İstanbul'da faaliyette bulunan ve aralarında Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş kulüp yöneticilerinin de bulunduğu on üç kulüp yöneticisi Türk sporunu belli bir düzene koyabilmek amacıyla 26 Haziran 1920'de Kadıköy UNION Kulüpte, ilk toplantılarını yaptılar.

1921 yılı nisan ayında kulüp delegelerinden oluşan geçici komisyon Ali Sami YEN başkanlığında İşviçre Federasyonu ve Spor Birliği Yönetmeliği'ni tercüme ederek ülkemizde uygulamak için çalışmalara başladı.



## CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR



Türk futbolunun 1930'lu yıllardaki en ünlü yöneticileri bir toplantı sırasında masa başında.

7 Eylül 1921 günü çalışmanın tamamlanması ile TİCİ' nin kurulması için hükûmete başvuru yapıldı. 14 Temmuz 1922 günü toplanan yöneticiler, İdman İttifakının ilk merkez kurulunu seçtiler. Çalışmaları İstanbul'la sınırlı kalan cemiyeti, İstanbul'un millî hükûmet tarafından kurtarılmasına kadar önemli bir faaliyette bulunamadı. İstanbul'un kurtarılmasıyla birlikte spor ittifakı, sporu ülke geneline yaymak için çalışmalarına başladı.

Cumhuriyet Hükûmeti'nin ülkede yapılan spor çalışmalarını düzenleme ve destekleme kararıyla beraber 1923 yılı nisan ayında yapılan genel kurulda İdman Cemiyeti İttifakı başkanlığına Ali Sami Yen yeniden seçildi. 1923 yılından 1936 yılına kadar geçen sürede ülke sporuna önemli hizmetlerde bulundular.

### TÜRK SPOR KURUMUNA GEÇİŞ

#### Hazırlık Çalışması

Spor devlet kontrolünde olmalı mıdır? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

1923 yılından itibaren bağımsız bir kuruluş olarak faaliyetlerini sürdüren Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı 1936 yılı nisan ayında yapılan son genel kurulun ardından Türk Spor Kurumu adını almıştır. Merkezi Ankara olan Türk Spor Kurumu, Cumhuriyet Halk Partisine bağlı yarı resmî bir kuruluş olarak çalışmalarını sürdürmüştür. Türk Spor Kurumu Başkanlık görevine getirilen Ali Hikmet Ayerdem aynı zamanda Türkiye millî olimpiyat başkanlığını da üstlenmişti 1938 yılına kadar ülke sporuna hizmet eden Türk Spor Kurumu yerini Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne bırakmıştır.



Ali Hikmet AYARDEM

#### Bunları Bilelim

1922 yılında kulüp sayısı 14 iken 1933 yılında 230, 1938 başlarında 442, 2008 yılı aralık ayı itibarıyla 9.359 olmuştur.

| YILLARA GÖRE LİSANSLI SPORCU SAYISI |                        |
|-------------------------------------|------------------------|
| YIL                                 | LİSANSLI SPORCU SAYISI |
| 1923                                | 827                    |
| 1928                                | 6.380                  |
| 1933                                | 10.450                 |
| 1938                                | 27.631                 |
| 2008 Aralık                         | 1.463.546              |



# CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR



## Etkinlik

Aşağıdaki tabloda 2008 yılı aralık ayı itibarıyla illere göre lisanslı sporcu ve kulüp sayısı verilmektedir.

| İl             | Lisanslı |         |         | Faal   |        |        | Kulüp Sayısı<br>Toplamı |
|----------------|----------|---------|---------|--------|--------|--------|-------------------------|
|                | Bayan    | Erkek   | Toplam  | Bayan  | Erkek  | Toplam |                         |
| Adana          | 11.260   | 31.047  | 42.307  | 1.556  | 3.723  | 5.279  | 223                     |
| Adıyaman       | 3.076    | 10.721  | 13.797  | 418    | 1.183  | 1.601  | 93                      |
| Afyonkarahisar | 4.267    | 9.630   | 13.897  | 683    | 1.359  | 2.042  | 83                      |
| Ağrı           | 2.699    | 8.157   | 10.856  | 284    | 933    | 1.217  | 35                      |
| Amasya         | 3.999    | 10.233  | 14.232  | 309    | 1.053  | 1.362  | 53                      |
| Ankara         | 23.312   | 58.261  | 81.573  | 6.169  | 12.242 | 18.411 | 641                     |
| Antalya        | 19.840   | 37.348  | 57.188  | 2.178  | 4.795  | 6.973  | 254                     |
| Artvin         | 2.936    | 6.250   | 9.186   | 218    | 669    | 887    | 37                      |
| Aydın          | 5.267    | 12.612  | 17.879  | 711    | 1.929  | 2.640  | 177                     |
| Balıkesir      | 5.277    | 15.184  | 20.461  | 452    | 1.297  | 1.749  | 173                     |
| Bilecik        | 1.651    | 3.317   | 4.968   | 187    | 387    | 574    | 53                      |
| Bingöl         | 1.279    | 4.912   | 6.191   | 157    | 598    | 755    | 34                      |
| Bitlis         | 795      | 5.098   | 5.893   | 79     | 392    | 471    | 29                      |
| Bolu           | 2.564    | 6.527   | 9.091   | 220    | 549    | 769    | 46                      |
| Burdur         | 2.733    | 5.110   | 7.843   | 305    | 510    | 815    | 43                      |
| Bursa          | 11.421   | 49.913  | 61.334  | 1.908  | 4.849  | 6.857  | 356                     |
| Çanakkale      | 5.249    | 8.479   | 13.728  | 713    | 1.277  | 1.990  | 108                     |
| Çankırı        | 1.856    | 5.137   | 6.993   | 128    | 397    | 525    | 34                      |
| Çorum          | 2.917    | 12.212  | 15.129  | 544    | 1.539  | 2.083  | 52                      |
| Denizli        | 6.578    | 13.295  | 19.873  | 740    | 2.107  | 2.847  | 79                      |
| Diyarbakır     | 5.122    | 13.430  | 18.552  | 562    | 1.511  | 2.073  | 56                      |
| Edirne         | 3.289    | 5.979   | 9.268   | 422    | 712    | 1.134  | 54                      |
| Elazığ         | 2.298    | 8.372   | 10.670  | 276    | 1.080  | 1.356  | 45                      |
| Erzincan       | 1.546    | 6.379   | 7.925   | 183    | 645    | 828    | 49                      |
| Erzurum        | 3.812    | 17.902  | 21.714  | 754    | 4.803  | 5.557  | 91                      |
| Eskişehir      | 9.018    | 16.326  | 25.344  | 1.523  | 2.855  | 4.378  | 127                     |
| Gaziantep      | 5.402    | 18.194  | 23.596  | 1.061  | 3.439  | 4.500  | 103                     |
| Giresun        | 2.899    | 8.657   | 11.556  | 269    | 685    | 954    | 64                      |
| Gümüşhane      | 859      | 2.975   | 3.834   | 54     | 293    | 347    | 30                      |
| Hakkari        | 1.573    | 5.686   | 7.259   | 160    | 275    | 435    | 33                      |
| Hatay          | 4.852    | 15.084  | 19.936  | 568    | 2.467  | 3.035  | 140                     |
| Isparta        | 4.131    | 7.513   | 11.644  | 395    | 1.084  | 1.479  | 82                      |
| Mersin         | 13.476   | 29.432  | 42.908  | 1.255  | 3.035  | 4.290  | 175                     |
| İstanbul       | 53.187   | 134.073 | 187.260 | 17.558 | 42.717 | 60.275 | 1.563                   |
| İzmir          | 24.454   | 53.197  | 77.651  | 5.073  | 10.073 | 15.146 | 466                     |
| Kars           | 1.187    | 4.277   | 5.464   | 56     | 292    | 348    | 33                      |
| Kastamonu      | 2.383    | 6.215   | 8.598   | 306    | 718    | 1.024  | 54                      |
| Kayseri        | 9.666    | 25.179  | 34.845  | 1.411  | 4.308  | 5.719  | 119                     |
| Kırklareli     | 2.305    | 4.536   | 6.841   | 345    | 690    | 1.035  | 82                      |
| Kırşehir       | 3.690    | 6.757   | 10.447  | 167    | 232    | 399    | 44                      |
| Kocaeli        | 14.676   | 28.965  | 43.641  | 1.716  | 4.313  | 6.029  | 248                     |
| Konya          | 7.666    | 23.886  | 31.512  | 1.122  | 3.615  | 4.737  | 117                     |
| Kütahya        | 2.429    | 6.403   | 8.832   | 312    | 875    | 1.187  | 142                     |
| Malatya        | 6.231    | 15.289  | 21.520  | 375    | 1.867  | 2.242  | 123                     |
| Manisa         | 10.302   | 21.498  | 31.800  | 1.004  | 2.851  | 3.855  | 222                     |
| Kahramanmaraş  | 3.362    | 13.494  | 16.856  | 370    | 1.664  | 2.034  | 84                      |
| Mardin         | 3.219    | 11.396  | 14.615  | 295    | 1.705  | 2.000  | 24                      |
| Muğla          | 4.814    | 13.053  | 17.867  | 1.062  | 2.951  | 4.013  | 145                     |



| İl        | Lisanslı |        |        | Faal  |       |        | Kulüp Sayısı<br>Toplamı |
|-----------|----------|--------|--------|-------|-------|--------|-------------------------|
|           | Bayan    | Erkek  | Toplam | Bayan | Erkek | Toplam |                         |
| Muş       | 1.202    | 4.136  | 5.338  | 43    | 340   | 383    | 40                      |
| Nevşehir  | 4.140    | 8.517  | 12.657 | 374   | 1.067 | 1.441  | 55                      |
| Niğde     | 2.062    | 6.098  | 8.160  | 236   | 713   | 949    | 47                      |
| Ordu      | 4.079    | 9.621  | 13.700 | 548   | 1.632 | 2.180  | 86                      |
| Rize      | 2.096    | 5.825  | 7.921  | 275   | 807   | 1.082  | 94                      |
| Sakarya   | 2.833    | 8.248  | 11.081 | 522   | 1.675 | 2.197  | 179                     |
| Samsun    | 5.802    | 15.226 | 21.028 | 951   | 2.634 | 3.585  | 221                     |
| Siirt     | 1.480    | 6.733  | 8.213  | 162   | 752   | 914    | 16                      |
| Sinop     | 3.516    | 8.245  | 11.761 | 652   | 1.692 | 2.344  | 53                      |
| Sivas     | 3.530    | 11.560 | 15.090 | 591   | 1.551 | 2.142  | 83                      |
| Tekirdağ  | 4.098    | 9.682  | 13.780 | 448   | 1.107 | 1.555  | 117                     |
| Tokat     | 2.694    | 7.142  | 9.836  | 301   | 949   | 1.250  | 49                      |
| Trabzon   | 3.994    | 10.920 | 14.914 | 585   | 1.720 | 2.305  | 153                     |
| Tunceli   | 1.740    | 3.128  | 4.868  | 91    | 295   | 386    | 19                      |
| Şanlıurfa | 1.513    | 7.609  | 9.122  | 117   | 630   | 747    | 63                      |
| Uşak      | 2.307    | 5.925  | 8.232  | 88    | 663   | 751    | 120                     |
| Van       | 2.045    | 10.522 | 12.567 | 243   | 914   | 1.157  | 48                      |
| Yozgat    | 1.785    | 4.540  | 6.325  | 83    | 450   | 533    | 51                      |
| Zonguldak | 3.464    | 8.411  | 11.875 | 593   | 1.168 | 1.761  | 145                     |
| Aksaray   | 1.630    | 4.269  | 5.899  | 233   | 856   | 1.089  | 42                      |
| Bayburt   | 506      | 2.917  | 3.423  | 37    | 363   | 400    | 37                      |
| Karaman   | 3.099    | 4.855  | 7.954  | 162   | 467   | 629    | 51                      |
| Kırıkkale | 3.973    | 11.221 | 15.194 | 296   | 892   | 1.188  | 82                      |
| Batman    | 1.407    | 5.488  | 6.895  | 236   | 642   | 878    | 30                      |
| Şırnak    | 845      | 4.891  | 5.736  | 101   | 933   | 1.034  | 10                      |
| Bartın    | 1.015    | 3.726  | 4.741  | 182   | 860   | 1.042  | 30                      |
| Ardahan   | 717      | 2.988  | 3.705  | 72    | 197   | 269    | 25                      |
| Iğdır     | 1.081    | 4.201  | 5.282  | 192   | 700   | 892    | 43                      |
| Yalova    | 1.638    | 4.244  | 5.882  | 312   | 767   | 1.079  | 80                      |
| Karabük   | 1.856    | 4.678  | 6.534  | 214   | 671   | 885    | 53                      |
| Kilis     | 1.336    | 3.605  | 4.941  | 54    | 157   | 211    | 21                      |
| Osmaniye  | 3.461    | 9.751  | 13.212 | 488   | 1.567 | 2.055  | 55                      |
| Düzce     | 660      | 2.606  | 3.266  | 82    | 343   | 425    | 43                      |

Yukarıdaki tabloda illere göre lisanslı bayan ve erkek sporcu sayıları verilmiştir. Sporcu sayısı en fazla olan on ili ve bayan sporcuların o ildeki toplam sporcu sayısına oranını aşağıdaki tabloya yazınız.

| İl | Bayan | Erkek | Toplam | Bayan (%) |
|----|-------|-------|--------|-----------|
|    |       |       |        |           |
|    |       |       |        |           |
|    |       |       |        |           |
|    |       |       |        |           |
|    |       |       |        |           |
|    |       |       |        |           |
|    |       |       |        |           |
|    |       |       |        |           |
|    |       |       |        |           |



## CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR



### Yorumlayalım

İlinizdeki kulüpler ve faaliyet gösterdikleri branşlar hakkında bildiklerinizi söyleyerek, okul kulüplerinin ülkemizde sporun gelişmesine olan katkılarını yorumlayınız.



### Performans Görevi

Bulunduğunuz ilde uluslararası düzeyde başarı elde etmiş sporcular hakkında bilgi toplayınız. Hangi turnuvalara katıldıkları ve aldıkları dereceleri listeleyiniz. Varsa bu başarılarla ait fotoğrafları sınıfa getiriniz. Çalışmanızı yapacağınız süreyi, uygulama ve araştırma basamaklarını, değerlendirme kriterlerini öğretmeninizle birlikte belirleyiniz.



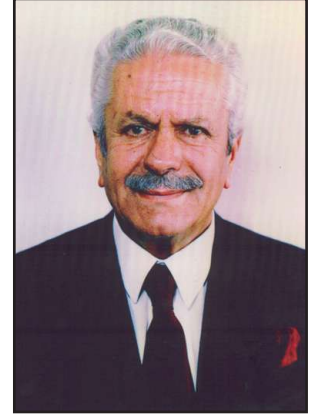
### BEDEN TERBİYESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ



### Hazırlık Çalışması

1. Sporun geniş kitlelere yayılması için neler yapılmalıdır?
2. Sporun ülke ekonomisine katkıları hakkında neler söyleyebilirsiniz.

29 Haziran 1938 günü TBMM'de kabul edilen 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu ile spor, resmen devlet korumasına alındı. O döneminde şartlarına göre son derece çağdaş bir yaklaşımla hazırlanan kanun ile sporun ülke geneline yayılması amaçlanarak genel müdürlüğe de eski bir asker olan General Cemal Tahir Taner getirildi. Bundan sonra Türk sporu, 3530 sayılı bu yasanın verdiği yetkiler doğrultusunda, başbakanlığa bağlı bir "Devlet Kuruluşu" statüsüne kavuştu. 1942'de 4235 sayılı yasayla kuruluş yasası değiştirildi ve Millî Eğitim Bakanlığına, 1960 yılında da tekrar Başbakanlığa bağlandı. Spor işlerinin ilk kez bakanlık düzeyinde ele alınması 1969'daki hükûmet tarafından (3 Kasım 1969) Gençlik ve Spor Bakanlığının kurulmasıyla gerçekleşti. 6 Şubat 1970 tarih ve 3/707 sayılı cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle adı geçen bakanlık kapsamına alındı. Böylece Türk sporunda yeni bir sayfa açıldı. İsmet Sezgin de Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Gençlik ve Spor Bakanı oldu.



İsmet SEZGİN

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünce yönetilen Türk sporu 14.12.1983 tarihinde de 179 sayılı kanun hükmünde kararnameyle Millî Eğitim ve Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde yer aldı. 1986 yılında 3289 sayılı yasayla Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü olan adı, Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü olarak değiştirildi. 1989 yılında Devlet Bakanlığına bağlanması nedeniyle adı "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü" oldu.



### Yorumlayalım

Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında 21.05.1986 3289 nolu Kanun'un 26. maddesinde 500' den fazla işçi ve memur çalıştıran kuruluş ve fabrikalara spor tesisi kurmak ve antrenör tutmak zorunlu hâle getirilmiştir. Ayrıca toplu konutlar, organize sanayi bölgeleri, küçük sanayi siteleri, eğitim kurumları ile fabrika projelerine spor alanı ve tesisi konulması mecburi kılınmıştır.

Fazla işçi çalıştıran iş yerlerine spor tesisi kurulması zorunluluğu getirilmesiyle neler amaçlanmış olabilir?





### Etkinlik

Organize sanayi bölgeleri, fabrikalar, toplu konut ve eğitim kurumlarında kurulan spor tesislerinin ve yapılan spor eğitiminin amaçlarını ve yararlarını aşağıdaki tabloya yazınız.

Size göre spor tesisleri olması gereken yerler ve buralarda yapılması gereken faaliyetler nelerdir? Boş bırakılan yerlere yazınız.

| Spor Tesisi Olması Gereken Yerler                                                                                   | Spor Eğitimi Faaliyetlerinin Amaçları |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|
| <b>Organize sanayi bölgesi</b><br> |                                       |
| <b>Fabrikalar</b><br>             |                                       |
| <b>Toplu konutlar</b><br>        |                                       |
| <b>Eğitim kurumları</b><br>      |                                       |
|                                                                                                                     |                                       |
|                                                                                                                     |                                       |
|                                                                                                                     |                                       |



## CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR



GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DÖNEMİ



### Hazırlık Çalışması

1. Kulüp ve okul takımları ile katıldığınız müsabakaların sevk ve idaresini hangi kurumlar yapmaktadır? Müsabakalarınızı hangi kurumların tesislerinde yapmaktasınız?
2. Federasyonların spora olan katkıları hakkında düşüncelerinizi söyleyiniz.



Sporun, ülke genelinde değişen ve gelişen şartlara uyum sağlamasını temin maksadıyla 1986 yılında 3289 sayılı Kanun'la Türkiye'de spor hizmet ve faaliyetlerinin sevk ve idaresinden sorumlu tutulan ve devletin resmî spor teşekkülü Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü yetki, görev ve yükümlülüklerinde düzenlemeler yapılarak görevleri belirlenmiştir.

Görevleri şunlardır:

1. Vatandaşın ve okulda gençlerin fizik, moral güç ve yeteneklerini sağlayan beden eğitimi, oyun, jimnastik ve spor faaliyetlerini sevk ve idare etmek,
2. Gençliğin boş zamanının değerlendirilmesine ilişkin hizmetleri yürütmek,
3. Bilgi ve beceri kursları düzenlemek,
4. Gençlerin kötü alışkanlıklarından korunması için gerekli tedbirleri almak,
5. Spor federasyonlarının kurulması ve spor dallarını belirlemek için gerekli usul ve esaslar tayin ve tespit etmek,
6. Kulüpleri her yönden denetlemek.



GSGM tesislerinden bir görüntü

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü dönemi ile birlikte öncelikle futbol federasyonu devlet ve siyasi otoriteden ayrılarak özerk hâle getirildi. Federasyonlara mali rahatlık getiren sponsorluk yasası hazırlandı. 1993 yılında ise federasyon başkanlarının seçime iş başına gelmesine ilişkin yönetmelik çıkarılarak uygulamaya kondu ve ilk seçimler 5230 delegeenin katılımıyla 5 Aralık 1993'te yapıldı.



### Bunları Bilelim

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar 1924, 1961 ve 1982 yıllarında olmak üzere üç anayasa yapılmış ve spora ilk defa 1982 Anayasası'nda yer verilmiştir.

1982 Anayasası'nda;

#### A. Gençliğin korunması

58. madde.– Devlet, istiklal ve cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müsbet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır.

Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.

#### B. Sporun geliştirilmesi

59. madde.– Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur.





### Hazırlık Çalışması

Bulunduğunuz ilde sportif faaliyetleri yapan kuruluşları söyleyiniz.

### GENÇLİK VE SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ

Gençlik ve spor il müdürlükleri, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün amaçları doğrultusunda, illerdeki spor hizmet ve faaliyetlerini sevk ve idare eder. İllerde spor yapmak isteyen her yaş kesimindeki insanlar için gerekli ortamı sağlar.

### GENÇLİK VE SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ



Erzurum Gençlik Merkezinin faaliyetlerinden bir görüntü

Gençlik merkezleri, il müdürlüklerine bağlı olarak gençlerin sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler çerçevesinde serbest zamanlarının ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda değerlendirilmesine fırsat vererek topluma aktif vatandaşlar olarak katılmalarını sağlayan ve gençleri zararlı alışkanlıklardan korumaya yönelik çalışmaları yürüten kurumlardır.

Gençlik merkezlerinin amacı şunlardır:

- a) Gençlerin Atatürk ilkeleri doğrultusunda, ülkesine ve milletine yararlı, araştırmacı, yaratıcı, birleştirici, yeteneklerini geliştirmek ve toplumsal yaşama gönüllü olarak katılmalarını sağlamak,
- b) Gençlerin serbest zamanlarını ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda değerlendirmelerini sağlamak, onları sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere yönlendirmek,
- c) Diğer illerdeki gençlik merkezi üyeleri ile birlikte projeler üreterek bu projeler aracılığı ile gençler arasında değişim programları yapılmasını sağlamak,
- ç) Yurt dışı gençlik kuruluşları ile uluslararası değişim programları gerçekleştirmek,
- d) Gençlerin sosyal kişiliklerinin gelişmesine katkıda bulunarak, topluma uyumlu olmalarını sağlamak,
- e) Sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlerle gençlerin ruh ve beden sağlıklarını korumak, ulusal birlik ve beraberlik duygularını güçlendirmek,
- f) Gençlerin kültürel ve psikososyal ihtiyaçlarını karşılayarak, bireysel ve toplumsal ilişkilerinde sağlıklı ve dengeli kişilik geliştirmelerine katkıda bulunmak ve onları zararlı alışkanlıklardan korumak,
- g) İlgi ve yetenekleri doğrultusunda bilgi ve becerilerini artırmak,
- ğ) Gençlerin sorunlarına yardımcı olmak, rehberlik ve danışmanlık yapmak,
- h) İl düzeyinde yapılacak olan gençlik organizasyonlarında diğer gençlik kuruluşları ile koordinasyonu gerçekleştirmek.



### Gezelim

Bulunduğunuz ildeki gençlik merkezlerini gezerek yapılan faaliyetlerin neler olduğunu öğreniniz. Gençlik merkezlerinde görmek istediğiniz diğer faaliyetleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.



## CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR

### SPOR HİZMETLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Sporcuların lisans işlemleri, spor kulüplerinin tescil işleri, il temsilciliklerinin sekreteryası, il içi ve dışı faaliyet programlarının düzenlenmesi ve takibi, okul ve kulüp faaliyetleri ile ilgili organizasyonların düzenlenmesini sağlar. Ayrıca il müdürlüğü bünyesinde görev alan eğitici kadroların çalışmalarının planlanması ve denetlenmesi, komite kararlarının duyurulması, basın ve halkla ilişkilerin sağlanması ve arşiv hizmetlerini sağlamak görevlerini yürütür.

### SPOR FEDERASYONLARI

Spor federasyonları bir ya da birden fazla spor dalında faaliyetlerin sevk ve idaresini yürütmek amacıyla Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulmuş kuruluşlardır.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, federasyonların yürüttükleri hizmetleri ve sonuçlarını denetleme hakkına sahiptir.



Bazı federasyonların amblemleri



### Arastır - Paylaş

Ülkemizde faaliyet gösteren spor federasyonlarını, federasyonların amaç ve görevlerini, ülkemizdeki özerk federasyonları ve bunların faaliyetlerini araştırarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

### SPOR EĞİTİM MERKEZLERİ

Çeşitli spor branşlarında, spora başlayan ve üst düzey sporcu özellikleri taşıyan sporcuların, eğitimlerini de aksatmadan sportif becerilerini geliştirmelerini amaçlayan birimlerdir.



### Cevaplayalım

İlinizdeki spor eğitim merkezlerini gezerek bu merkezlere sporcuların nasıl alındığını ve hangi branşlarda faaliyetler gösterdiklerini söyleyiniz.



## ÖZEL SPOR KURULUŞLARI

### Hazırlık Çalışması

Özel spor kulüplerine örnekler veriniz.

### SPOR KULÜPLERİ

Spor kulüpleri, spor faaliyetlerinde bulunmak amacıyla kurularak Gençlik Spor Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescilini yaptıran derneklerdir. Derneklerden başvurmaları hâlinde spor faaliyetine yönelik olanlar spor kulübü, boş zamanları değerlendirme faaliyetine yönelik olanlar gençlik kulübü ve her iki faaliyetini birlikte amaçlayanlar gençlik ve spor kulübü statüsünü kazanırlar.

Kulüpler diledikleri gençlik faaliyeti türünde veya spor dalında faaliyet gösterebilirler. Dernek ve kulüpler faaliyet gösterecekleri gençlik faaliyeti türünü veya spor dalını tescil esnasında taahhüt etmek zorundadırlar. Ayrıca kulüpler, taahhüt ettikleri her bir gençlik faaliyeti türü veya spor dalı için gerektiğinde ayrı temsilcilikler oluşturabilirler. Temsilciler, yönetim kurulundan alacakları yetki ile görevlendirilirler ve kulüp başkanına karşı sorumludurlar.

### Etkinlik

Amatör ve profesyonel olarak faaliyet gösteren spor kulüplerinin amaç ve görevleri hakkında bilgi edinerek aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

| KULÜPLER                                                                                                 | AMAÇ | GÖREVLERİ |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|-----------|
| <br>Profesyonel Kulüp |      |           |
| <br>Amatör Kulüp      |      |           |

### GENÇLİK SPOR VAKFI

İlk olarak 1983 yılında Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü ve Amatör Sporcular Yardımlaşma Sandığı adı altında kurulmuştur. Daha sonra 930 sayılı Kanun'a uygun olarak Ankara 27. Noterliğinde düzenlenen 04.09.1990 tarih ve 27503 yevmiye nolu senede istinaden, Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesinin 18.09.1990 gün ve 990/617 esas, 990/996 karar sayılı ilamı ile Gençlik Spor Vakfı olarak tescil edilerek tüzel kişilik kazanmıştır.







Gençlik Spor İl Müdürlüğüne ait bir yaz spor okulu

### Vakfın Amaç ve Görevleri

Türk Medeni Kanunu ve vakıflar mevzuatına göre kurulan vakıfların, büyük çoğunluğunun belli bir kesime hizmet götürmeyi amaçladıkları bilinmektedir.

Vakfın amaçları şunlardır:

- 1- Türk toplumunun bütün fertlerini, bedensel ve ruhsal gelişmelerini sağlamak için spor yapmaya özendirmek,
- 2- Spor tesisleri yapmak, işletmek, işlettiirmek, mevcut tesislerin bakım, onarım ve tefrişini yapmak, işletilmesine katkı sağlamak, gerektiğinde karşılıksız yardım etmek,
- 3- Sporcu ve spor elemanlarının eğitimleri için yurt içi ve yurt dışı eğitim kursları açmak, açılacak kurslara eleman göndermek,
- 4- Spor malzemeleri yapmak, yaptırmak, malzeme yardımında bulunmak,
- 5- Gençlik, spor ve vakıf ile ilgili yayınlar çıkarmak, satın almak, satmak
- 6- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü hizmet ve faaliyetlerine yardım etmek,
- 7- Gençlik ve sporla ilgili ödüller vermek,
- 8- Gençlik ve spor kulübü kurmak, kurulmuş kulüplere yardım etmek,
- 9- Gençlerden, sporcu ve spor elemanları ile vakıf üyelerinden yardıma muhtaç durumda olanlara yardımda bulunmak"

### Vakfın Spor Eğitimiyle İlgili Görevleri

- 1- Amatör sporcuyla teşvik etmek ve ödüllendirmek; bu sporcuları tesis, araç, gereç, bilgi ve teknik açıdan desteklemek,
- 2- Hiçbir sosyal güvencesi olmayan amatör sporcuların sağlık merkezleri ve hastane masraflarına yardımcı olmak, yardıma muhtaç olan eski ve yeni sporculara ve ailelerine imkânlar dâhilinde yardımda bulunmak,
- 3- Vakfımız olanakları dâhilinde, başarılı sporculara teşvik ödülleri vermek,
- 4- Özürlü vatandaşları spora yöneltmek ve spor yapmalarına olanak sağlamak.

### Vakfın Tesisler ve İşletmelerle İlgili Görevleri

- 1- Gençlik ve sporla ilgili Kamp Eğitim Merkezleri kurmak, işletmek.
- 2- Mevcut spor tesislerinin bakım ve onarımını sağlamak, köy ve semt spor tesis ve alanlarının yapımını teşvik etmek ve mahalli idareler ile diğer kuruluşların bu konudaki çalışma ve hizmetlerine katkıda bulunmak ve bu konularda Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne yardımcı olmak.



*Bunları Bilelim*

**İl federasyonunun kurulabilmesi için en az on beş spor kulübünün bir araya gelmesi gereklidir.**

## TÜRKİYE AMATÖR SPORLARI KONFEDERASYONU



Türkiye amatör sporları konfederasyonu 29 Ekim 1980 tarihinde Ankara, Bursa, Trabzon ve Samsun Amatör Spor Kulüpleri Federasyonlarının katılımları ile kurulmuştur.

Konfederasyonun kuruluş amacı, spor kulüpleri, yöneticileri ve sporcuları arasında birlik ve dayanışmayı sağlamak, spor kulüplerini desteklemek, hangi dalda olursa olsun uğraş veren kulüplerin durumlarını düzeltmek, iyileştirmek, yeni haklar elde etmek, spor yönetiminde ve spor federasyonlarında Avrupa Birliği ülkelerindeki demokratik yapılanmaya ve Türk sporunun çağdaş seviyeye çıkarılmasına katkı yapmaktır.



### Arastır - Paylas

Ülkemizde amatör spor federasyonu olmayan il olup olmadığını araştırarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

### SPOR DERNEKLERİ

Ülkemizde sporun gelişmesi ve yaygınlaşmasına ve tanıtımına katkıda bulunmak amacıyla farklı tarihlerde sporla ilgili dernekler kurulmuştur.

Bu derneklerden bazıları şunlardır:

Türkiye Spor Yazarları ve Spor Kulübü Derneği (TSYD)

Türkiye Futbol Antrenörleri Derneği (TUFAD)

Türkiye Spor Hekimleri Derneği

Türkiye Faal Futbol Hakemleri ve Gözlemcileri Derneği

Spor Bilimleri Derneği

Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği



Bazı spor derneklerinin amblemleri



### Cevaplayalım

Bu derneklerden başka bildiklerinizi söyleyiniz.

### TÜRKİYE MİLLÎ OLİMPİYAT KOMİTESİ

Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi (TMOK) ülkemizi uluslararası olimpiik müsabaka ve oyunlarda temsil eden ve aynı zamanda Uluslararası Olimpiyat Komitesi (UOK)'nin üyesi olan bir spor teşkilatıdır.



### TÜRK SPORUNDA ATATÜRK



### Hazırlık Çalışması

1. Atatürk'ün spora verdiği önem hakkında bildiklerinizi söyleyiniz.
2. Atatürk adına yapılan yarışları söyleyiniz.

### MUSTAFA KEMAL VE GENÇ DERNEKLERİ

Atatürk, izcilik konusu üzerinde de önemle durmuş ve Türk izciliğine de okul içi izcilik faaliyetleriyle olumlu bir yön vermişti. Daha miralaylığı sırasında resmî görevi itibarıyla başlayan bu ilgi ömür boyu sürmüştü ve hiçbir zaman eksilmemişti.

Yurtta izciliğin amaçlarının gerçekleştirilmesini yeterli bulmayan Harbiye Nezareti 15 Haziran 1914 tarihinde "Genç Osmanlı Cemiyetleri" adı altında bir teşkilat meydana getirmiştir. Bu örgütün genel müfettişliği görevine Mustafa Kemal atanmıştı.



Atatürk ve izciler



## CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR

Mustafa Kemal, Gençlik Cemiyetleri Umumi Müfettişi olarak çalışmış olmanın verdiği yakınlıkla izci meselesi üzerinde önemle durmuştur. O, izcileri cumhuriyetin yarınlara bekçileri olarak görmüş, disiplinli bir biçimde yetiştirilen izcilerden yurt savunması yönünden de büyük yararlar sağlanabileceğine inanmıştı.

Atatürk, mutlu yarınlara için sevgi ve güven duyduğu Türk izcilerini resmî bayramlardaki geçit törenlerinde görmeyi özellikle arzulamıştır. Atatürk devrinde yurdun dört yanından gelen izci oymaklarının Ankara'da, Atatürk'ün önünde yapılan Cumhuriyet Bayramı geçit törenlerine katılmaları bir gelenek hâlini almıştır.

Atatürk, Türk izcilerinin kıyafetleri ve yetiştirilmeleri konularında verdiği direktiflerle de izciliğin olumlu yönde gelişmesinde önemli rol oynamıştır.

Türk izciliği, Atatürk'ün emir ve direktifleriyle vücut bulan bir örgüt olarak doğmuş, faaliyet göstermiştir. Atatürk'ün ilgi ve güvenini kazanmakla da ebedi bir gurur ve şerefe mahzar olmuştur. "Keşşaflık" Atatürk ile "izcilik" şekline dönüşmüştür.



### MUSTAFA KEMAL'İN SPOR KULÜPLERİYLE İLGİSİ



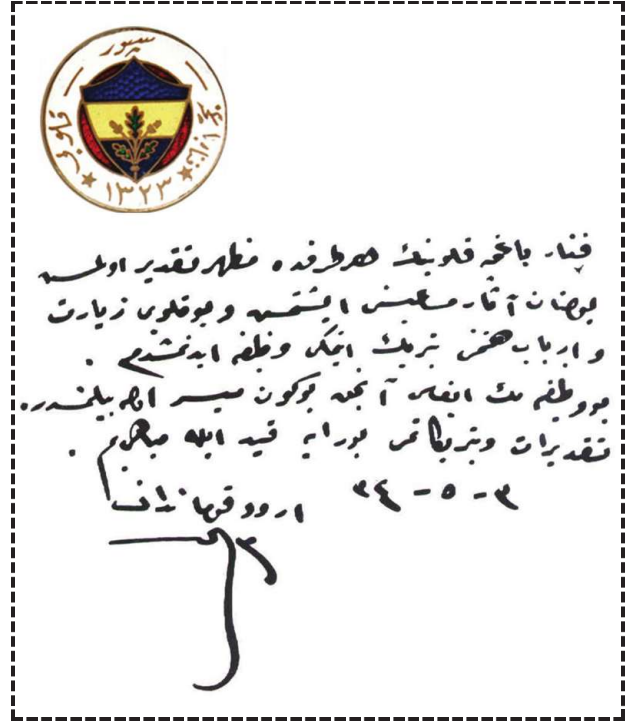
Atatürk Kadıköy İskelesini gezerken

Mustafa Kemal Paşa Çanakkale Savaşlarından sonra atandığı yeni görev yeri olan Filistin Cephesi'ne gitmeden önce İstanbul'da kaldığı günlerde yakın arkadaşı olan Sabri Bey'le birlikte Fenerbahçe Spor Kulübünü ziyaret etmiştir. Ziyareti sırasında Fenerbahçeliler için şu satırları yazmıştır:

"Fenerbahçe Spor Kulübünün her tarafta mazhar-ı takdir olmuş bulunan asar-ı mesaisini iştmiş ve bu kulübü ziyaret ile erbab-ı himmetini tebrik etmeyi vazife edinmişim. Bu vazifenin ifası ancak bugün müyesser olabilmektedir. Takdirat ve tebrikatımı buraya kayd ile mübahiyim."

Atatürk, İstanbul'da bulunduğu sıralarda Beşiktaşlı sporcuları çalışmalarını izledikten sonra idarecilerden Ahmet Fetgeri ve Fuat Balkanbeyleri yanına çağırarak kendilerine şunları söylemiştir:

"Sizlerin ve sporcularınızın ciddi çalışmalarını, çeviklik ve maharetlerini uzun zamandan beri ve zevkle, ayrıca dikkatle izliyorum. Spordan yoksun olan bir gençlik nasılsa vatan müdafaası sırasında etkili olamıyorsa, insan denen varlığın kafa yapısı da ne derece tekamül ederse etsin, medeni inkişafı noksan olursa, o vücutta o kafayı ileri götürmez taşıyamaz. Bugün bünyemizde toplayıp ilmi metodlarla yetiştirmeye çalıştığınız bu gençler tam anlamda beden ve fikren geliştikleri zaman vatan müdafaasında, ilmi sahada olduğu gibi spor alanlarında da Avrupalı hasımlarına Türk'ün ölmez gücünü ispat edeceklerdir. Sizi candan kutlarım, başarılarınızı her zaman duymak isterim..."



Ulu önderin Fenerbahçe Spor Kulübünü ziyaretinde yazdığı defter

## CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR

1928 yılında Tayyere Cemiyeti tarafından düzenlenen “Gazi Büstü” maçlarının Galatasaray takımı tarafından kazanılması üzerine Galatasaraylılar tarafından yollanan bağlılık mektubuna Gazi Mustafa Kemal şu mektupla cevap vermişti ;

“Galatasaray Terbiye-i Bedeniye Kulübü Reisi ve Sivas mensubu Necmettin Sadık Bey Efendiye, Mektubunuzu aldım. Türk gençliğinin spor sahasında gösterdiği kabiliyet ve faideli faaliyeti takdirle müşahede ve takip ediyorum.

Hakkımda ibraz buyrulan asar-ı muhabbetten mütehassis oldum. Teşekkür ederim efendim.

Reis-i Cumhur

Gazi M.Kemal

Atatürk değişik tarihlerde İstanbul'da Güneş Spor Kulübü ve Moda Deniz Kulübünü, İzmir'de Altay ve Karşıyaka Spor Kulüplerini ziyaret etmiş ve çalışmalarıyla ilgili bilgi almıştır.

Ankara'da Atatürk'ün emriyle Muhafız Taburu bünyesinde bir kulüp kurularak “Muhafız Gücü Spor Kulübü” adı verilmişti. Muhafız Gücü Spor Kulübü 1 Haziran 1923 günü tescil edilmiş ve Ankara'nın ilk spor kulüplerinden biri olmuştur.

Muhafız Gücü, Atatürk zamanında, spor alanlarındaki büyük başarılarıyla dikkati çekmeye başlamış, futbol, atletizm, binicilik, bisiklet, polo gibi spor dallarında büyük başarılar göstermiş, pek çok şampiyonluklar kazanmıştır. Ayrıca bünyesinde birçok ünlü asker sporcu da yetiştirmiştir. Millî takımlarımıza kadar yükselen bu sporcular arasında, askerlik alanında da en yüksek rütbelere erişmiş bulunanlar mevcuttur. Atatürk döneminde Muhafız Gücü takımlarının genç sporcuları arasında, bugünün nice emekli generalleri mevcuttur.



Atatürk, Moda Deniz Yarışları'nı izlerken

### MUSTAFA KEMAL'İN SPORLA İLGİLİ ALDIĞI KARARLAR



Gazi Terbiyesi Enstitüsü

Büyük Atatürk'ün ölümünü takip eden günlerde, o zamanlar yalnız Avrupa'nın değil, dünyanın en ünlü günlük spor gazetesi olan ve Fransa da yayınlanan “L'Auto”, yayımladığı bir makalede “Atatürk'ün spora verdiği büyük önemi uzun uzun överken şunları da yazmıştır:

“Dünyada ilk defa beden eğitimi mecburi kılan devlet adamı o oldu. Yalnız kâğıt üzerinde, nutuklarda değil, bilfiil yerine getirdi. Stadyumlar ve çeşitli spor merkezleri tesis ettirdi. Halk evlerinin spor kollarını bizzat kontrol etti. Milletin mukadderatına hakim olduğu günden itibaren Türkiye'de spor, gittikçe artan bir önem ve değer kazandı.”

Atatürk, dünyada beden eğitimi ülkesinde mecburi kılan ilk devlet adamıydı. Onun “Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur.” sözü de, yarattığı genç Türkiye devletinin geleceği için düşündüğü ana esaslardan biriydi hiç kuşkusuz. Nitekim cumhuriyetin ilanından önceki günlerde hazırlanan hükümet programlarında da bunu görmek mümkündür.

Hükümet programında bahsi geçen, “Terbiye-i Bedeniye Darülmuallimin”, çok geçmeden kurulup “Gazi Terbiyesi Enstitüsü” adı altında faaliyete geçmiştir.



## CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR



Muhafız Gücü Spor Kulübü'nün bisiklet takımı

gönderilmişlerdi. Atatürk bu kursa subayların da katılmalarını özellikle arzulamıştı. Bu nedenle kursa katılıp başarı sağlayan subaylar da, askeri okullarda modern beden eğitiminin ilk tatbikatçıları olabilmeleri için Avrupa'ya ihtisas eğitimine yollanmışlardı.

Ankara'da kurulan Gazi Terbiye Enstitüsü'nün beden eğitimi bölümü için Almanya'dan Kurt Dainans (Kört Daynans) adında bir uzman öğretmen getirilmiş ve bu bilgili hoca tarafından, bu enstitünün beden eğitimi bölümü faaliyete geçirilmiştir. Bu sırada ihtisas için Avrupa'ya gönderilmiş bulunan asker ve sivil beden eğitimi öğretmenleri de yurda dönmüş, böylece genç Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk beden eğitimi öğretim kadrosu kurulmuştur.

Türk sporcusunun temelini oluşturacak beden eğitimi ve spor uzmanları kadrosunun düzenlenmesine çalışılırken Türk sporu da ciddi olarak ele alındı. Bu dönemde Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı, Türk sporunun ilk örgütü olarak kurulmuş ve faaliyete geçmiştir.

Türk sporunun iki büyük örgütünün, "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı" ile "Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi"nin başında bulunan iki değerli spor adamı, İttifak başkanı Ali Sami (Yen) Bey ile komite genel sekreteri ve Uluslararası Olimpiyat Komitesinin Türkiye temsilcisi Selim Sırrı (Tarcan) Bey bir araya gelip Türkiye'nin 1924 Paris Olimpiyatları'na katılması gerektiğine karar verdikleri zaman, Türkiye Cumhuriyeti henüz ilk aylarını yaşıyordu.

Avrupa'nın en güçlü devletlerine karşı yaptığı savaşlardan yeni çıkmış olan Türkiye'nin, bu büyük organizasyona katılmakla, yalnız sportif açıdan değil, politik açıdan da büyük yarar sağlayacağı muhakkaktı. Ancak ne ittifak ne de komite, böylesine bir masrafı karşılayabilecek parasal güce sahip değildi. Bu konuda hükümetten yardım istenilmesi uygun görüldü. Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin de parasal yönden ciddi sıkıntılar içinde bulunduğu muhakkaktı. Buna rağmen, Atatürk'ün emir ve direktifleriyle Türk sporu için bir yardım yapılmış, yine aynı tarihli (16 Ocak 1924) Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile, 1924 Paris Olimpiyatları hazırlıkları için "şimdilik" kaydıyla 17.000 lira, Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Merkez-i Umumiyesi emrine verilmişti. Bu kararnamenin altında Bakanlar Kurulu üyeleri ile birlikte toplantıya başkanlık eden, Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'in de imzası bulunuyordu.



### Arastır - Paylaş

Mustafa Kemal Atatürk'ün sporla ilgili söylediği sözlerini ve anılarını araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşıp okul panosunda sergileyiniz.



Ali Sami Yen



### Yorumlayalım

Atatürk'ün aşağıdaki sözünü yorumlayınız.

"Bütün millet ve memleket evlatlarını sportmen yapabilmek için sarf edilen çalışmanın ehemmiyet ve kutsiyeti aynı derecede kıymetli ve mühimdir."

### ATATÜRK VE GÜREŞ

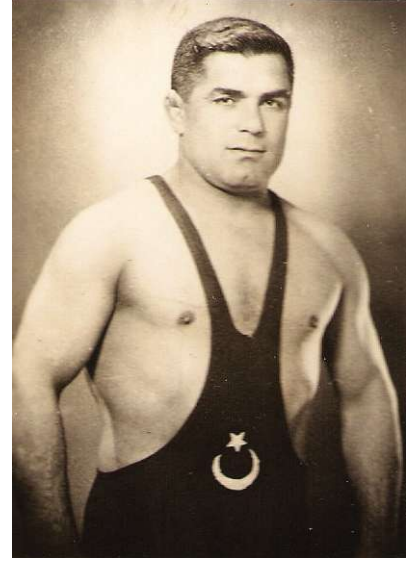
Atatürk, sporlar arasında en çok güreşi severdi. Güreşi çok sevmesinin nedeni söylemiş olduğu şu sözde gizliydi. "Güreş şudur: Kuvvet ve zeka oyunu. Bu iki üstün varlık insanda birleştiği vakit ancak büyük işler görülebilir."

Atatürk'ün güreşle ilgili anıları fazladır. Onu ya radyodan güreş müsabakasını dinlerken ya da ağır siklet güreşçisi Çoban Mehmet'e "Sen herkesi kolayca yeniyorsun, seninle güreş tutsak beni yenebilir misin?" diye şakalaşırken veya bir ameleyle güreşirken görmek mümkündür. Yine bir anısında; Güreş Federasyonu Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğini yapmakta olan eski futbol hakemi ve spor yazarı Veli Necdet Arıç, bir süre Güreş Federasyonu Asbaşkanlığı görevinde de bulunan ünlü futbol adamımız Orhan Şeref Apak'tan dinlediği bir anıyı "Atatürk ve Güreş" adlı eserinde şöyle dile getirir:

"Büyük Atatürk'ün ölümünden çok az önce idi. 1938 yılının başlarında Cevat Abbas Güreş Federasyonu Başkan, ben, ikinci başkan ve genel kaptan bulunuyorduk. Serbest stildeki güreş memleketimizde iyice tutunmuştu. Biz o yıllarda serbest ve Greko-Romencilerimizi karşı karşıya getirerek iddialı bir müsabaka tertiplemiştik. Müsabakalar serbest stilde yapılacaktı. Her yönden iddialı olan bu müsabakayı, güreş sporuna büyük ilgi duyan ve güreşçileri her vesileyle koruyan Atatürk de şereflendirmişlerdi.

Halkevi salonunda yapılan müsabakalara rahmetli Yaşar Doğu ile Celal Atik de katılmışlardı. Atatürk'ün huzurunda yapılan ve büyük alaka gören müsabakalar Atatürk'ü çok memnun etmişti. Müsabakaların sona ermesi üzerine yöneticileri ve güreşçileri huzurlarına davet ederek bütün güreşçilerle teker teker meşgul oldular. İş ve aile yaşantıları hakkında kendilerinden bilgi aldılar. Bize dönerek:

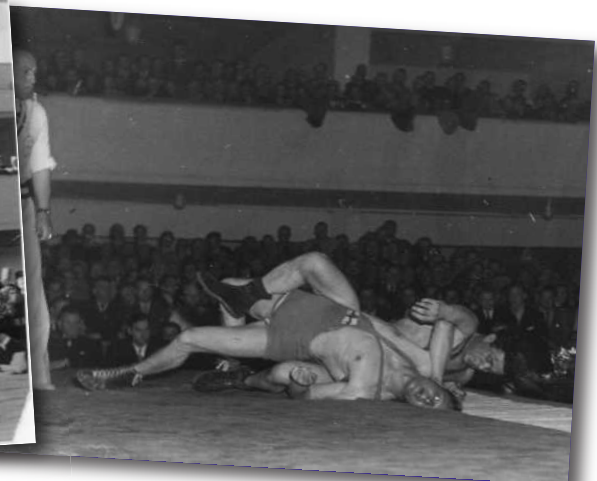
- Serbest ve Greko-Romen güreşçilerin müsabakalarını izledim. Benim bu husustaki kanaatim, serbest güreşin bizim bünyemize daha yatkın olduğudur. Bunun üzerine de ısrarla çalışın, göreceksiniz bir gün gelecek şampiyonluklar bir birini kovalayacaktır. Buyurdular."



Yaşar DOĞU



Celal Atik



### Yorumlayalım

Atatürk'ün aşağıdaki sözünü yorumlayınız.

"Güreş, şudur: Kuvvet ve zekâ oyunu. Bu iki üstün varlık insanda birleştiği vakit ancak büyük işler görülebilir."



## CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR

### ATATÜRK VE DİĞER SPOR DALLARI

#### Atatürk ve Binicilik

Ata ve atçılığa özel bir merak ve sevgisi yanında iyi bir binici de olan Atatürk, yurttan atçılığı ve yarışçılığı daima özendirdi. Yakınlarını da bu konuya ilgi göstermeye neredeyse zorladı. Bu da atçılığın ve yarışçılığın lehine olmuştu. Onun bu yoldaki emir ve direktifleriyle Türk atlı sporları olumlu bir gelişme kaydetmişti.

Onun yüce adına Gazi Koşusu düzenlenmektedir. Öte yandan Atatürk'ün Hipodrom'a gelerek at yarışlarını izlemesi de memleketimizde yarışçılığın inkişafı konusunda en büyük teşviki teşkil etmiştir. Ankara'da bulunan hipodrom da Atatürk'ün emir ve direktifleriyle inşa edilmiştir.

Türkiye'de atçılığı ve yarışçılığı teşvik amacıyla kurulan "Yarış Islah Encümeni" de Atatürk'ün büyük desteğini görmüştü. Bu encümenin vaki ricası üzerine adına bir Gazi Koşusu'nun ihdas edilmesine severek izin vermiş (1926) ve böylece Türk yarışçılık dünyasının en önemli klasik koşusu halini almış bulunan Gazi Koşusu, 1927 yılından bu yana Türk yarışçılığına renk katmıştır.



#### Atatürk ve Okçuluk

Büyük Atatürk, Türk'ün geleneksel sporlarından biri olan okçuluğa karşı da büyük bir ilgi göstermişti.

1937 yılında, Atatürk'ün emir ve direktifleriyle okçuluğun canlandırılması, gelişmesi ve eski şöhretine yeniden kavuşması amacıyla çalışmalara başlanmıştır. Bu çalışmalarda, ünlü kemankeş Tozkoparan Mir-i Alem Ahmed Ağa'nın soyundan gelen iki eski ve ünlü okçumuz İbrahim Özok ile Bahir Özok kardeşler ile II. Sultan Mahmud devrinin ünlü kemankeşlerinden olup yine tarihlerde ilk okçuluk kitabını yazan Mustafa Kant (Kemankeş Mustafa)'nın torunlarından Vakkas Okatan ve bu ata sporuna gönül vermiş kişilerden Prof. Necmeddin Okyay ve Hafız Kemal Gürses ve değerli tarihçi Halim Baki Kunter'in payları pek büyük olmuştu. Beyoğlu Halkevi bünyesinde kurulan Ok Spor Kurumunun tertiplediği okçuluk yarışmalarıyla bu yolda önemli girişimlerde bulunurken gençlerden de büyük ilgi görmüştü.

Kızılı erkekli 30 kadar genç okçuyla birlikte çalışan eski ünlü okçular, bu sporu yeniden ihya ederlerken büyük emekler sarfıyla bir de Ok Spor Kurumu Müzesi kurulmuştu. Bu müze, Türk okçuluk tarihine ait paha biçilmez eserler ve hatıralarla donatılmıştı.

Atatürk, hastalığının hızla ilerlediği bir döneme rastlamasına rağmen bu kulübün faaliyetleriyle yakından ilgilenmişti. Okçuluğun canlanması gelişmesi ve eski şöhretine yeniden kavuşmasını yürekten arzulamıştı.



Cumhuriyetin ilk yıllarında okçuluk

### Atatürk ve Deniz

Büyük Atatürk'ün yaptığı üç spor olduğu söylenebilir. Askerlik hayatında başladığı ve ömrünün son yıllarına kadar fırsat buldukça sürdürdüğü binicilik bunlardan biridir. Diğerleri, İstanbul'da geçirdiği yaz tatillerinde devamlı olarak uğraştığı yüzme ve kürek sporlarıdır.

Yaz aylarında, Florya Köşkünde istirahatta bulunduğu günlerde sandala binerek kürek çekmekten çok hoşlandığı bilinir.

Büyük Atatürk, İstanbul'da bulunduğu yaz aylarında özellikle Moda Koyu'nda yapılan yelken ve kürek yarışlarını "Acar" motorundan veya "Ertuğrul" yatından izlerdi. Başta 1 Temmuz Denizcilik ve Kabotaj Bayramı'nda Moda Koyu'nda yapılan büyük deniz sporları şenlikleri olmak üzere, önemli yarışma günleri "Acar" motorundan veya "Ertuğrul" yatı erkenden Moda Koyu'na gelip demirler, Atatürk ve beraberindeki-ler bütün günü burada yarışları izleyerek geçirirlerdi.

Yarışmalar veya deniz şenlikleri başlayacağı saatte "Acar" motoru veya "Ertuğrul", Atatürk'ün yarışları en iyi şekilde izleyebileceği yere gelirdi. Büyük kurtarıcının yarışları izlemeye gelişi denizciler için de ayrı bir heyecan ve gurur vesilesi olurdu.

Yarışmalara katılacak teknelerin cumhurbaşkanlığı yatı veya motoru önünden geçerken Atatürk'ü selamlayışları o güne bambaşka bir renk katardı. Atatürk, kendisini selamlayan sporculara küpeşte kenarından mukabelede bulunarak onlara en büyük teşviki verirdi.



Atatürk Florya'da

Yarışmalar sona erdikten sonra cumhurbaşkanlığı yatı veya motoru Moda Koyu'ndan demir alarak Florya istikametinde yola çıkarken koyu dolduran yelkenliler ve kayıklarda bulunanlar tarafından sevgi gösterileri arasında uğurlanır ve bu tekneler Atatürk'ün yatının arkasından Moda Burnu açıklarına kadar sevgi konvoyu halinde giderlerdi.

Atatürk 1937 yılında Fenerbahçe ve çevresindeki gezinti ve denetlemeleri sırasında Fenerbahçe Burnu'nun Kalamış Koyu'na bakan kıyılarını beğenmiş ve buradaki köhne mendireğin derhal onarılması; Fenerbahçe kıyılarının gençliğin deniz sporlarıyla uğraşacağı bir merkez hâline getirilmesi doğrultusunda ilgililere emirler vermişti.

Fenerbahçe Burnu'nun Kalamış Koyu'na bakan kıyılarının bu amaçla değerlendirilmesi ancak onun ölümünden sonra kendiliğinden doğan bir gereksinimle mümkün olabilmisti.

Bu kıyıda bugün İstanbul Yelken Kulübü, Fenerbahçe Spor Kulübü ve Galatasaray Spor Kulübü'nün deniz sporları tesisleri sıralanmaktadır. Yan yana sıralanan bu üç tesis bugün Atatürk'ün bu kıyıları hakkındaki arzusunu dile getirmiş olmanın huzur verici tablosunu oluşturuyor.

### ATATÜRK VE HALKEVLERİ

Türk Ocaklarının yerine kurulan halkevleri Atatürk'ün emir ve direktifleri ile çeşitli kültürel faaliyetleri ile birlikte önemli spor merkezleri hâlini almıştı. 19 Şubat 1932 günü kurulan ilk on dört halkevini zamanla diğerleri izlemişti. Halkevleri örgütü içinde sportif alanda en büyük faaliyeti başta İstanbul olmak üzere Ankara ve İzmir'deki halkevleri gösterdi.

Halkevleri bulundukları çevrelerin şartlarına göre spor programı yaparak olumlu çalışmalarda bulundular. Gençlerin spor yapabilme imkânı bulunduğu halkevlerinde beden eğitimi öğretmenleri ve kendi alanlarında ün yapmış birçok yönetici ve sporculardan da yararlanıldı. Halkevleri genel olarak atletizm, avcılık, basketbol, bisiklet, boks, jimnastik, cirit, dağcılık, eskrim, masa tenisi, kayak, kürek, okçuluk, voleybol, yelken, yüzme ve benzeri spor dallarında faaliyet göstermiştir.



Ankara Halkevi



## CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR



### TÜRKİYE'DE MODERN SPORUN VE OLİMPİZMİN DOĞUŞU



#### Hazırlık Çalışması

Spor felsefesi denilince aklınıza ne geldiğini açıklayınız.

Olimpizm, spor olayının temel özelliklerinden hareketle, ortaya koyulmuş bir dünya görüşü ve yaşam anlayışıdır.

Olimpiyat oyunları, olimpik ilkelere (Olimpik Anlaşma /Olympic Charter'da belirlenmiş) göre düzenlenirler. Olimpiyat oyunlarının amacı olimpizmin içinde bulunan dostluk, kardeşlik, mükemmellik, daha iyi ve güzele ulaşmak, her türlü dil, din, ırk, politik görüş ve benzerlerinin üzerinde yaşayabilmeyi insanlara anımsatmak ve yaşatmak amacıyla düzenlenir. Bu nedenle olimpizm, olimpiyat oyunlarının temel anlayışıdır.

Ülkemizde spor felsefesi ilk kez 11–12 Kasım 1990 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde düzenlenen "Türk Alman Kültür Diyalogunda Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar" isimli sempozyumla başlamıştır.

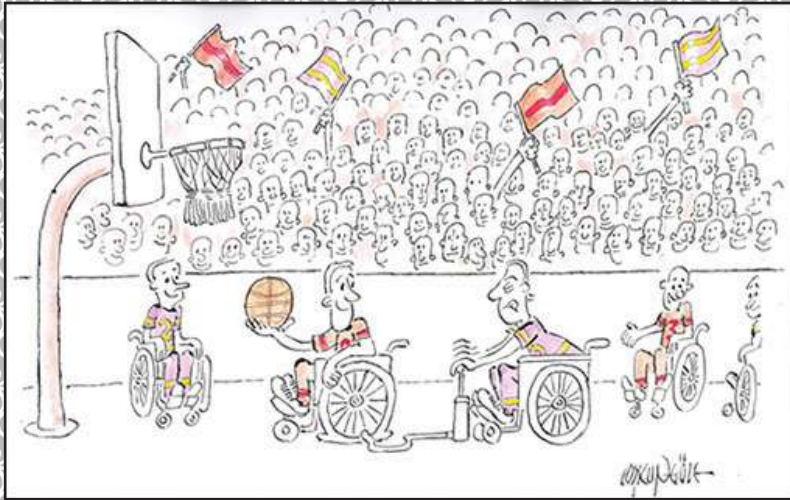
Böylece yapılmakta olan spor felsefesi çalışmaları ilk kez Doç.Dr. Atilla Erdemli'nin öncülüğünde derli toplu bir tartışma ortamına girmiş ve kitaplaştırılmıştır. Günümüzde bazı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında spor felsefesi dersi lisans düzeyinde verilmektedir.



### TÜRKİYE MİLLÎ OLİMPİYAT KOMİTESİ

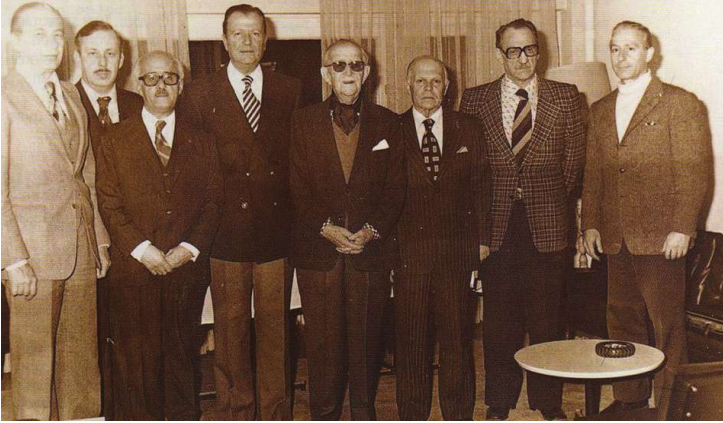


#### Hazırlık Çalışması



Coşkun GÖLE - 9. Ulusal ve Uluslararası Fair Play Karikatür Yarışmasında Büyükler Birincisi seçilen karikatür

1. Ülkeler için olimpiyatlarda başarılı olmak niçin önemlidir?
2. Ülkeler olimpiyatlarda başarılı olmak için ne tür kurumsallaşmaya gitmektedirler?
3. Spor bir siyaset aracı olarak kullanılmakta mıdır? Kullanılıyorsa nedenlerini söyleyiniz.
4. Fair playin anlamı ve önemi hakkında bildikleriniz söyleyiniz.



Elli yıla yakın süre içinde, IOC'nin (Uluslararası Olimpiyat Komitesi) Türkiye Temsilcisi olarak görev yapmış Suat Erler, Turgut Atakol ve Sinan Erdem, Türk Milli Olimpiyat Komitesi'nde yer almış dava arkadaşları ile birlikte. (Soldan sağa) Vahit Çolakoğlu, Sinan Erdem, Haluk San, Jerfi Fıratlı, Burhan Felek, Suat Erler, Turgut Atakol ve Güner Frik

### TMOK'UN AMAÇLARI

Türkiye Millî Olimpiyat Komitesinin temel görevi olimpik antlaşma kuralları çerçevesinde ve temel ilkeler doğrultusunda olimpik hareketin ve sporun geliştirilmesini sağlamaktır. Komite bu amaçla;

- Olimpiyat ve benzeri oyunlar Türkiye'nin bir kentine verildiği takdirde, bu oyunları ilgili makamlarla iş birliği yaparak düzenler.
- Uluslararası kuruluşlara tescilli Türk spor federasyonları ile Uluslararası Olimpiyat Komitesi ve diğer ülkelerin millî olimpiyat komiteleri arasında bağlantı kurar ve iş birliği yapar.
- Olimpiyatlara ve benzeri oyunlara katılacak

Türk sporcularının olimpik liyakatlerini ve müsabakalara katılma yeteneklerini inceleyip onaylar, olimpiyat ya da benzeri oyunların kabilelerini oluşturur, yönetir ve bu amaca uygun olarak her türlü gereksinimleri karşılar ve tüm denetimleri yapar.

- Olimpiyat işlerinden ötürü spor federasyonları arasında çıkabilecek anlaşmazlıkları kesin sonuca bağlar.
- Spor federasyonlarının olimpiyat ve benzeri oyunlara katılabilmelerini kolaylaştıracak önlemler alır, uyarılarda bulunur.
- Türkiye'nin olimpiyat ya da benzeri oyunlara katılmasını, bunların Türkiye'de düzenlenmesi hâlinde ise gerçekleşmesini sağlamak amacıyla ilgili resmî kuruluşlardan yeteri kadar parasal olanak ve özel kişiler ile kuruluşlardan da yardım isteğinde bulunur. Halka açık kampanyalar düzenler.
- Olimpik düşünce ve olimpik hareketi gerçekleştirmek amacıyla her türlü yayını yapar, yaptırır, toplantılar düzenler.
- Gerekli gördüğü hâllerde Uluslararası Olimpiyat Komitesine, olimpik hareket ve olimpiyat oyunlarının düzenlenmesi ve yönetilmesi konularında önerilerde bulunur.
- Yılda bir kez "Olimpik Gün" adı altında spor, kültür ve sanatı özendiren etkinlikler düzenler.
- Ülkemiz kentlerinden herhangi birinin olimpiyat oyunlarını düzenlemeye aday olması halinde, bu yoldaki girişimi uygun gördüğü takdirde, ilgili kentin yetkili makamı aracılığıyla yapılacak başvuruyu onaylar, oyunların Uluslararası Olimpiyat Komitesini tatmin edecek şekilde ve öngördüğü koşullar çerçevesi içinde düzenleneceğini garanti eder.
- Türk sporunun kalkınmasına yönelik eğitim vb. çalışmalar yapar.
- Doping konusunda yapılan çalışmaları destekler ve alınan önlemleri denetler.



10-24 Ekim 1964 tarihleri arasında Japonya'nın başkenti Tokyo'da düzenlenen oyunlarda Türk sporcuların geçişi

### TMOK'UN GÖREVLERİ

Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi Tüzüğü'ne göre kuruluşun ilke ve görevleri şunlardır:

- Türk toplumu bireylerinde spor bilincini ve ruhunu oluşturmak,
- Sporun kitlelere yayılmasını ve geliştirilmesini sağlamak,
- Olimpiyat ideali çerçevesi içinde spor yapma fikrini aşılacak ve bu fikrin gelişerek yaygınlaşmasını, kuvvetlenmesini ve korunmasını temin etmek,
- Sporcuların olimpik liyakat esaslarına uygun surette hareket etmelerini sağlayacak önlemler almak,
- Konusu ile ilgili araştırmalar yapmak ve yaptırmak,
- Her türlü politik, ekonomik, dinsel etkinin dışında, bütünüyle bağımsız ve özerk olarak çalışmalarını sürdürmek.





### Yorumlayalım

TMOK'nın amaç ve görevleri bakımından ülkemiz için önemini yorumlayınız.

### TMOK YÖNETİM KURULU

Temel görevi, TMOK'nin faaliyetlerinin amaca uygun bir şekilde oluşturularak düzenli bir biçimde sürdürülmesini teminen, Yönetim ve Yürütme faaliyetlerini ilgili yasalar, tüzük ve yönetmelikler ile Uluslararası Olimpiyat Komitesince öngörülen esaslar ve genel kurulda alınan kararlar doğrultusunda gerçekleştirmek olan yönetim kurulunun başlıca görevleri şunlardır:

- Derneğin yönetim ve yürütme organı olup, TMOK'un yasal temsilcisidir.
- Dernek organları arasında işbirliği sağlar.
- Muhasebe defter ve kayıtlarının yasaların öngördüğü esaslar doğrultusunda tutulmasını temin eder ve her çalışma dönemi sonunda düzenlenen bilanço ve gelir gider tabloları ile, konsey'in de görüşlerini alarak gelecek yıl için düzenlenmiş bulunan bütçeyi genel kurulun onayına sunar.
- Konseyde görüşülüp karara bağlanmış olan olimpiyat ve benzeri oyunlara katılmaları uygun görülen spor dalları kafiyelerini, spor federasyonlarının bağlı bulunduğu kuruluşun başkanlığı ile birlikte saptar.
- Olimpiyat ve benzeri oyunlara katılacak kişileri seçer ve bu konuda konseyin onayını alır.
- Sicil kurulunun, TMOK'a üye olma isteğinde bulunan adayların başvuruları hakkında almış bulunduğu kararları en geç 30 gün içinde onaylar veya reddeder.
- Dernekler Yasası ve tüzük hükümleri uyarınca TMOK üyeliğinden çıkartılması gerekenler hakkında sicil ve disiplin kurulunun raporu üzerine karar verir.
- Yönetim kurulu üyeliklerinden boşalacak yerlere yedek üyeleri oy sırasına göre çağırır.
- Tüzüğün ilgili maddelerinde belirlenen esaslar doğrultusunda genel kurulu olağan ve gerektiğinde olağanüstü toplantıya çağırır, bu toplantılara ait gündemi hazırlar.
- Sporla, olimpiyat ve benzeri oyunlarla ilgili her türlü yayının gerçekleştirilmesini sağlar.
- Tüzükte yapılmasına gerek duyulan değişiklik önerilerini, konseyin de görüşlerini alarak gerekçeleri ile birlikte genel kurulun onayına sunar.
- İstek hâlinde amaca uygun kuruluşlara katılmak üzere temsilci seçer ve gerektiğinde alt komisyonlar kurar ve bunlara yetki ile birlikte parasal olanaklar sağlar.
- Genel kurulda alınan kararların yürürlüğe konulmasından sorumlu olup genel kurul tarafından verilen diğer görevleri yapar.



### Arastır - Paylaş

Türkiye'nin üye olduğu uluslararası spor örgütleri hakkında araştırma yaparak arkadaşlarınızla paylaşınız.



TMOK'nın 100. yılı

Yönetim kurulu üyelerinin görev yetki ve sorumlulukları şunlardır:

**Başkan:** Derneğin tüm faaliyetlerinin yöneticisi ve sorumlusudur. Yönetim kurulu ve konsey toplantılarına başkanlık eder. Dernek adına her türlü evrakı imzalamaya yetkilidir.

**Genel Sekreter:** Başkanla birlikte derneğin tüm faaliyetlerinin yöneticisi ve sorumlusudur. Dernek adına her türlü evrakı imzalamaya yetkilidir.

**Başkan Yardımcıları:** Başkanın bulunmadığı durumlarda birinci başkan yardımcısı, onun da yokluğunda ikinci başkan yardımcısı başkana vekâlet eder.

Genel Sekreter Yardımcıları: Genel sekretere görevlerinde yardımcı olur ve belirli konularda yönetim kurulunca saptanan görevleri yerine getirirler.

Sayman Üye: Dernek gelirlerinin toplanmasından, gerekli belgelerin usulüne göre düzenlenmesinden ve yasaların öngördüğü defterlerin tutulmasından sorumludur.

Diğer Üyeler: Yönetim kurulunun diğer üyeleri arasından

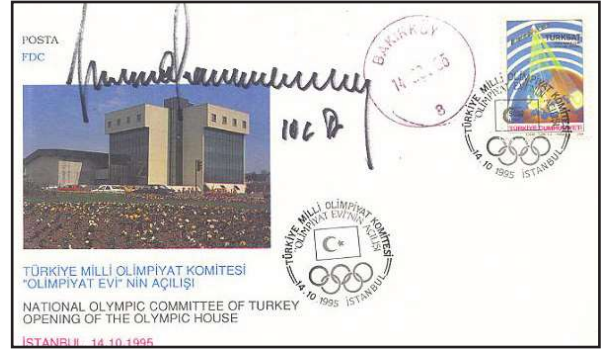
- Bir üye pazarlama çalışmalarından,
- Bir üye TMOK üyeleriyle ilişkilerden,
- Bir üye hukuki ilişkilerden,
- Bir üye yeni projelerden,
- Bir üye protokol, davet ve toplantı düzenlemelerinden sorumlu olmak üzere görevlendirilir.

Derneğin parasal sorumluluğunu gerektiren işlemler başkan, başkanın bulunmadığı durumlarda kendisine yetki verilen başkan yardımcılarında biri ile genel sekreter ve sayman üyeden herhangi birisinin ortak imzalarıyla geçerlilik kazanır. Aksi hâlde TMOK sorumlu tutulamaz. Sadece alındı makbuzlarında başkan, genel sekreter ve sayman üyeden birinin imzası yeterlidir.

### TÜRKİYE MİLLÎ OLİMPİYAT KOMİTESİ GENEL KURULU

Temel görevi, karar verme yetkisinin ilgili yasalar ve tüzük hükümleri uyarınca derneğin diğer organlarına bırakılması mümkün olmayan konularda karar almak olan, derneğin en üst düzey karar organı Genel Kurul'un başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

- TMOK organlarının asıl ve yedek üyelerini seçer.
- Dernek tüzüğünde gerekli görülen değişikliklerin ve değişikliklerle ilgili düzenlemelerin ve ayrıca TMOK faaliyetlerinin düzenli bir biçimde yürütülmesini temin edecek olan iç mevzuatın oluşturulmasını, yürürlüğe konulmasını veya yürürlükten kaldırılmasını sağlar.
- Dönem faaliyetleri ve sonuçları ile ilgili olarak yönetim ve denetleme kurulları tarafından düzenlenen raporları inceler ve bu kurulların aklanmaları konusunda gerekli kararları alır.
- Yönetim kurulu tarafından bir sonraki faaliyet dönemi için hazırlanan bütçenin aynen ya da değiştirilerek uygulanmasına karar verir.
- TMOK için gerekli taşınmaz malların satın alınması veya yapımı ile elden çıkartılmasına gerek duyulan mevcut taşınmazların satılması konularında karar alır. Bu konuda yönetim kuruluna yetki verir.
- Konsey ve yönetim kurulu tarafından görüşülmesi istenilen konuları görüşüp karara bağlar.
- Yönetim kurulu ve konsey kararı ile üyelik sıfatları kaldırılan üye ve fahri üyeler ile temsili üyelerin yapacakları itirazları görüşüp karara bağlar.
- Derneğin uluslararası faaliyette bulunması, yurtdışındaki kuruluşlara katılması ya da ayrılması konularında karar alır.
- Derneğin feshine karar verir.
- Mevzuatta ve bu tüzükte genel kurul tarafından yapılacağı belirtilen diğer görevleri yapar.





## CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR

### TMOK'UN KONSEYİ

Konseylar, en az dört ayda bir toplanır. Gerek duyulması halinde, başkanın daveti üzerine daha kısa süreli zaman aralıkları ile de toplanabilir. TMOK başkanı aynı zamanda konseyin de başkanıdır ve toplantıları yönetir. Başkanın bulunmadığı zamanlarda toplantılar TMOK başkan yardımcılarının birisi tarafından yönetilir. Konseyin sekreteryasını TMOK genel sekreteri ve yardımcıları yürütür.

Konseyların görevleri şunlardır.

- Olimpiyat ve benzeri oyunlarda katılınması uygun görülen spor dallarını ve yarışmaların türlerini belirlemek.
- İlgili federasyonların öneri ve belgelemesi üzerine, katılacak sporların olimpiik liyakatlarını, uluslararası olimpiyat komitesi antlaşmasına göre inceleyerek onaylamak.
- Olimpiyat ve benzeri oyunlara katılacak kabileleri düzenlemek.
- Olimpiyat ve benzeri oyunlara katılacak TMOK temsilcilerini yönetim kurulunun teklifi üzerine onaylamak veya reddetmek.
- Olimpizmi, olimpiik hareketi, TMOK ismini ve amblemini savunmak ve korumak hususunda önlemler almak.
- Federasyon kurullarınca konseye seçilen temsili üyeleri kabul veya reddetmek.
- Hazırlanacak tüzük değişikliklerine ait tasarılar ile yönetim kurulu tarafından gerek duyulan hususlar hakkında görüş bildirmek.

### TMOK'UN KOMİSYONLARI

#### Spor ve Çevre Komisyonu

Spor yoluyla çevre konusunda bilincin oluşturulmasına katkıda bulunmak amacıyla eğitici yayınlar hazırlamaktadır.

#### Fair Play Konseyi

TMOK, Türkiye'de fair play olgusunun yaygınlaştırılması amacıyla her yıl verdiği fair play ödülleri ile fair play'i ülkemizde bir yaşam tarzı olarak benimsetmek yolunda önemli katkılarda bulunurken, fair play karikatür yarışmasıyla gençlerin sanat ve spor işbirliği yoluyla fair play'i benimsemeleri için çalışmaktadır. Fair play komisyonu Avrupa Fair Play Konseyi üyesidir.



#### Eğitim Komisyonu

Antrenör ve yöneticilerimizin sürekli eğitimlerine yardımcı olmak amacıyla eğitici dokümanlar hazırlamaktadır.

#### Filateli Numuzmatik Komisyonu



Olimpizm ve olimpiik hareketi anlatmak ve yaygınlaştırmak amacıyla, uluslararası ve ulusal sergilere katılmakta ve PTT ile işbirliği yaparak olimpiyat oyunları ve ülkemizde yapılan çeşitli uluslararası şampiyonalar anısına pul ve posta kartı basımının gerçekleştirilmesine öncülük etmektedir.

## Kültür ve Sanat Komisyonu

Okullar arası kompozisyon ve resim yarışmaları düzenleyerek çocuk ve gençlere olimpizmi aşılama amacıyla çalışmalarını sürdürmektedir.

## Olimpik Akademi Komisyonu

Olimpizmin yaygınlaştırılması amacıyla ilköğretim okulları 4. ve 5. sınıflara olimpizm konulu seminerler düzenlemektedir. Uluslararası akademi tarafından her sene Olimpia'da düzenlenen seminerlere, üniversiteler ve yüksek spor okullarından seçtiği öğrencileri göndermektedir.

## Spor Hukuku Komisyonu

Ülkemiz sporuna yararlı olacak şekilde dokümanlar hazırlamak amacıyla, başta Avrupa olmak üzere dünya spor hukukunu derinlemesine araştırarak çalışmalarını yürütmektedir.

## Sporcu Komisyonu

Bu komisyon, sporcuları, doping ve dopingin tehlikeleri ile risk taşımayan ilaçlar konusunda bilgilendirmek, yasak ilaç kullanmalarını önleyecek bilinci oluşturmak, her federasyonun kendi bünyesinde sporcu komisyonu kurması için girişimlerde bulunmak, millî sporcuların spor kariyerlerinin bitiminden sonra normal hayata uyum sağlamaları aşamasında devlet ve ilgili kuruluşlarla işbirliği konularında çalışmalar başlatmak ve millî sporcuların yabancı dil öğrenmelerini teşvik etmek amacı ile çalışmaktadır.

## Sağlık ve Antidoping Komisyonu

Ülkemizde dopinge mücadele konusunda eğitim çalışmaları yapmakta ve Doping Kontrol Merkezinde çalışan personeli, eğitim ve gelişimlerine yardımcı olmak amacıyla yurt dışında kurs ve kongrelere göndermektedir.



## Ücretsiz Spor Okulları Komisyonu

Ücretsiz spor okulları, maddi imkânsızlıklar ve tesis yetersizliği nedeni ile spor yapma imkânından yoksun olan çocuklara ve gençlere bu olanakları sağlamaktadır.

### ? Cevaplayalım

Yaşadığınız ilde ücretsiz spor okulları var mı? Bu okulların faydaları nelerdir?







### Hazırlık Çalışması

1. Dünyadaki önemli spor organizasyonları hakkında bildiklerinizi söyleyiniz.
2. Ülkemiz bu organizasyonlardan hangilerine katılmaktadır? Bu organizasyonlardaki başarılarımız hakkında bildiklerinizi söyleyiniz.
3. Ülkemizin düzenlediği uluslararası organizasyonlar hangileridir? Bu organizasyonların ülkemize katkıları hakkında bildiklerinizi söyleyiniz.
4. Olimpiyatlar hep "barış"la anılır, sizce de olimpiyatların böyle bir özelliği var mı?

TMOK, olimpiik antlaşmadan aldığı bütün hak ve sorumluluklarını etkin bir şekilde yerine getirerek, Türk gençliğinin ve her yaş, cinsiyet ve yöredeki halkının çağdaş, çok yönlü ve sağlıklı birer kişilik olarak cumhuriyet ve olimpiizm ilkelerini özümsemiş, fiziksel spor aktivitelerinin keyfine ulaşmış, barışçıl ve sorumluluk sahibi yurttaş olmalarına, dünya ile bütünleşmesini,

Spor yapma olanağının, bir insan hakkı olarak herkese sağlanmasını, Toplumun her kesiminde, yaşam boyu spor yapmanın ve sağlıklı yaşam sürdürmenin yararları konusunda, bilinç oluşturulmasını,

Bütün bireylerin spor yapılabilmesi ve her türlü fiziksel aktivitelere katılabilmesi için uygun spor tesislerinin gençliğin ve halkın kullanımına açılmasını,

Maddi imkânsızlıklar, tesis ve malzeme yetersizliği nedeni ile spor yapamayan çocuk ve gençlere imkân sağlanmasını,



Millî Halterci Sibel ÖZKAN



Engellilerin sportif ve fiziksel aktivitelere katılımını sağlayacak imkanların yaratılması ve bu konuda çalışan kuruluşlarla işbirliği yapılmasını,

Kadınların spora katılım oranlarının artırılması, spor kuruluşlarındaki yönetim ve karar mekanizmalarında kadınların temsil oranlarının yükseltilmesini,

Başta ilgili bakanlık ve Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü olmak üzere, spor federasyonları, üniversiteler, okullar, yerel yönetimler, spor kulüpleri ve sporla ilgili olarak kurulmuş vakıf ve derneklerle sıkı iş birliği yapılmasını,

İdari ve finansal açıdan özerk, siyasetten arınmış çağdaş spor yönetimi modelinin oluşturulması ve uygulamaya geçirilmesi konusunda çalışmalar yapılmasını,

Olimpiyatları düzenleme yoluyla ülke ekonomisine, tanıtımına, ihracatına, yatırımlarına, turizmne, sporuna, gençliğine ve ülkenin imaj ve prestijine katkıda bulunulmasını,

Olimpiyat oyunlarını düzenlemek suretiyle okul veya iş saatleri dışında kalan boş zamanlarını sokaklarda ve kahvehanelerde geçirmek zorunda kalan gençlerimize ve halkımıza çağdaş spor yapabilme imkanlarının yaratılması ve sporun bir yaşam biçimi hâline getirilmesini,

Ülkemizin uluslararası platformlarda yönetsel açıdan etkin bir biçimde temsil edilmesini,

Olimpiik oyunlar ve IOC (Uluslararası Olimpiyat Komitesi)'nin himayesinde düzenlenen bölgesel, kıtasal ya da dünya ölçeğindeki çok uluslu yarışmalarda ülkemizin GSM ile birlikte temsil edilmesini,

Yöneticilerimizin IOC, EOC (Avrupa Olimpiyat Komiteleri Birliği) ve Uluslararası Spor Federasyonlarının yönetim birimleri ve komisyonlarında etkin görevler alabilmeleri için her türlü çabanın gösterilmesi,

Uluslararası yarışmalarda Türk sporcularının daha yüksek performanslar elde etmesini,



Atatürk Olimpiyat Stadı

## CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR



Olimpiyat oyunları başta olmak üzere tüm uluslararası yarışmalarda, sporcularımızın başarılarının artırılması için, spor federasyonları ile iş birliği yaparak, destek olunmasını,

Antrenör, monitör ve spor lideri eğitiminin bilimsel platforma oturtulması, lisan dâhil her konuda sürekli eğitimle gelişmelerinin sağlanması,

Sporculara üst düzeyde hizmet vermesi gereken sporcu sağlığı, spor tıbbi ve doping merkezlerinin geliştirilmesi ve etkin olarak kullanılmasının yanı sıra buralarda görevli teknik kadroların sürekli eğitilerek gelişimlerinin sağlanmasını,

Olimpik antrenman merkezlerinin kurulmasına, olanlarının ise etkin hale getirilerek sporcuların bilimsel antrenman ortamına kavuşturulmasına ve ülkemizde yapımı planlanan spor tesislerinin uluslararası spor federasyonlarının standartlarına göre inşa edilmesine öncülük edilmesi ve denetlenmesi,

Olimpik hareketi desteleyecek öğelerin geliştirilmesini,

Spor ile etkileşim halinde olan çevre, hukuk, mimari, müzik, edebiyat, eğitim, kültür ve diğer sanatlarla iletişimin sağlanmasını,

Türk sporuna üstün hizmetleri geçenlerin ebediyen yaşatılacakları "Ünlüler Galerisi" ile "Spor Müzesi" tesisinin yapılmasını,

Olimpizm ve olimpik hareket konularındaki etkinlik ve çalışmaların öncülüğünün yapılmasını,

Mevcut Spor Kütüphanesi'nin geliştirilerek daha geniş kitlelerin hizmetine sunulmasını hedefler.

Başta ilgili bakanlık ve Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü olmak üzere, yukarda sözü edilen kuruluşlarla yakın iş birliği sağlanmalıdır. Böylece olimpizm idealleri ve olimpik hareketten başlayarak ülkemiz insanlarının toplu veya kişisel olarak fiziksel hareketleri (spor) sıkça yaparak bunun mutluluğuna erişmeleri sağlanacaktır. Gençliğimizin ve ulusumuzun çağdaş, çok yönlü, dengeli, çevreye saygılı ve sağlıklı birer insan olarak, cumhuriyet ilkeleri ile örtüşüp fiziksel hareket (spor) yapmanın rahatlatıcı doyumunu içinde, barışçı ve sorumluluk sahibi birer yurttaş olmalarına, önderlik edilecek, böylece onların spor ile ilgili kendi özerk iletişimlerini kurmalarının yanı sıra dünya ile bütünleşmelerine yardımcı olunacaktır.



### Bunları Bilelim

**Olimpiyat oyunlarında elde ettiğimiz başarılar:**

**İlk madalya: 1936 yılında güreş branşında Ahmet Kireççi (bronz madalya)**

**İlk altın madalya: 1936 yılında güreş branşında Yaşar ERKAN**

**Üç altın madalya: 1988, 1992, 1996 yıllarında halter branşında Naim SÜLEYMANOĞLU**

**Üç altın madalya: 1996, 2000, 2004 yıllarında halter branşında Halil MUTLU**





## CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR



### OLİMPİYATLARDA TÜRK SPORCULARIN BAŞARILARI



#### Hazırlık Çalışması

Uluslararası spor organizasyonlarında elde edilen başarıların ülke tanıtımındaki rolü nedir?



#### Araştır - Paylaş

Olimpiyat oyunlarında Türk sporcularının elde ettikleri başarılarından bazıları verilmiştir. Siz de bu güne kadar Türk sporcularının kazandıkları diğer madalyaların tümünü araştırarak arkadaşlarınızla paylaşınız.





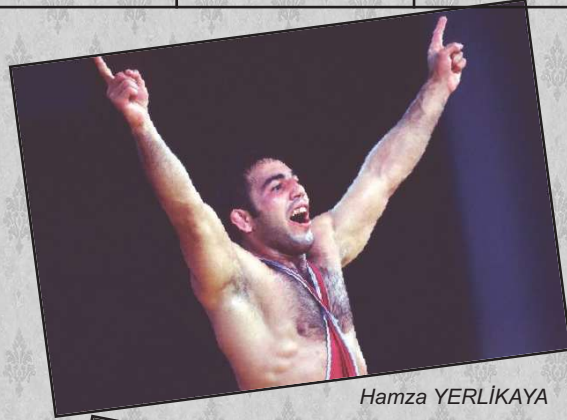
## Etkinlik

Bugüne kadar yapılan olimpiyatlarda branşlara göre aldığımız madalya sayısını branşların karşısına yazarak en fazla hangi branşta madalya aldığımızı belirtiniz. Bu branşta başarılı olmamızın sebebini açıklayınız.

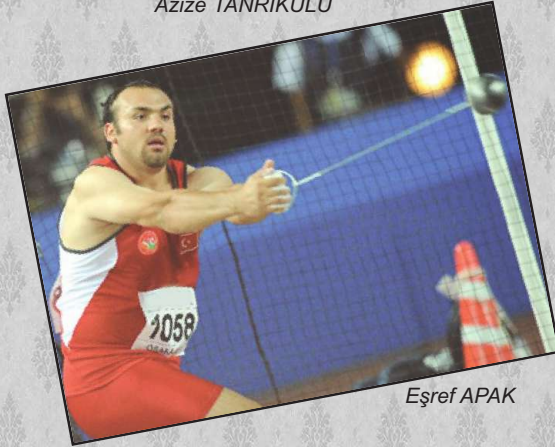
| BRANŞLAR  | ALTIN | GÜMÜŞ | BRONZ | TOPLAM |
|-----------|-------|-------|-------|--------|
| GÜREŞ     |       |       |       |        |
| HALTER    |       |       |       |        |
| JUDO      |       |       |       |        |
| BOKS      |       |       |       |        |
| TAEKWONDO |       |       |       |        |
| ATLETİZM  |       |       |       |        |
|           |       |       |       |        |
|           |       |       |       |        |



Azize TANRIKULU



Hamza YERLİKAYA



Eşref APAK



Atagün YALÇINKAYA



## Araştır - Paylaş

Olimpiyat oyunlarında kaç değişik branşta yarışılmaktadır? Araştırarak arkadaşlarınızla paylaşınız.



## CUMHURİYET DÖNEMİNDE SPOR



### Yorumlayalım

Ülkemizin olimpiyatlardaki yarışılan branşların çoğunda başarısız olmasının sebeplerini arkadaşlarınızla tartışınız.



### Etkinlik

Bugüne kadar ülkemize olimpiyatlarda en fazla madalya kazandıran sporcu kimdir? Bu sporcuyu ve kazandığı madalyaları yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....



Sindey 2000 Olimpiyat Oyunlarında Türk sporcularının geçişi





## Ölçme ve Değerlendirme

### A) Aşağıdaki cümlelerin karşısına yargılar doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

1. Ülkemizdeki ilk spor teşkilatı TİCİ'dir. ( )
2. Bilgi ve beceri kursları düzenlemek GSGM'nin görevi değildir. ( )
3. Gençlik ve spor il müdürlükleri illerde spor yapmak isteyen her yaştaki insanlar için gerekli ortamı sağlar. ( )
4. GSGM'nin, federasyonları denetleme yetkisi yoktur. ( )

### B) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun şekilde tamamlayınız.

5. Derneklerden boş zamanları değerlendirmeye yönelik olanlara ..... denir.
6. 1923 yılından 1936 yılına kadar faaliyet gösteren Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı 1936 yılında ..... adını almıştır.
7. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Gençlik ve Spor bakanı ..... dir.
8. ...., spor faaliyetlerinde bulunmak amacıyla kurularak Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescilini yaptıran derneklerdir.

### C) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

9. Aşağıdaki hangisi Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonunun kuruluşunda yer alan illerden değildir?

A) Ankara B) Trabzon C) Konya D) Samsun E) Bursa

10. Bir ilde federasyon kurulabilmesi için kaç kulübün bir araya gelmesi gerekir?

A) 5 B) 10 C) 15 D) 20 E) 25

11. Aşağıdakilerden hangisi Uluslararası Olimpiyat Komitesinin kısaltmasıdır?

A) UYK B) UOK C) OUK D) TMOK E) UEK

12. Aşağıdakilerden hangisi Atatürk tarafından izcilik şekline dönüştürülmüştür?

A) Kemankeşlik B) Trendazlık C) Küştigirlik D) Keşşafılık E) Cündilik

13. Atatürk'ün emriyle kurulan spor kulübü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Altay Spor Kulübü B) Karşıyaka Spor Kulübü C) Güneş Spor Kulübü  
D) Moda Deniz Kulübü E) Muhafız Gücü Spor Kulübü

14. Günümüzde halen devam eden Gazi koşusu ilk olarak hangi yılda yapılmıştır?

A) 1927 B) 1928 C) 1929 D) 1930 E) 1931

15. Ülkemizde her yıl yapılmakta olan Olimpik Gün Koşusunu aşağıdakilerden hangisi düzenler?

A) GSGM B) BTGM C) TMOK D) TİCİ E) UOK

16. TMOK'un en üst karar organı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Genel kurul B) Konsey C) Spor hukuku konseyi  
D) Olimpik akademi konseyi E) Eğitim komisyonu

### D) Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

17. GSGM'nin görevlerini yazınız.
18. Atatürk'ün yapmış olduğu sporları yazınız.



## ÖZELEŞTİRİ TABLOSU

*Bu üniteden önce Cumhuriyet döneminde spor hakkında*

*neleri öğrendim?*

*neleri kavrayamadım?*

*neleri biliyordum?*

*kavrayamadıklarımı nasıl öğrenebilirim?*





## Proje Çalışması

### Seçilebilecek Konular:

1. Ülkemizde tüm yaş gruplarına sporu sevdirmek ve spor yapma alışkanlığı kazandırmak için yapılacak çalışmalar,
2. Spor yapma alışkanlığı kazanmış ve spor gerekli önemi veren ülkeler ile sporda geri kalmış ülkelerin karşılaştırılması,
3. Ülkelerin Uluslar arası spor organizasyonlarında elde ettikleri başarıların ülke tanıtımındaki önemi ( Bu konular dışında ilgi duyduğunuz bir konuyu da belirleyebilirsiniz.)

**Süre:** Bir eğitim-öğretim dönemi

### Çalışma İçeriğinde Yer Alması Gereken Konu Başlıkları:

1. Projenin adı (1-10 kelime arası olmalıdır.),
2. Projenin konusu (Konu açık ve net bir biçimde ifade edilmiş olmalıdır.),
3. Proje çalışması içinde belirlenen durumun ya da sorunun ayrıntılı biçimde tanımlanması (Bu kısımda projenin amacı belirtilmekle birlikte, durum ya da sorun net biçimde açıklanmalıdır ve bu bölüm 2-3 sayfa olmalıdır.),
4. Geliştirme sürecinin açıklanması (Bu aşamada toplanan bilgilerden yola çıkarak bir ürün ortaya koymaya ya da öneriler geliştirmeye yönelik yapılanlar 10 sayfayı geçmeyecek şekilde anlatılmalıdır.),
5. Sonuç ve öneriler,
6. Kaynakça.

### Proje Hazırlanırken İzlenecek Basamaklar:

- 1.basamak: Bu aşamada, seçmeyi düşündüğünüz konuyu araştırıp araştıramayacağınıza, konuyla ilgili kaynaklara ne düzeyde ulaşacağınıza ilişkin inceleme yaparak konu seçimine hazırlık yapınız. Bu aşamada öğretmeniniz ile araştırmayı düşündüğünüz konuyu paylaşıp ondan konu belirlemede yardım alınız.
- 2.basamak: Bir önceki basamakta yaptığınız incelemeler sonucunda belirlediğiniz konunun "önemini, neden bu konuyu seçtiğinizi, hazırlayacağınız proje sonucunda neye ulaşmak istediğinizi" belirleyiniz.
- 3.basamak: Seçtiğiniz konu ile ilgili yeterli bilgiye ulaşmak amacıyla gerekli kaynaklara ulaşınız. Bu kaynaklar, gazete, dergi, kütüphane, İnternet, TV, radyo ve konuyla ilgili kaynak kişiler olabilir.
- 4.basamak: Bir önceki basamakta ulaştığınız tüm kaynaklardan elde ettiğiniz bilgilerden faydalanaarak oluşturduğunuz bilgileri metne dönüştürünüz (20 sayfayı geçmeyecek biçimde).
- 5.basamak: Ulaştığınız kaynaklardan elde ettiğiniz bilgileri değerlendirerek çözüm önerileri üretiniz. Bu çözüm önerilerini belirleme nedenlerinizi ortaya koyunuz.
- 6.basamak: Çalışmalarınızı rapor hâline dönüştürünüz.
- 7.basamak: Raporu resimler, gazete haberleri, kendi çizimleriniz, tablo ve grafiklerle destekleyerek poster haline dönüştürünüz.
- 8.basamak: Çalışmalarınızın sunumunu yapınız.

**Puanlama:** Puanlama ekte verilen proje değerlendirme ölçeği ile yapılacaktır.



## PROJE DEĞERLENDİRME FORMU

Projenin Adı :

Öğrencinin Adı Soyadı :

Sınıfı ve Numarası :

| BECERİLER                                                     | DERECELER |     |      |       |       |
|---------------------------------------------------------------|-----------|-----|------|-------|-------|
|                                                               | Çok İyi   | İyi | Orta | Geçer | Zayıf |
|                                                               | 5         | 4   | 3    | 2     | 1     |
| <b>1. PROJE HAZIRLAMA SÜRECİ</b>                              |           |     |      |       |       |
| 1. Projenin amacını belirleme                                 |           |     |      |       |       |
| 2. Projeye uygun çalışma planı yapma                          |           |     |      |       |       |
| 3. Projeyi plana göre gerçekleştirme                          |           |     |      |       |       |
| 4. İhtiyaçları belirleme                                      |           |     |      |       |       |
| 5. Farklı kaynaklardan bilgi toplama                          |           |     |      |       |       |
| 6. Proje çalışmasını istekli olarak gerçekleştirme            |           |     |      |       |       |
| TOPLAM                                                        |           |     |      |       |       |
| <b>2. PROJENİN İÇERİĞİ</b>                                    |           |     |      |       |       |
| 1. Türkçeyi doğru ve düzgün yazma                             |           |     |      |       |       |
| 2. Bilgilerin doğruluğu                                       |           |     |      |       |       |
| 3. Toplanan bilgilerin analiz edilmesi                        |           |     |      |       |       |
| 4. Elde edilen bilgilerden çıkarımda bulunma                  |           |     |      |       |       |
| 5. Toplanan bilgileri düzenleme                               |           |     |      |       |       |
| 6. Eleştirel düşünme becerisini gerçekleştirme                |           |     |      |       |       |
| 7. Yaratıcılık yeteneğini kullanma                            |           |     |      |       |       |
| TOPLAM                                                        |           |     |      |       |       |
| <b>3. SUNU YAPMA</b>                                          |           |     |      |       |       |
| 1. Türkçeyi doğru ve düzgün konuşma                           |           |     |      |       |       |
| 2. Sorulara cevap verme                                       |           |     |      |       |       |
| 3. Konuyu, dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma      |           |     |      |       |       |
| 4. Sunuyu hedefe yönelik materyalle destekleme                |           |     |      |       |       |
| 5. Sunuda akıcı bir dil ve beden dilini kullanma              |           |     |      |       |       |
| 6. Verilen sürede sunuyu yapma                                |           |     |      |       |       |
| 7. Sunu sırasında özgüvene sahip olma                         |           |     |      |       |       |
| TOPLAM                                                        |           |     |      |       |       |
| <b>4. GRUP BECERİSİ</b>                                       |           |     |      |       |       |
| 1. Grup içinde görev dağılımının yapılması                    |           |     |      |       |       |
| 2. Grup üyelerinin görevlerini yerine getirmesi               |           |     |      |       |       |
| 3. Grup üyelerinin birbirleriyle yardımlaşması                |           |     |      |       |       |
| 4. Grup üyelerinin planlamaya uygun olarak hareket etmesi     |           |     |      |       |       |
| 5. Grup üyelerinin birbirlerinin görüşlerine saygı göstermesi |           |     |      |       |       |
| 6. Grup değerlendirmesinin uygulanması                        |           |     |      |       |       |
| TOPLAM                                                        |           |     |      |       |       |
| GENEL TOPLAM                                                  |           |     |      |       |       |

## ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Öğrencinin

Adı ve Soyadı :

Sınıfı :

Nu. :

Tarih:

Bu çalışmada neler yaptım?

.....

.....

.....

Bu çalışmadan neler öğrendim?

.....

.....

.....

Bu çalışmada başarılı olduğum bölümler?

.....

.....

.....

Bu çalışmada en çok zorlandığım bölümler?

.....

.....

.....

Çalışmamı yaparken beklemediğim nelerle karşılaştım?

.....

.....

.....

.....

Bu çalışmayı tekrar yapsaydım şu şekilde yapardım:

.....

.....

.....

.....





## GRUP DEĞERLENDİRME FORMU

Grubun Adı :  
Sınıfı :

Aşağıdaki her bir ölçütün grubun ödevindeki düzeyini göz önüne alarak grubu değerlendiriniz.

| BECERİLER                                                                         | DERECELER         |              |            |               |                |
|-----------------------------------------------------------------------------------|-------------------|--------------|------------|---------------|----------------|
|                                                                                   | 1<br>Hiçbir Zaman | 2<br>Nadiren | 3<br>Bazen | 4<br>Sıklıkla | 5<br>Her zaman |
| Grup üyeleri birbirleriyle yardımlaşır.                                           |                   |              |            |               |                |
| Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerini dinler.                                  |                   |              |            |               |                |
| Grup üyelerinin her biri çalışmalarda rol alır.                                   |                   |              |            |               |                |
| Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerine ve çabalarına saygı gösterir.            |                   |              |            |               |                |
| Grubun her üyesi birbirleriyle etkileşim içerisinde tartışır.                     |                   |              |            |               |                |
| Grup üyeleri ulaştıkları sonucu birbirlerine iletir.                              |                   |              |            |               |                |
| Grup üyeleri bireysel sorumluluklarını yerine getirir.                            |                   |              |            |               |                |
| Grup üyeleri bilgilerini diğerleriyle tartışır.                                   |                   |              |            |               |                |
| Grup üyeleri birbirlerine güvenir.                                                |                   |              |            |               |                |
| Grup üyeleri birbirlerini cesaretlendirir.                                        |                   |              |            |               |                |
| Grup üyeleri söz hakkının adil bir biçimde paylaşılmasına özen gösterir.          |                   |              |            |               |                |
| Grupta birbiriyle çatışan görüşler olduğunda gruptakiler bunları tartışmaya açar. |                   |              |            |               |                |
| Çalıştıkları konuda grup üyeleri ortak bir görüş oluşturur.                       |                   |              |            |               |                |
| Grup üyeleri birlikte çalışmaktan hoşlanır.                                       |                   |              |            |               |                |
| <b>TOPLAM</b>                                                                     |                   |              |            |               |                |

**Yorumlar:**.....  
.....  
.....

## GRUP ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Grubun Adı:

Gruptaki Öğrencilerin Adları:

Aşağıdaki tabloda grubunuzu en iyi şekilde ifade eden seçeneğin altına "X" işareti koyunuz.

| TUTUM ve DAVRANIŞLAR                                       | DERECELER |       |              |
|------------------------------------------------------------|-----------|-------|--------------|
|                                                            | Her Zaman | Bazen | Hiçbir Zaman |
| 1. Araştırma planı yaptık.                                 |           |       |              |
| 2. Görev dağılımı yaptık.                                  |           |       |              |
| 3. Araştırmada çeşitli kaynaklardan yararlandık.           |           |       |              |
| 4. Etkinlikleri birlikte hazırladık.                       |           |       |              |
| 5. Görüşlerimizi rahatlıkla söyledik.                      |           |       |              |
| 6. Grupta uyum içinde çalıştık.                            |           |       |              |
| 7. Birbirimizin görüşlerini ve önerilerini dinledik.       |           |       |              |
| 8. Grupta birbirimize güvenerek çalıştık.                  |           |       |              |
| 9. Grupta birbirimizi takdir ettik.                        |           |       |              |
| 10. Çalışmalarımız sırasında birbirimizi cesaretlendirdik. |           |       |              |
| 11. Sorumluluklarımızı tam anlamıyla yerine getirdik.      |           |       |              |
| 12. Çalışmalarımızı etkin bir biçimde sunduk.              |           |       |              |
| TOPLAM                                                     |           |       |              |

Aşağıdaki soruları grubunuza göre cevaplayınız.

1. Çalışmalar sırasında karşılaştığımız en büyük problem;

.....

.....

.....

2. Problem neden kaynaklanıyordu?

.....

.....

.....

3. Grubumuzun en iyi olduğu alan;

.....

.....

.....

4. Grup olarak daha iyi olabilirdik. Fakat;

.....

.....

.....



## ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Bu form, etkinlik süresince öğrencilerin yapılan çalışmalara katılma düzeylerini gözlemeniz amacıyla hazırlanmıştır.

Ünite Adı :  
Sınıfı :

Adı – Soyadı :  
Öğrenci Nu. :

| GÖZLENECEK<br>ÖĞRENCİ KAZANIMLARI                                                    | DERECELER    |         |       |          |           |
|--------------------------------------------------------------------------------------|--------------|---------|-------|----------|-----------|
|                                                                                      | Hiçbir Zaman | Nadiren | Bazen | Sıklıkla | Her Zaman |
|                                                                                      | 1            | 2       | 3     | 4        | 5         |
| <b>1. DERSE HAZIRLIK</b>                                                             |              |         |       |          |           |
| 1. Bilgi kaynaklarına nasıl ulaşacağını bilir.                                       |              |         |       |          |           |
| 2. Ulaştığı kaynaklardan etkin bir biçimde yararlanır.                               |              |         |       |          |           |
| 3. Derse değişik yardımcı kaynaklarla gelir.                                         |              |         |       |          |           |
| 4. Derse hazırlıklı gelir.                                                           |              |         |       |          |           |
| TOPLAM                                                                               |              |         |       |          |           |
| <b>2. ETKİNLİKLERE KATILMA</b>                                                       |              |         |       |          |           |
| 1. Konu ile ilgili görüşlerini çekinmeksizin ifade eder.                             |              |         |       |          |           |
| 2. Görüşü sorulduğunda söyler.                                                       |              |         |       |          |           |
| 3. Yeni ve özgün sorular sorar.                                                      |              |         |       |          |           |
| 4. Belirttiği görüşler ve verdiği örnekler özgündür.                                 |              |         |       |          |           |
| 5. Dersi iyi dinlediği izlenimini veren sorular sorar.                               |              |         |       |          |           |
| TOPLAM                                                                               |              |         |       |          |           |
| <b>3. İNCELEME - ARAŞTIRMA - GÖZLEM</b>                                              |              |         |       |          |           |
| 1. Bilgi toplamak için çeşitli kaynaklara başvurur.                                  |              |         |       |          |           |
| 2. Kendisine verilen kaynaklarla yetinmeyip başka kaynaklardan da ödevini araştırır. |              |         |       |          |           |
| 3. İnceleme ve araştırma ödevlerini özenerek yapar.                                  |              |         |       |          |           |
| 4. Gözlemlerini dikkatli bir şekilde yapar.                                          |              |         |       |          |           |
| 5. Gözlemleri sonucunda mantıksal çıkarımlarda bulunur.                              |              |         |       |          |           |
| 6. Araştırma ve inceleme sonucunda genellemeler yapar.                               |              |         |       |          |           |
| TOPLAM                                                                               |              |         |       |          |           |
| <b>4. BİLİMSEL YÖNTEM</b>                                                            |              |         |       |          |           |
| 1. Bilinenlerden bilinmeyi kestirir.                                                 |              |         |       |          |           |
| 2. Verileri çizelgelere ve grafiklere dönüştürür.                                    |              |         |       |          |           |
| 3. Yönteme uygun deney yapar.                                                        |              |         |       |          |           |
| 4. Deney sonuçlarını doğru yorumlar.                                                 |              |         |       |          |           |
| 5. Deneye uygun rapor yazar.                                                         |              |         |       |          |           |
| 6. Deneyin sonucunu sunar.                                                           |              |         |       |          |           |
| 7. Araştırma, inceleme ve deney sonuçlarından genellemelere ulaşır.                  |              |         |       |          |           |
| TOPLAM                                                                               |              |         |       |          |           |
| GENEL TOPLAM                                                                         |              |         |       |          |           |

Öğrencinin  
Adı ve Soyadı:

Tarih:

## ÜRÜN DOSYAMIN İÇİNDEKİLER

### Çalışmalarım

### Bu çalışmayı neden sakladım?

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....





Öğrencinin  
Adı ve Soyadı:

Tarih:

## TÜRK SPOR TARİHİ DERSİ ÖĞRENCİ ÜRÜN DOSYASI

Başlık

Neden bu çalışmayı sakladım?

Bu çalışmayı neden arkadaşlarımla paylaştım?

Öğrendiklerim hakkında gösterebileceklerim nelerdir?

Bu çalışmayı tekrar yapsaydım şu şekilde yapardım:

Çalışmamı yaparken beklemediğim nelerle karşılaştım?

Benim için bu çalışmanın anlamı

## ÖĞRENCİ ÜRÜN DOSYASI (PORTFOLYO) DEĞERLENDİRME FORMU

Öğrencinin  
Adı ve Soyadı :

Sınıf :

Aşağıdaki her bir ölçütün ne düzeyde yeterli olduğunu göz önüne alarak dosyayı değerlendiriniz.

| ÖLÇÜTLER                            | Dereceler |   |   |   |   |
|-------------------------------------|-----------|---|---|---|---|
|                                     | 1         | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 1- Çalışmaların tam olması          |           |   |   |   |   |
| 2- Çalışmalardaki çeşitlilik        |           |   |   |   |   |
| 3- Çalışmaların amaca uygunluğu     |           |   |   |   |   |
| 4- Çalışmaların doğruluğu           |           |   |   |   |   |
| 5- Dosyanın düzenliliği             |           |   |   |   |   |
| 6- Harcanan çabaları gösterme       |           |   |   |   |   |
| 7- Yaratıcılığı gösterme            |           |   |   |   |   |
| 8- Çalışmaların seçiminde risk alma |           |   |   |   |   |
| 9- Öğrencinin gelişimini gösterme   |           |   |   |   |   |
| 10- Kendini değerlendirme           |           |   |   |   |   |

Yorumlar/öneriler:.....  
.....  
.....  
.....



## SÖZLÜK

### A - B - C - Ç

**bilanço:** 1-Bir kuruluşun, bir ticarethanenin belirli bir dönem sonundaki veya belirli bir gündeki taşınır ve taşınmaz varlıkları ile bunları sağlamak için kullanılan öz ve yabancı kaynakları dengeli olarak gösteren çizelge, dengelem.

**bütçe:** Devletin, bir kuruluşun, bir aile veya bir kimsenin gelecekteki belirli bir süre için tasarladığı gelir ve giderlerinin tümü. 2- Devlet ve öteki kuruluş veya toplulukların belirli bir dönem içindeki gelir ve giderlerinin oranlama niceliklerini önceden belirleyen, onaylayan ve bu işlemlerin yapılmasına izin veren kanun veya karar.

**cemiyet:** Dernek.

### D

**darülmuallim:** Öğretmen yetiştirme okulu.

**direktif:** Herhangi bir konuda tutulacak yol için üst makamlardan alt makamlara belli bir esasa dayanarak verilen buyruk, talimat.

### E

**encümen:** Cemiyet. şura. Meclis. Komisyon.

### F

**filateli:** pulculuk, posta pullarını konu edinen uğraş alanına verilen isimdir. finansal: 1-Mali; Mal ile ilgili. 2- Parasal. 3- Maliyeye ilişkin, maliye ile ilgili.

### G - Ğ - H - I

**himmet:** 1-Yardım, kayırma. 2- Çalışma, emek, gayret 3- Lütuf, iyilik, iyi davranma.

**ıslah:** 1- Düzeltme, iyileştirme 2- Bir hayvan veya bitki türünden daha iyi verim alabilmek amacıyla yapılan işlem.

### İ

**ibraz:** Ortaya koyma, gösterme, meydana çıkarma.

**ifa:** 1-Bir işi yapma, yerine getirme 2-Ödeme.

**imaj:** 1-Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, hayal, hülya. 2- Genel görünüş, izlenim. 3- Ruh bilimi Duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri. 4- Ruh bilimi Duyularla algılanan, bir uyaran söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylar, hayal.

**inkişaf:** Gelişme, gelişim.

**ittifak:** 1-Anlaşma, uyuşma, bağlaşma 2-Oy birliği.

### J - K

**kabotaj:** Bir ülkenin iskele veya limanları arasında gemi işletme işi.

**kaptanıderya:** Osmanlı Devleti'nde deniz kuvvetlerinin en büyük askerî ve idari amiri, kaptan paşa.

**komite:** Alt kurul.

**köhne:** Eskiyip yıpranmış, bakımsız kalmış.

**kutsiyet:** Kutsallık.

### L

**levant:** Osmanlı donanmasında ve kıyılarında görev yapan asker sınıfı.

**liyakat:** Layık olma, yaraşırılık, uygunluk, değim.

## M

**mazhar:** 1- Bir şeyin ortaya çıktığı, görüldüğü yer veya kimse. 2- Sıfat Bir iyiliğe erişmiş, erişen kimse.

**medeni:** Uygar.

**mendirek:** Kıyılarda dalgakıranla yapılmış liman.

**muallim:** Öğretmen.

**mukadderat:** Yazgı, Tanrı'nın uygun görmesi, Tanrı'nın isteği, kader, ezeli takdir, yazı, alın yazısı, hayat

**mübahi:** Övünen.

**müşahide:** İsbatiyecilik.

**müşavirlik:** Danışmanlık.

**mütehasşis:** Bir işin hakikatını, içyüzünü çok iyi bilen. Bir meslekte mahir olan. Has ve mahsus olan.

**müyesser:** Kolaylıkla ortaya çıkan.

## N

**numuzmatik:** 1-Eski para ve madalyaların tarihi ve tanımıyla uğraşan bilim. 2- Madeni ve kâğıt para ile jeton, madalya gibi değişim aracı olarak kullanılan nesneleri inceleyen bilim dalı.

## O - Ö

**özerk:** Ayrı bir yasaya bağlı olarak kendi kendini yönetme yetkisi olan (kuruluş, devlet vb.), muhtar, otonom.

## P - R

**prestij:** Saygınlık.

**pösteki:** Koyun veya keçi derisi.

## S - Ş

**step:** Bozkır.

## T

**taahhüt:** Bir şey yapmayı üstüne alma, üstlenme.

**tekamül:** Olgunlaşma, gelişim.

**terbiye:** Eğitim, görgü.

**teşebbüs:** Girişim, girişme.

**totem:** İkel toplumlarda topluluğun ondan türediği sanılan ve kutsal sayılan hayvan, ağaç, rüzgâr vb. herhangi bir doğal nesne, ongun.

**tımar:** Mülkiyet yolu ile tasarruf olunan yerler (Mülk, tımar toprağı).

## U - Ü

**umumi:** Genel.

## V - Y

**vaki:** Olan, olmuş.

## Z

**zeamet:** Tımar.



## KAYNAKÇA

- ALAUDDİN GÜVENİ, Ata Melik, Tarih-i Cihanküşa, Çv.S.M, Okbatan Tevfik, Ankara, 1938.
- ATABEYLİ, CemAtatürk ve Spor, Kelebek Yayın Evi, İstanbul, 2006.
- ATABEYLİ, Cem, Altın Nal İzleri, Kelebek Yayın Evi, İstanbul, 2006.
- ATABEYLİ, Cem, Atatürk ve Spor, Hisarbank Kültür Yayınları, Fer Matbaa, 1981.
- ATALAY, KORKMAZ, Geçmişten Günümüze Türk Sporları, Matsan Ankara, 2005.
- BABÜROĞLU, Selahattin, Ata Sporü Cirit Erzurum, Mayıs 1974.
- CAZGIR, Vicdan; YAVUZ, Servet; CEYHUN, Niyazi, Lise 2 Tarih, Devlet Kitapları Müd. III. Baskı, Aykut Basım, İstanbul, 2008.
- ÇETİN, Nihat; KUTLUAY, Mustafa; AVLAR, Mestan, Liseler İçin Genel Türk Tarihi, Devlet Kitapları Müd. II. Baskı, Saray Matbaacılık, Ankara, 2006.
- DOĞAR, Yahya, Türkiye'de Spor Yönetimi, Öz Akdeniz Ofset, Ankara, Ekim 2003.
- ERDEMLİ, Atilla, İnsan, Spor ve Olimpizm, Sarmal Yayınları, İstanbul, 1996.
- ERDEMLİ, Atilla, Spor Felsefesi, e Yayınları, İstanbul, 2002.
- ERDEMLİ, Atilla, Hümanizma Olarak Spor, Spor Bilimleri 1. Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Hacettepe Üniversitesi, 1990.
- FİŞEK, Kurthan, Devlet Politikası ve Toplumsal Yapı İle İlişkileri Açısından Dünyada, Türkiye'de Spor Yönetimi, Bağırhan yayım Evi, Ankara, 1998.
- FİŞEK, Kurthan, 100 Soruda Türkiye Spor Tarihi, Gerçek Yayın Evi, Birinci Baskı, İstanbul, Mart 1985.
- GÜVEN, Özbay, Türklerde Spor Kültürü, Geliştirilmiş ikinci baskı, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara, 1999.
- GÖKDEMİR, Kadir, Karakucak ve Aba Güreşleri, Gençlik ve Spor Akademisi, Lisans Tezi, Ankara, 1978.
- İNAL, Ali Niyazi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2003.
- İNAN, Abdulkadir, Manas Destanı, İstanbul, 1972
- KAHRAMAN, Atıf, Osmanlı Devleti'nde Spor, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995.
- KAŞGARLI, Mahmut, Divanü Lügati't- Türk, Çeviri, Uyarlama, Düzenleme, ERDİ Seçkin.
- OKUR, Yasemin; GENÇ, İlhan; ÖZCAN, Tuğrul; YURTBAY, Mevlüt; SEVER, Akın, Ortaöğretim Tarih 9, Devlet Kitapları Müd. I. Baskı, Feza Gazetecilik AŞ., İstanbul, 2008.
- Olimpik Hareket, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Yayınları, İstanbul, 1988.
- ÖGEL, Bahaeddin, "Türklerde Kartal ve Kartal Arması" Türk Kültür Dergisi, Ağustos, 1972.
- ÖNGEL, Hasan Basri, Türk Kültür Tarihinde Spor, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları/2564, Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Kültür Eserleri Dizisi, Erek Matbaası, Ankara, 2001.
- RASONYI, Lazszlo, Tuna Köprüleri, Ankara, 1984.
- SÜMER, Faruk, Türk'lerde Atıcılık ve Binicilik, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı yayını, İstanbul, 1983.
- KEPECİ KEPECİ, Kamil, Tarihî Bilgiler ve Vesikalar, Vakıflar Dergisi, 1942, Kamil, Tarihî Bilgiler ve Vesikalar, Vakıflar Dergisi, 1942.
- TAYGA, Yunus, Türk Spor Tarihine Genel Bakış Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Spor Eğitim Dairesi Başkanlığı, Ankara, 1990.
- TANERİ, Aydın Türkiye Selçukluları Kültür Hayatı, Konya, 1977.
- Tercüman Spor Ansiklopedisi, C. 3, Sh.1337, İstanbul, 1980.
- Uluslararası I. Tarihi Kırkpınar Sempozyumu Bildirileri, Trakya Üniversitesi Kırkpınar Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Devecihan Kültür Merkezi, Edirne, 2005.
- Uluslararası III. Tarihi Kırkpınar Sempozyumu Bildirileri, Trakya Üniversitesi Kırkpınar Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Devecihan Kültür Merkezi, Edirne, Haziran 2007.
- YÜCEL, Ünsal, Türk Okçuluğu, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Gün Ofset Ankara, 1998.
- YURTSEVER Serap Tuğba, Kabalcı Yayın Evi, İstanbul, 2005.
- YILDIRAN, İbrahim, Tarihi Kaynakları Bakımından Türk Spor Kültürü, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Master Tezi, T.C. Yüksek Öğretim Kurulu Dökümanasyon Merkezi, Ankara, 1986.
- YILDIZ, Doğan, Çağlar boyu Türklerde Spor, Mart Matbaacılık, İstanbul, 2002.

## *YARARLANILAN WEB ADRESLERİ*

[www.mevzuat.adalet.gov.tr](http://www.mevzuat.adalet.gov.tr)  
[www.gsgm.gov.tr](http://www.gsgm.gov.tr)  
[www.gsv.gov.tr](http://www.gsv.gov.tr)  
[www.taskk.org](http://www.taskk.org)  
[www.anayasa.gen.tr](http://www.anayasa.gen.tr)  
[www.atam.gov.tr](http://www.atam.gov.tr)  
[www.istanbul.edu.tr](http://www.istanbul.edu.tr)  
[www.olimpiyatkomitesi.org.tr](http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr)  
[www.tsvsporkutuphanesi.org.tr](http://www.tsvsporkutuphanesi.org.tr)  
[www.izmir.gsim.gov.tr](http://www.izmir.gsim.gov.tr)  
[www.tdk.gov.tr](http://www.tdk.gov.tr)  
[egitim.eku.edu.tr](http://egitim.eku.edu.tr)  
[www.tgf.gov.tr](http://www.tgf.gov.tr)  
[www.kultur.gov.tr](http://www.kultur.gov.tr)  
[www.turkisharchery.org](http://www.turkisharchery.org)  
[kayak.org.tr](http://kayak.org.tr)  
[Erzurum.gsim.gov.tr](http://Erzurum.gsim.gov.tr)  
[Manisa.gsim.gov.tr](http://Manisa.gsim.gov.tr)  
[www.gelenekselfed.gov.tr](http://www.gelenekselfed.gov.tr)  
[www.tff.org](http://www.tff.org)





